BESKRIFVANDE FÖRTECKNING

ÖFVER

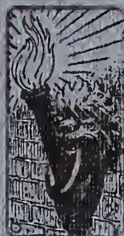
STOCKHOLMS HÖGSKOLAS TAFVELSAMLING

JÄMTE

KONSTHISTORISK INLEDNING

AF

OSVALD SIRÉN

STOCKHOLM
AKTIEBOLAGET LJUS

STOCKHOLMS HÖGSKOLAS TAFVELSAMLING

DETTA ARBETE ÄR TRYCKT
I EN NUMRERAD UPPLAGA
AF FYRAHUNDRATIO EXEM-
PLAR AF HVILKA DETTA ÄR

N:R 405

1. LUCA SIGNORELLI, Madonna.

BESKRIFVANDE FÖRTECKNING

ÖFVER

STOCKHOLMS HÖGSKOLAS TAFVELSAMLING

JÄMTE

KONSTHISTORISK INLEDNING

AF

OSVALD SIRÉN

STOCKHOLM
AKTIEBOLAGET LJUS

UPPSALA 1912
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

INLEDNING.

STOCKHOLMS HÖGSKOLAS tafvelsamling består hufvudsakligen af bilder, som samlats af kapten Johan Adolf Berg och efter hans död skänkts till Högskolan af hans efterlefvande maka fru Helen Berg, född Bligh. Då kapten Berg år 1883 donerade ett större belopp till Högskolan för inrättande af en professur i konsthistoria, så var det äfven hans afsikt att låta denna donation följas af en annan, som skulle utgöra ett komplement till den första. Emellertid bortrycktes han af döden, innan han varit i tillfälle att fullfölja denna plan, och det blef sålunda fru Helen Berg, som följande år (1884) till Högskolan öfverlämnade den dyrbara tafvelsamling, som kapten Berg småningom hopbragt på sin egendom Heleneborg utanför Stockholm. Samtidigt ökade hon med ett större belopp sin mans donation till inrättande af en lärostol i konsthistoria. I donationshandlingen framhåller gifvarinnan, att det var hennes aflidne mans tanke, att tafvelsamlingen efter båda makarnas död »skulle tillfalla Högskolan för att utgöra grundläggningen till ett museum af konstverk, som efter hans (kapten Bergs) mening vore ett nödigt underlag för en framgångsrik undervisning i det ämne, hvars odling afses med den af honom stiftade professuren». Gifvarinnan ber emellertid, »att redan under sin lifstid få genom denna handling såsom gåfva med varm hand till Stockholms Högskola öfverlämna äganderätten till nämnda tafvelsamling, med förbehåll att jag äger hafva densamma kvar i min vård, så länge jag lefver».

Då gifvarinnan år 1907 flyttade från sin egendom Heleneborg, fann hon tillfälle att ytterligare visa sitt intresse och sin välvilja för Högskolan genom att ändra de tidigare donationsbestämmelserna därhän, att tafvelsamlingen genast öfverlämnades i Högskolans ägo.

Under ett par år måste samlingen dock i följd af bristande utrymme i Högskolans dåvarande lokaler ligga magasinerad på Nationalmusei vind. Men i och med det att Högskolan inflyttade i sitt eget hus kunde plats beredas för taflorna, ehuruväl en museilokal i öfverensstämmelse med donators önskan ingalunda ingick i planerna till den nu uppförda högskoleflygeln. Det torde sålunda kunna anses, att den Bergska tafvelsamlingen tillsvidare upphängts provisoriskt, så godt Högskolans nuvarande trånga bostadsförhållanden medgifvit, och det är att hoppas, att den framdeles skall erhålla en lokal, som bättre motsvarar museitekniska anspråk.

Innan samlingen kunde upphängas måste en stor del af taflorna först rengöras, iståndsättas och säkerställas mot vidare förfall. Många af dem voro i självfva verket tidigare mycket ovarsamt »restaurerade» och kräfde därför en synnerligen omsorgsfull och långvarig behandling för att åter framstå i presentabelt skick. Detta har under de två senaste åren utförts af de bästa tekniska förmågor på detta område med en framgång, som utan tvifvel är tydlig för alla dem, hvilka erinra sig, huru dessa taflor tidigare sågo ut. De omkostnader, som dessa restaureringsarbeten medfört, hafva delvis betäckts genom anslag ur den Bergska fondens räntemedel och delvis genom gåfvor af fru Helen Berg och stadsmäklar H. Schultz. Samma personer jämte baron H. Rehbinder hafva äfven lämnat bidrag till utgifvande af föreliggande illustrerade katalog, och d:r E. Förberg har visat sitt intresse för samlingen genom att bekosta en del nya utställningsmontrer och ramar.

Den tafvelsamling, som af fru Helen Berg öfverlämnades till Stockholms Högskola — utgörande ett urval af taflorna på Heleneborg — omfattade enligt den summariska förteckningen 210 nummer, däraf 132 utländska mästare (128 gamla, 4 senare), 47 oljemålningar af svenska konstnärer samt 30 akvareller och handteckningar. Af dessa befinna sig dock några få i så dåligt skick, att de icke kunnat utställas. Någon fullständig, beskrifvande katalog öfver den donerade samlingen har hittills icke utarbetats, ehuru en del af taflorna finnas upptagna i olika tidigare kataloger. På uppdrag af kapten Berg upprättade d:r Ludvig Looström år 1880 en katalog öfver tafvelsamlingen på Heleneborg, hvilken utgafs i en synnerligen prydlig utstyrsel med talrika ljustryck i en numrerad upplaga på 75

3. GEROLAMO DA SANTA CROCE, St. Georg.

exemplar, hvilket förklarar, att den numera är ytterst svår att få köpa. Denna katalog omfattar 190 nummer, af hvilka dock på sin höjd två tredjedelar ingå bland Högskolans taflor. Däremot innehåller den icke ett femtiotal af de intressantaste taflorna i den Bergska samlingen, ty dessa inköptes af kapten Berg först år 1882 med hela den värdefulla samling, som ägdes af generaldirektör Magnus Huss på Qvisterum. Katalogen öfver den Huss'ska samlingen omfattar 68 nummer; af dessa återfinnas 49 bland Högskolans taflor. Dessutom synes kapten Berg senare inköpt från andra håll några taflor, som jag icke kunnat återfinna i någon af de ofvannämnda katalogerna. Men gå vi bakåt i tiden och studera kataloger öfver äldre svenska privatsamlingar, såsom exempelvis den Löwenhielmska eller den Schlegelska, så återfinna vi icke sällan taflor, hvilka sedan hamnat i den Huss'ska eller redan tidigare i den Bergska samlingen och därifrån på Stockholms Högskola. Jag har i den följande katalogen, då det varit mig möjligt, angifvit tidigare ägare till taflorna, men i allmänhet icke de utställningar, där taflorna vid olika tidpunkter varit exponerade, emedan detta synts mig vara af jämförelsevis underordnadt intresse.

Det värdefullaste tidigare katalogarbetet, rörande en del af Stockholms Högskolas taflor, är utan tvifvel en afdelning i amanuensen Olof Granbergs bekanta verk: »Catalogue raisonné de tableaux anciens inconnus jusqu'ici dans les Collection Privées de la Suéde», Stockholm 1886. Här upptager författaren 71 nummer ur Högskolans samling, beskrifver dem synnerligen utförligt och föreslår äfven i några fall nya mästarenamn. Hvilka taflor Granberg beskrifvit och hvilka han utelämnat framgår af hänvisningarna i den följande katalogen, där jag citerat ofvannämnda katalogarbete under förkortningen »Coll. Priv.», under det att den tidigare, af Looström upprättade förteckningen citerats under benämningen »Heleneborgskatalogen». Endast i de fall, då taflorna förekomma under andra namn i dessa tidigare kataloger än i föreliggande, har mästarenamnet utsatts i hänvisningen, eljest endast nummern. Tilläggas bör, att Granberg återupptagit 15 stycken af de tidigare beskrifna taflorna med oförändrade mästarenamn i sitt nya katalogarbete: »Inventaire général des trésor d'art en Suéde» (1911).

Naturligtvis ha dessa tidigare katalogarbeten i hög grad under-

lättat min möda och varit mig ett godt stöd, ehuru jag dock icke alltid kunnat oförändrade upptaga de tidigare bestämningarna. Forskningen går ju framåt dag för dag, och vi vinna så småningom allt fullständigare kunskap om olika mästares stil och signaturer. Nya namn upptäckas och gamla monogram omtydas. Och det händer att ett och annat, som förut icke skattats så högt, träder fram i första planet och tilldrager sig konstforskarnas uppmärksamhet. Sålunda har jag bland taflor, som icke upptagits i de ofvannämnda katalogerna funnit några af rätt stort intresse, hvilket äfven utan närmare påpekande torde framgå för den uppmärksamme läsaren af den följande katalogen. Vid utarbetande af katalogen har jag äfven i vissa tvistiga fall rörande svårbestämbara holländska bilder haft stöd af utländska och inhemska auktoriteter, bland hvilka jag med särskild tacksamhet vill framhålla herr Mensing i Amsterdam, d:r Binder i Berlin och amanuensen Granberg i Stockholm.

* * *

Det är ett anmärkningsvärdt faktum, att så många af de Bergska taflorna kunna följas i tidigare svenska samlingar. Ville man utförligt berätta deras historia, så blefve det äfven ett icke oväsentligt kapitel af svensk kultur- och konsthistoria. Vi skulle i många fall finna, huru de förts till landet af inflyttade holländare eller inköpts af svenska diplomater eller förnäma resenärer för att sedan smycka gamla herregårdsgemak eller gustavianska stockholmssalonger. Det var icke så obetydliga samlingar af gammal konst, som funnos i Sverige vid början af förra seklet; säkerligen betydligt mera än som i våra dagar finnes kvar. Huru taflorna sedan vandrat, hvad som gått ur landet och hvad som kommit in senare, är allt frågor, väl värda en konsthistorikers uppmärksamhet, ehuru här icke är platsen att ingå på dessa spörsmål. Jag har endast velat påpeka det för vår tid rätt öfverraskande förhållandet, att en så betydande samling som den Bergska helt och hållet sammanbragtes inom landet.

Kapten Berg började samla under den gyllene ålder i den svenska konstmarknadens historia, då man på auktionerna i Brunkebergs hotell kunde komma öfver original af mycket betydande mästare för ungefär

4. GIOVAN BATTISTA TIEPOLO, Antonius och Cleopatra.

5. GIOVAN BATTISTA PITTONI, Josef anklagar Benjamin.

samma pris, som i våra dagar betalas för stora reproduktioner af motsvariga verk. Sina första inköp torde han gjort redan i slutet af 1850-talet, att döma af att hans namn förekommer i auktionskatalogen öfver den Löwenhielmska samlingen, som såldes i Brunkebergs hotell 1857. Senare torde flertalet inköp skett genom Bukowski, där visserligen taflorna betingade något högre pris, men ofta dock endast summor, som i våra dagar knappast skulle räcka till att låta utföra kopior af dem. Den som haft tillfälle att studera några af de gamla katalogerna med utsatta pris, kan icke undgå att tänka, att det var en guldålder för svenska tafvelsamlare — en verklig högflodstid inom den bättre inhemska konstmarknaden, åtminstone i jämförelse med den låga ebb, som nu synes vara rådande inom samma område. De bästa bildernas värde har sedan dess mångdubblats i mycket stark progression, under det att de svagaste sakerna, de ruinerade originalen och kopiorna, väl förlorat något af det värde, de fordom ansågos äga.

Utom att tillgången på goda gamla taflor — särskildt holländare — var jämförelsevis riklig inom den dåtida svenska konsthandeln, hade kapten Berg äfven tillfälle att förvärfva goda saker direkt från privatsamlare. Han var ju åtminstone under sina senare år en välkänd samlare i hufvudstaden, och säkerligen vände sig mången, som önskade sälja, direkt till honom. På detta sätt torde han förvärfvat icke så få taflor inom den svenska afdelningen. Här finnas bl. a. flere arbeten af samtida konstnärer.

Men han betraktade ingalunda sin samling såsom någonting afslutadt helt och komplett, som i och för sig kunde utgöra ett museum. Enligt den tidigare citerade donationshandlingen tänkte han sig den till Högskolan skänkta samlingen endast såsom »*grundläggningen*» till ett konstmuseum, och det var säkerligen en liflig förhoppning hos honom, att den ofvan uttalade tanken skulle slå rot hos andra och utvecklas genom vidare donationer till Högskolan. Att förhoppningen icke heller var alldeles fåfäng har redan visat sig, i det att en annan känd konstsamlare i Stockholm, herr C. U. Palm, skänkt till Högskolan fyra värdefulla italienska taflor, utgörande en väsentlig ökning af den del inom galleriet, som kanske var mest i behof af komplettering. Sedan den af den förste donatorn anvisade vägen sålunda åter i senaste tid börjat beträdas, är det att hoppas,

att andra samlare skola följa i samma fotspår och bereda sina skatter den säkerhet, som de icke kunna finna annat än genom att skänkas till en offentlig institution. En konstsamling, som står i förbindelse med en lärostol i konsthistoria, kommer föröfrigt alltid att blifva särskildt nyttig och fruktbringande såsom det praktiska underlaget till de studerandes bokstudier. Den som bereder ungdomen tillfälle till ständigt och nära umgänge med god gammal konst har säkerligen gifvit den bästa hjälp till framkallande af verklig konstbildning.

ITALIENARE OCH FRANSMÄN.

Då katalogen är alfabetiskt uppställd utan hänsyn till tidsperioder och nationella skolor, torde det icke sakna sitt intresse att här meddela en kort öfversikt af det viktigaste materialet inom de olika grupperna i Högskolans tafvelsamling. — Vi börja då med de italienska taflorna, hvilka så vidt möjligt sammanförts på båda kortväggarna i galleriet.

De fyra älsta italienska målningarna hafva alla tillkommit genom C. U. Palms donation. De representera olika lokalskolor inom renässanskonsten vid början af 1500-talet; den tidigaste är måhända målad redan vid slutet af föregående århundrade. Det är en madonna med barnet i famnen, tillbedd af den knäböjande Johannes Döparen; ett hårdt och knotigt verk, som lidit något genom restaurering, men dock tydligen röjer sin mästare: Luca Signorelli. Konstnären var ju i främsta rummet freskomålare. Hans magistralt förenklade teckning och skulpturala figurmodellering äro knappast fullt ändamålsenliga för mindre stafflitaflor. Maneret blir i dessa ofta väl summariskt, och människorna kunna antaga likhet med målade trästatyer. Det är endast i sina tidigaste bilder Signorelli nedlägger den omsorg och mjukhet i utförandet, som kunna göra dem fullt njutbara äfven på nära håll. I sina senare stafflitaflor, utförda sedan han nått full mognad såsom freskomålare, synes han tämligen ensidigt eftersträfva bredd och massivitet i uttrycket: vida, ödsliga landskapsperspektiv och figurer med en viss stelhet och spänning i

6. CANALETTOS SKOLA, Vy från Canale grande.

alla leder, ungefär som efter ihärdiga atletiska öfningar. Deras ansikten och lemmar äro brunbrända af bergsbygdens starka sol, och deras hår faller tofvigt ned på skuldrorna. Det är en ras af soldater och fåraherdar, som Signorelli ständigt såg omkring sig i sin hemstad Cortona. Man måste blifva van vid dessa människor och tänka sig in i deras lefnadsförhållanden för att icke stötas bort af de rustika formerna, de breda höfterna, de fula händerna, som minst af allt tyckas lämpade för en madonnas milda åtbörder.

En madonna af mjukare och älskvärdare kynne är Liberale da Veronas verk. Gossen står på en dyna i moderns knä och gör en häftig vridning af hufvudet för att få kasta en blick i den stora bok, som nyss synes upptagit moderns tankar och troligen bidragit att framkalla det drömmande uttrycket i hennes runda ögon. Stämningen har redan en ton af denna sentimentala ljuflighet, som lätt insmyger sig hos konstnärer, hvilka med större beundran än förståelse iakttagit den celesta skönheten hos Rafaels och Fra Bartolommeos madonnor. Denna svärmiska grundton blir dock icke öfverväldigande tack vare de fyra skrattande och blomsterbekransade små keruberna, som tittande öfver madonnans axel förgäfves bjuda till att vara högtidliga och dölja sin nyfikenhet. Det är icke utan att de snarare väcka tankar på skämtsamma satyrisker än på himmelska änglabarn. Liberales konstnärliga tjuskraft torde öfver hufvud bero på den absolut okonstlade landtliga naivitet, som dröjer lik en stark doft från Veronas vingårdar och åkerfält vid hans bastanta helgon och madonnor. Han är den typiske provinsmålaren. Begåfvad med ovanlig känsla för såväl form som färg, gör han beundransvärda ansatser i sina tidigaste verk och tyckes ha möjligheter att nå upp till de stora mästarnas nivå — men han får aldrig mottaga de starka, väckande inflytelser utifrån, som behöfts för att fullständigt rena guldet från slaggen.

Ungefär samtidig med Liberales madonna är den lilla framställningen af St. Georg, kämpande med draken. Den är målad på en sidenduk, som på frånsidan visar fragment af en sittande biskop, och utgör sålunda sannolikt midtstycket ur ett kyrkostandar. Det är ett synnerligen typiskt, väl bibehållet och älskvärdt arbete af Gerolamo da Santa Croce, en bergamaskisk målare, som fått sin egentliga utbildning i Venedig. Det unga krigarhelgonet i gyllene rustning rider på en hvit häst, som stegrar sig öfver den genom-

borrade draken. Han har dragit sitt svärd för att göra slut på odjurets dödsvånda, men denna handling utföres dock påfallande lamt. Gerolamo var synbarligen icke mannen att ge uttryck åt en så stark dramatisk spänning och ögonblicklig handlingskraft, som detta kampmotiv innebär. — Han förstår så mycket bättre att bibehålla en vacker legendarisk stämning, icke minst med hjälp af de klara och ljusa färgerna. Kompositionen erinrar föröfrigt om Paris Bordones stora framställning af samma motiv (i Vatikanen), men då denna knappast är tidigare än Gerolamos kyrkostandar, så få vi snarast antaga en gemensam venetiansk förebild till båda.

Den fjärde italienska bilden ger oss framförallt ett intryck af den äkta venetianska koloriten från århundradets midt. Visserligen har den mörknat och lidit genom restaurering, men sedd i riktig dager, glöder den ännu af en varm guldton, som insveper de dunkelröda, grönaktiga och brungula lokaltonerna. Motivet är äktenskapsbryterskan inför Kristus: ett af de vanligaste inom den venetianska konsten, ofta taget till förevändning för skildrande af stora folkmassor med omväxlande typer och dräkter i en samtida stadsmiljö. Scenen är i detta fall förlagd till en venetiansk piazza med höga palats och smala gränder i bakgrunden. Kompositionen är föröfrigt, så när som på några obetydliga förenklingar, densamma som i en af de stora bilder i Akademien i Venedig, hvilka utfördes af Bonifazio dei Pitati och hans elever för det venetianska uppbördsverkets ämbetslokaler. Dessa magnifika väggdekorationer, som tillsammans bildade hela serier, hörde en gång till Venedigs mest berömda konstverk. Taflorna äro nu spridda i olika museer. På grund af kompositionens ryktbarhet är det väl äfven antagligt, att någon af Bonifazios elever fått i uppdrag att återgifva den i mindre skala för någon privat beställare. Repetitionen tillhör i hvarje fall medlet af 1500-talet och är synbarligen utförd af en målare, som lärt icke blott hos Bonifazio utan äfven hos Tizian.

Den venetianska 1700-talskonsten bildar tyngdpunkten inom den italienska afdelningen på Högskolan liksom äfven på Nationalmuseum. Det är ett karaktäristiskt faktum, att först då — vid början af 1700-talet — när det italienska måleriet flammar upp med en strimma af bländande aftonglöd, en sista erinran om all den färgglans och skönhet renässansen gifvit, först då nå spridda strålar från denna konstnärliga

7 a. BERNARDO BELOTTO, Vy af Palazzo Labia.

7 b. BERNARDO BELOTTO, Vy från Canale grande.

ljushärd äfven upp till norden. Man köper icke blott venetiansk 1700-talskonst mångfaldigt mera än tidigare italienska målningar, man tänker äfven på att inkalla Venedigs förnämste målare till Sverige för att låta honom utföra plafonder i det nybyggda slottet. Däraf vardt ju intet, men i alla händelser hade man en gång på allvar riktat sin estetiska uppmärksamhet mot Italien, och delvis såsom en följd häraf infördes en icke obetydlig kvantitet venetianska målningar till Sverige. I Nationalmusei samling möta vi sålunda de förnämsta venetianska 1700-talsmålarna, såsom Piazetta, Tiepolo, Canaletto, Nogari o. a. rätt väl representerade, och dessutom finner man där sällsynta namn såsom Pittoni, Rotari och Fontebasso. Mera anmärkningsvärdt och belysande för det allmänna intresset för senvenetiansk konst är dock, att man i flere svenska privatsamlingar påträffar verk af dessa mästare; det gäller om den äldre och den yngre Tiepolo, om Nogari, om Magiotto. En fullständig sammanställning af alla dessa venetianska taflor i svenska samlingar skulle icke sakna sitt intresse.

I den Bergska samlingen funnos äfven åtskilliga bilder af Tiepolo, Canaletto o. a. berömda venetianska mästare: Heleneborgskatalogen upptager icke mindre än fem bilder af Tiepolo och fyra af Antonio Canale! Af de tiepoleska bilderna utrangerades två såsom värdelösa; de tre andra skänktes till Högskolan, och bland dessa befinner sig en verklig klenod: Tiepolos originalskiss till en af de stora freskomålningarna i Palazzo Labia. Den framställer de senare venetianarnes mest omhuldade motiv: en gästabudsscen. Antonius och Cleopatra äro hufvudpersonerna, och tilldragelsen äger rum i en af dessa magnifika kolonnhallar, som pryda Longhenas och Scamozzis palats. Trots sina begränsade dimensioner ger denna bild ett starkt intryck af den siste store venetianarens öfverlägsna koloristiska begåfning och penselbrio. De lysande lokaltonerna sammanhållas af ett lätt pärlemorskimmer — färgen är icke blott kolorit utan självfva den substans, af hvilken figurerna äro skapade. Kompositionen är ju tänkt för en stor palatsvägg. Kolonnhallen bakom figurerna på förgrundsterassen är gifven i så väldig skala i förhållande till människorna, att den genast suggererar ovanligt monumentala dimensioner för det hela. Bakgrundsperspektivet betonas på ett verkningsfullt sätt genom uppstickande torn. Skissen låter oss sålunda ana Tiepolos öfver-

lägsna perspektiviska illusionskonst. Den representerar på ett ypperligt sätt den venetianska 1700-talskonstens allmänna sträfvanden och stiltendenser. Det vore af intresse att veta, på hvilka vägar denna bild inkommit till Sverige. Den synes icke varit med bland de Tiepolo-skisser, som Carl Gustaf Tessin inköpte under sitt besök i Venedig 1736, då han bedref underhandlingar i och för målarens anställande vid slottsbyggnaden i Stockholm. Den djärfva planen att få Tiepolo i egen person att måla i Sverige strandade som bekant på ekonomiska svårigheter: den eftersökte venetianaren begärde pris, som vida öfverstego, hvad man ansåg sig kunna offra på de sköna konsterna i Ultima Thule. I Tessins korrespondens med Hårleman angående denna plan finner man åtskilliga intressanta uttalanden om samtida venetianska målare. Jag vill här endast anföra några rader angående Tiepolo, i hvilka Tessin på ett träffande sätt karaktäriserar mästarens stil:

»Tiepolo, dit Tiepoletto est fait exprès pour nous. Il est sectataire de Paul Veronese; — Ainsi comme vous le dit fort bien; tout est dans ses tableaux richement vetû jusqu'aux gueux etc. Mais n'est-ce pas la grande mode? Au reste, il est plein d'esprit, accomodant comme un Taraval, un feu infini, un colorit éclatant, ed'une vitesse surprenante. Il fait un tableau en moins de temps qu'il n'en faut à un autre pour broyer les coulers.»

De två andra taflorna, som hedrades med Tiepolos namn, ha i själfva verket föga sammanhang med hans konst. De visa ingenting af den läckra, pärlemorskimrande färgskalan, som förlänar Tiepolos verk en så obeskriflig tjuskraft; deras färg är skarp, de höga röda, gula, blå och hvita lokaltonerna framkalla djärfva kontrasteffekter. Målningssättet är bredt och pastost, vittnande om en synnerligen habil mästare, som är van att arbeta fort och syfta till bländande dekorativa effekter. Äfven kompositionssättet är tablåartadt. Här framställas bibliska motiv, scener ur Josefs historia, men det går till som på en landsortsteater. Se exempelvis på bilden, där Josef sitter i sin gyllne stol, anklagande bröderna för att hafva gömt silfverskålen i Benjamins säck! Han synes icke tala, utan ropa eller sjunga, hans ställning och åtbörd äro invanda teaterposer, som icke följas af blickens uppmärksamhet. De anklagade stämma in i arian och fäkta med händer och fingrar, som om de samtidigt ville klargöra sin sak för

en döfstum. Här råder en bedöfvande oro och brist på konstnärlig sans. — Men sådan var den vanliga venetianska 1700-talskonsten i sina figurkompositioner. Endast Tiepolo höjde sig genom sin utomordentliga koloristiska begåfning öfver den allmänna nivån af efemär dekorationskonst. De öfriga figurmålarna, en Sebastiano Ricci, en Lazzarini, en Balestra, en Cignaroli, en Pittoni, en Amigoni m. fl. sträfva mera efter braskande och bländande ögonblickseffekter än efter någon finare konstnärlig försmältning af motiven. Våra bilder äro karaktäristiska verk af en af de förnämsta bland dessa skickliga dekorationskonstnärer nämligen Giovanni Battista Pittoni. De ansluta sig nära till Pittonis tvänne stora, signerade taflor i museet i Dresden. Särskildt råder en påfallande likhet mellan kompositionssätt och figurernas ställningar i »Senecas död» i Dresden å ena sidan samt i framställningen af »Josef anklagande sina bröder» å andra sidan. Det förtjänar här framhållas, då det hittills icke varit bekant, att äfven Nationalmuseum äger en stor tafla af Pittoni, hvilken emellertid företer tydligare inflytande från Sebastiano Ricci än våra bilder. Måhända dölja sig under främmande namn äfven i svenska privatsamlingar ett eller annat verk af denne produktive venetianare, som först på allra sista tiden blifvit föremål för närmare undersökningar.

Långt mera bekant och uppskattad än Pittoni är ju den något yngre venetianaren Pietro Longhi som fått sin utbildning hos Balestra i Venedig och hos Giuseppe Maria Crespi i Bologna. Äfven han försökte sig till en början på historiemåleri i patetisk stil, men fann snart ett annat område, som bättre lämpade sig för hans smidiga talang och kvicka lynne. Han blef »kabinettsmålare», det samtida venetianska lifvets intime skildrade, en konstnär, som fortfarande fängslar oss tack vare sin trohet mot naturen och den ton af humor och godt lynne, som han breder öfver sina små skildringar från Lagunstadens budoarer, mottagningar och maskerader. I vår samling finnes en liten bild med ett mindre fint än omtyckt novellmotiv, hvilken möjligen är utförd af Pietro Longhi. I hvarje fall är den icke fransk, såsom tidigare antagits, utan venetiansk från början af 1700-talet. Figurerna äro äfven Longhis, men den något tunga koloriten tyder snarare på elevhand.

Den allmänt omtyckte och särskildt såsom tecknare högt uppskattade Piazetta, Tiepolos lärare, saknas i vår samling, men hans

elev och imitatör Domenico Magiotto är väl företrädd genom två halffigursbilder, framställande en herdegosse med sin flöjt och en kaffeserverande flicka. De äro målade i lärarens breda, pastosa maner, ehuru med något mörkare färger, än Piazetta plägade använda. Taflorna, som tillhörde den Huss'ska samlingen, äro icke de enda arbeten man finner af denne sällsynte mästare i Sverige. På Skånellaholm fanns en större bild af Magiotto, framställande rökande och drickande bönder (numera hos häradshöfding Ljunggren), hvilken öfversatts i hautelisseväfnad af Per Hilleström.

Vanligare än Magiotto förekommer dock Giuseppe Nogari i svenska samlingar; mer än en bild af honom har under senare år sålts hos Bukowskis. På Högskolan är han representerad af en sjungande dam med ett nothäfte i handen. Bilden är hållen i en skimrande blågrön färgskala, som leder tankarna till franska rokokomästare. Nogari är eklektiker; än ansluter han sig till fransmän, än är det Rembrandt, som utgör hans förebild, men hans hand är dock alltid kännspak i det mjuka, vaporöst beslöjade målningssättet.

Venedigs landskapsmålare från samma tid som de här omnämnda figurmålarna höra i våra dagar till de mest eftersökta företeelserna på konstmarknaden. Canaletto och Guardi betalas med pris, som knappast stå tillbaka för hvad som ges för landskap af Ruisdael och Hobbema, under det att de samtida figurmålarna ännu icke skattas fullt så högt. Förhållandet beror väl närmast därpå att man hos dessa venetianska vedutamålare funnit samma sträfvanden, som behärska den modärna landskapskonsten. De äro de första verkligt naturtrogna valörmålarna, de första pleinaireisterna, som hafva en riktig uppfattning af ljusets och skuggans inbördes skiftningar. För de holländska landskapsmålarna voro pleinairemåleriets principer ännu tämligen främmande — deras blick var i detta afseende mindre utvecklad än venetianarnes — dessutom finnes icke bland dem någon så raffinerad kolorist, som Guardi eller som Canale i hans bästa verk. Ingendera af dessa stora mästare är representerad i Högskolans samling, men vi ha flere goda verk ur Canales skola.

Främst bör då nämnas tvänne stora, flott målade, dekorativa vyer af Marcusplatsen och af Canale grande med Rialtobron, hvilka med all sannolikhet utförts i Antonio Canales atelier eller i hvarje fall af en mästare, som sökt efterlikna honom. Canalevyn visar denna

9. PIERRE PARROCEL (?), Bondfamilj.

10. J. CHANTREAU, Täflan mellan natur- och konstmusik.

11 a. ELIAS MARTIN, Ung dam i ett parklandskap.

11 b. J. B. OLLIVIER, Poesi och kärlek .

12. PIETER BRUEGEL D. Y., Bondfolk öfverfalles af röfvare.

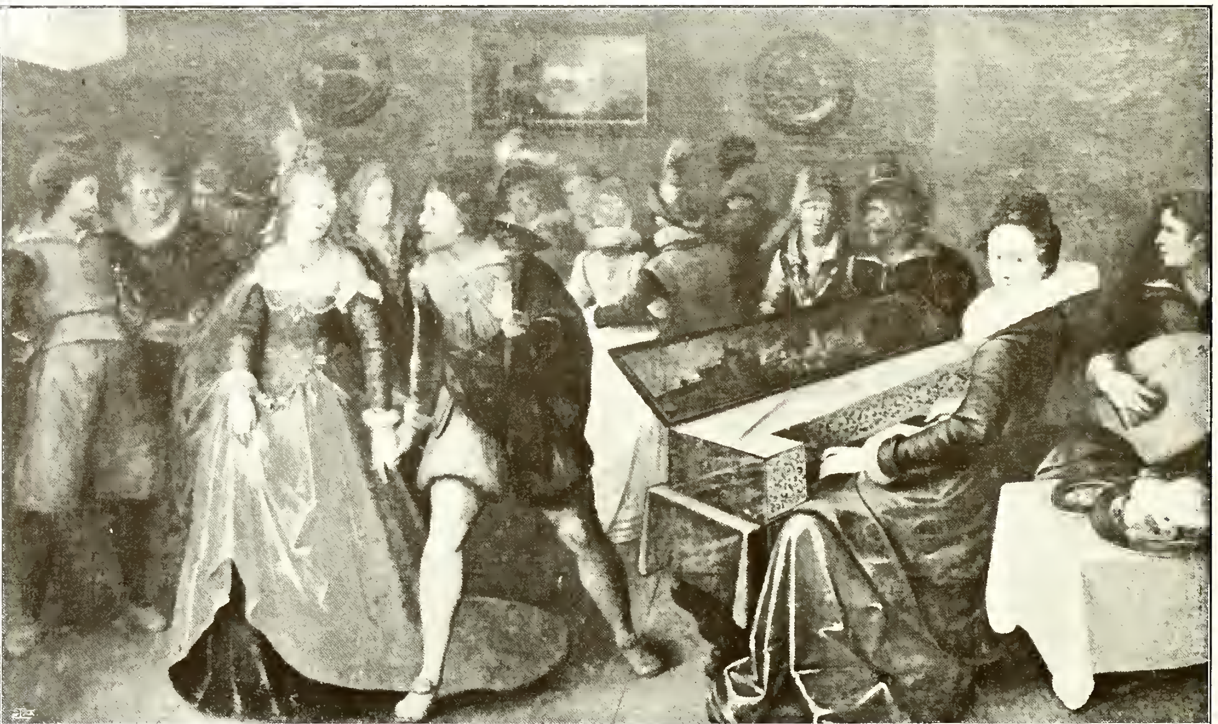
13. PIETER BRUEGEL D. Y., Betlehemitiska barnamordet.

14. TOBIAS VERHAECHT (tillskrifven), Babels torn.

15. VINCENT SELLAER, Den heliga familjen.

16. JERONIMUS FRANCKEN, Bal på ett franskt slott.

fria, måleriska gruppering af båtarna, som mästaren plägade använda, och öfverhufvud ett tämligen bredt koloristiskt behandlingssätt. Men bilden är flyktigt gjord — troligen såsom dörröfverstycke — och synes äfven mörknat med tiden. Detsamma är i ännu högre grad förhållandet med motstycket: vyn öfver Marcusplatsen. Fastare i teckningen och icke så utprägladt måleriska äro tvänne mindre vyer från Canale grande, hvilka i Heleneborgskatalogen hänföras till Antonio Canale. Synbarligen stå de dock alldeles främmande för hans mjuka och känsliga färgkonst. Enligt vår tanke äro de utförda af Bernardo Bellotto, kallad Canaletto, den förre mästarens systerson och namnarfvinge. Han vistades som bekant en stor del af sitt lif utomlands, i Dresden, i Warschau och Wien, och hans verk förekomma också rikligast i en del tyska museer, framförallt i Dresden En jämförelse af våra bilder med ett par af de stora dukarna i Dresden (exempelvis 630 och 631) synes ge skäl för antagandet, att Bellotto äfven utfört de förra. Vi igenkänna den upplinjerade teckningen af husen, de kalla grå och gula tonerna på palatsväggarna, det stelnade vattnet med strimmiga spegelbilder samt de torrt, men rätt omsorgsfullt utförda små figurerna. Bellotto är en solid och kunskapsrik målare, men icke en så känslig kolorist som läraren eller som Guardi och Marieschi. — Två återstående små venetianska vyer äro möjligen utförda af svensken Johan Richter, ehuru det är vanskligt att uttala sig med någon större grad af visshet angående denna sak, då vi icke äga några signerade arbeten af Richter. Den ovanliga framgång, som Antonio Canale vann (isynnerhet hos engelsmännen) med sina venetianska vyer, lockade en hel skara af yngre målare att ägna sig åt samma motivkrets, och af dessa konstnärer äro de flesta okända för oss äfven till namnet. Huru obetydliga dessa konstnärer än i öfrigt må ha varit, så ha de dock alla sträfvat att uppfånga och återgifva något af detta skimmer af soldis och vatten, som alltid utgjort Lagunstadens finaste konstnärliga tjuskraft.

De öfriga italienska taflorna äro af jämförelsevis mindre intresse. Ståtligast bland dem är det stora landskapet, som af ålder tillskrifves den romantiske neapolitanaren Salvator Rosa. Taflan visar också samma ingredienser, som återkomma i flere af denne målares verk: en förgrund med lummiga träd vid en sjöstrand, en bakgrund med ruiner och skarpa bergkammar. Det hela är utfördt med obestridlig

bravur, men utan synnerlig hänsyn till naturen och utan stöd af något intimare studium af ljuseffekterna, hvilket ju var det väsentligaste i de venetianska landskapsmålarnas arbeten. Tack vare sin effektfulla komposition synes bilden emellertid redan i gångna tider skattats ovanligt högt. I den Huss'ska katalogen upptages den till det betydande priset af 1,000 kronor och framhålles såsom en af de bästa i samlingen.

Från den Huss'ska samlingen stammar äfven en annan stor tafla, som likaledes snarast torde få hänföras till den neapolitanska skolan på 1600-talet. Den framställer den helige Franciskus i bön framför en uppslagen bok; knästycke i naturlig storlek. I den Huss'ska katalogen betecknas bilden visserligen såsom spansk och tillskrifves Francisco de Herrera, men där upplyses äfven, att den i galleriet på Sturehof gällde såsom ett verk af Domenichino. Båda attributionerna äro säkerligen oriktiga — att bilden är italiensk och neapolitansk torde knappast kunna förnekas — men huruvida den målats af någon bekant mästare synes oss högst ovisst. Slutligen finnes här en »Flora», som af ålder går under Pietro da Cortonas namn. Denna bilds italienska ursprung förefaller mera tvifvelaktigt än den föregående taflans.

Med en viss rätt kan man ju också räkna Georg Penz' framställning af »Caritas romana» (ett motiv, som han behandlat upprepade gånger) till den italienska afdelningen. Mästaren var född nürnbergare och uppvuxen i Albrecht Dürers fotspår, men sökte sedermera att bilda sin stil och sin färgkänsla i så nära anslutning till de stora venetianarna, Giorgione, Palma Vecchio och Tizian, som möjligt. I en del af sina porträttbilder lyckas han äfven komma dessa förebilder mycket nära; i vår tafla är kanske det venetianska tycket mindre påfallande i följd af den kyligt gråa färgskalan, men typerna äro dock helt palmeska. Kompositionen har som helhet en viss behagfull, musikalisk stämning, något af samma veka charme, som man finner i Palmas svagare verk. I en annan replik af samma komposition (Harrachs samling, Wien) har konstnären stämt färgskalan något djupare.

* * *

17. JAN VAN DEN HOECKE, Madonnan och Elisabet.

Den franska afdelningen är betydligt fattigare än den italienska, men äfven här finnas dock några bilder af både konstnärligt och historiskt intresse. För den som bläddrat genom Heleneborgskatalogen kan det visserligen verka något öfverraskande att höra, att icke den franska afdelningen är minst lika rik som den italienska, ty där afbildas verk af så framstående mästare som Desportes, Le Nain, Poussin och Watteau, för att blott nämna de förnämsta. Intet af dessa namn har dock kunnat stå sig inför senare tiders kritik: taflorna, som tillskrefvos Desportes och Poussin, följde icke ens med i donationssamlingen, och hvad de båda andra beträffar, så ha de visat sig vara utförda af senare mästare.

Den tidigaste franska taflan är en liten rundbild på koppar, framställande konungarnas tillbedjan. Den hörde till den Huss'ska samlingen, där den gick under Simon Vouets namn, som äfven är präntadt med gammal stil på taflans frånsida. Bilden utgör dock knappast mer än en liten smakbit af det kyliga akademiska måleriet i rafaelisk anda från medlet af 1600-talet.

En alldeles motsatt strömning inom den franska konsten representeras af den älskvärda »Bondfamilj», som traditionellt tillskrifvits Le Nain. Redan bildens mjuka, behagfulla färgstämning med lackrödt samt dämpadt blått och grått såsom hufvudtoner jäfvar denna benämning. Det är visserligen en verklighetsskildring i realistisk anda — kanske icke utan en fläkt af den landtliga stämning, som anses tillhöra den Le Nainska konsten — men mild och poetisk alldeles utan den tyngd och stelhet, som pläga vidlåda bröderna Le Nains kompositioner. Mästaren till detta verk står som målare redan på gränsen till rokokokonstens förfining, ehuru han här framställt ett folkligt motiv med okonstlad och träffsäker karaktäristik. — Bilden visar såväl i afseende å uppfattning som färgstämning och figurteckning påfallande likheter med en tafla i Nationalmuseum, framställande en läsande kvinna och en liten gosse, signerad af den rätt sällsynte målaren Pierre Parrocel, 1735. Möjligtvis är vår tafla ett tidigare verk af samme konstnär. Den tillhör troligen 1720-talet.

Äfven till den s. k. Watteau-taflan finna vi nära motsvarigheter i Nationalmuseum, nämligen i Chantreaus bilder. Mästarens små kvinnofigurer med runda ansikten och flytande mjuka former uppträda visserligen i Nationalmuseum såsom bondkvinnor i trasiga dräkter

och i Högskolans bild såsom nakna nymfer, men syskontycket är dock så utprägladt, att vi knappast kunna tvifla på deras gemensamma ursprung. Bilden framställer föröfrigt icke, såsom traditionellt uppgifves, helt enkelt »en fest till Pans ära», utan utgör en allegorisk komposition öfver täflan mellan konstmusik och naturmusik, måhända i anslutning till någon samtida dikt. På ena sidan se vi de spelande faunerna, åtföljda af en hop söta små nymfer, på den andra sidan den italienska operans representanter, Pierrot, Harlequin, Colombine o. a., som traktera olika instrument eller sjunga. Och kring alla dessa små fantasifigurer sluter sig parkens grönska tät och mjuk — en feeridröm i ett sagoland.

Det eleganta genremåleriet i Watteaus anda lära vi känna genom en intagande liten bild af Barthelemy Ollivier, som icke utan skäl fordom gått under benämningen »Poesi och Kärlek». Kavaljeren sitter på en mossbänk med gitarren bredvid sig, men han glömmer att spela — blicken hvilar betagen på den charmanta damen, som står framför honom med ryggen halft vänd mot åskådaren. Figurerna eller åtminstone den kvinnliga torde vara lånade från Watteaus gravyrverk: »Figures de différents caractères, dessinées d'après nature». Härstamningen spåras tydligast i den vida sidenrobens drapering med ett praktfullt Watteau-veck på ryggen. Bilden är signerad och daterad 1771.

Bouchers konst representeras genom en samtida kopia efter ett af hans dekorativa landskap med antika ruiner och herdestaffage, Greuzes likaledes genom en kopia, ehuru en mycket framstående sådan. Bilden framställer Greuzes bekanta komposition »Bibelläsningen» (en sämre, omvänd kopia i museet i Dresden; originalet i en fransk privatsamling), och torde enligt påskrift på frånsidan vara utförd af Jonas Hoffman under hans vistelse i Paris. Den tillhörde Huss'ska samlingen; gällde där såsom original — en ära som den äfven senare fått behålla — och värderades till den oerhörda summan af 7,200 kronor! En väl bibehållen originalmålning från slutet af 1700-talet är däremot Joseph Sifrède Duplessis' landskap med en tågande karavan af boskap och kameler, som passerar ett bergpass. Den visar redan i sin kyliga, grågröna ton och något stela komposition mera frändskap med den vaknande nyklassicismens än med rokokons konst.

18. GERARD LERAISSE (?), Odysseus igenkänner Akilles.

NEDERLÄNDARE.

Hedersplatsen inom den nederländska afdelningen intages obestridt af den stora tafla af Pieter Bruegel, som framställer en bondgubbe och hans hustru öfverfallna af röfvare på en öde hed. Troligen har denna ytterst märkliga tafla inkommit till Sverige såsom krigsrof från Prag och har sedan tillhört drottning Kristinas galleri på Stockholms slott. Huru den från de kungliga samlingarna öfvergått i privat ägo är icke kändt. Vid medlet af 1800-talet tillhörde den excellensen Löwenhielms samling och såldes på hans auktion 1857 till Johan Fredrik Höckert för 40 riksdaler. En af Bruegels mest storslagna kompositioner för fyrtio riksdaler! Lyckliga konstsamlaretid!

Kompositionen är utan tvifvel af den gamle BONDE-BRUEGEL, men på grund af signaturen samt årtalet 1630 måste utförandet anses vara den yngre Pieter Bruegels, den s. k. HELVETES-BRUEGELS verk. Taflan närmar sig emellertid såväl i afseende å kvalitet, som utförande och färgstämning till den gamle Bruegels autentiska målningar. Det finnes icke häller något bättre exemplar af denna komposition, endast svagare repliker i ett par privatsamlingar i Wien. Den gamle Bruegels original anses förloradt. Det är beundransvärdt, huru väl den yngre Bruegel här förstått att imitera fadern, huru han höjt sig öfver sitt eget vanliga målningssätt, sådant det framträder i hans andra verk, exempelvis »Det Betlehemitiska barnamordet» i Högskolans samling. Denna senare framställning är en naivt realistisk julsaga, där de tragiska poängerna delvis upplösas i groteska klumpigheter, och där man, trots motivet, knappast spårar något af det gripande pathos, som adlar den mäktiga röfvarebilden. Utförandet är tämligen bredt, betydligt flyktigare än i den stora taflan, hvilkens färgstämning också utmärker sig genom mera djup och sammanhållning.

Den stora bildens motiv är som sagdt ett röfvareöfverfall.

En bondgubbe och hans gumma ha kommit vandrande öfver heden, bärande på korgar och knyten med diverse matvaror. De ha just nått skogsbrynet, då tre beväpnade män rusa fram, fatta gubben i kragen, sparka omkull gumman och tillägna sig hvad de kunna använda af varorna. Det hela är ett ögonblicks verk, men

ett ögonblick af yttersta själsspänning och förtviflan för det arma bondfolket. Gumman, som sparkats omkull på knä, slår ihop händerna och skriker högt i förtviflan. Gubben är likblek, alldeles förstelnad af fasa. Röfvarna hota, svära och sparka med bestialisk våldsamhet. — Alla figurerna äro sammandragna i en grupp i förgrunden och intaga delvis starkt nedhukade ställningar. Bakgrundslandskapet skymmes sålunda icke af något staffage; det är dessutom tecknadt från en mycket hög synpunkt, nästan i fågelperspektiv. Den ödsliga slätten framträder i hela sin vidd utan träd eller människoboning, endast i förgrunden afbrytes den af de inramande, raka stammarna. Längst borta sammansmälter terrängen med den gulgrå aftonhimlen. Denna tröstlöst ödsliga landskapsstämning bildar underlaget till människornas öfvergifvenhet och förtviflan — den griper oss och väcker vår beundran, redan innan vi hunnit sätta oss närmare in i själfva figurkompositionen. Det torde öfverhufvud vara svårt att i den nederländska 1500-talskonsten påvisa landskap med starkare suggestiv stämning och monumentalare hållning än vi finna i denna bild.

Ett intressant originalverk, som troligen målats redan något tidigare än den yngre Bruegels kopior efter faderns storslagna kompositioner, är den framställning af Babels torn, som i den Löwenhielmska samlingen tillskrefs den holländske 1600-talsmålaren Bartolomeus Breemberg(!) och i Heleneborgskatalogen Matthijs Cock, hvars förmåga som målare är alldeles obekant för vår tids forskning. Till sina grunddrag är bilden komponerad på liknande sätt som den gamle Bruegels framställning af samma motiv i Hofmuseet i Wien. Det spiralformigt byggda, koniska tornet och alla arbetare, som trängas där, likt myror på en stack, äro skolingredienser, som tydligen leda sitt upphof från Bruegels atelier. De i större skala utförda förgrundsfigurerna, arbetarna, som hugga till stenblock, de hvilande, halfnakna krigarna, de inspekterande männen i turbaner samt den syende kvinnan, röja emellertid en målare, som studerat den romanska konsten mera än den gamle Bruegels verk. Änglarna, som sväfva ned med Gud fader, äro utförda med anmärkningsvärd elegans. Det är tydligt att två olika mästare varit verksamma på denna bild; den ene utförande tornet och landskapet, den andre förgrunden med de stora figurerna, som icke stå i något organiskt

19. J. VAN CRAESBECK, Efter slutad frukost i det fria.

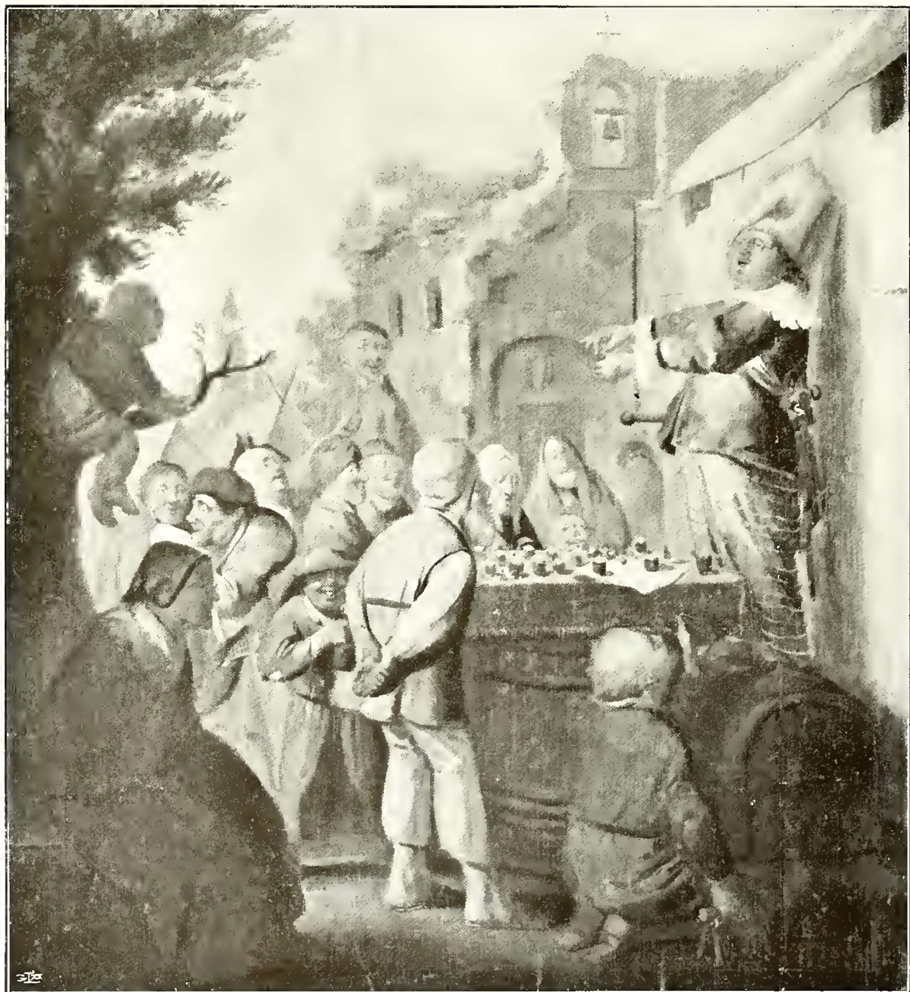
samband med byggnadsmotivet. De äro ditmålade utan hänsyn till bildens perspektiv och kompositionella enhet.

Enligt en uppgift i Wurzbachs nederländska konstnärslexikon skall denna framställning af Babels torn jämte flere liknande framställningar af samma motiv (i Mainz, Venedig och Wien) vara utförd af Antwerpermålaren Tobias Verhaecht, känd såsom Rubens förste lärare. Något samband mellan denna miniatyrmässigt utpenslade bild och det breda, energiska framställningssätt, som utmärker Rubens'verk, torde dock vara omöjligt att spåra. Men den gamle Tobias var synbarligen ingen dum tecknare och färgblandare, ehuru helt och hållet i den gamla bruegelska skolans anda. I koloristiskt afseende ansluter sig bilden med sina ljusa, blågröna toner till Sammets-bruegels riktning. Den har troligen tillkommit under 1600-talets tidigaste år. — En liknande, ehuru något mindre fint och sirligt utförd framställning af Babels torn i museet i Dresden, är signerad af Maerten van Valkenborch år 1595.

En annan tidig och högst egendomlig nederländsk målning, som länge gått under orätt namn, är den stora framställningen af den heliga familjen — icke blott Jesus och hans föräldrar utan alla de apokryfiska bröderna därjämte förutom den lille Johannes och Elisabet. Bilden tillskrefs i den Huss'ska samlingen Leonardos elev Cesare da Sesto och framhölls i katalogen såsom »en intressant och dyrbar museitafla», värderad till 1,000 kr. Visserligen kan man i denna färgstarka bild spåra en forcerad sträfvan efter klassisk renässansstil, särskildt i figurteckningen, men konstnären har synbarligen aldrig trängt igenom det yttre höljet kring renässansmästarnas konst och känt en fläkt af andan i deras skapande. För honom har målningskonsten snarast tett sig såsom en kokkonst efter recept. Han väljer ut tilltalande beståndsdelar ur olika framstående mästares verk — Maria från någon bild af Parmeggianino, Elisabet från Michelangelos »tre parcer», Josef från ett verk af Bernardino Lanino o. s. v. — och rör ihop ingredienserna till någonting, som knappast förtjänar namn af en organisk komposition. Färgen breder han på enligt egen uppfattning, tydande på att han arbetat efter gravyrer, och sparar hvarken på det brandgula, det gräsgröna eller det lackröda. Det drag af förnäm hållning, som de främmande modellerna möjligen gifvit hans bild, förstöres sålunda åter af den rustika koloriten, som för med sig ett skimmer af det groteska. Ett mera typiskt exempel

på huru föga de nederländska romanisterna kunde tillägna sig den italienska renässansens klassiska uttrycksformer, kan man knappast tänka sig. Och dock vore det orätt att förneka, att icke bilden röjer ett betydande mått af konstnärligt studium samt teknisk skicklighet och talang. Man tycker sig äfven spåra en bestämd konstnärspersonlighet i de groteska barntyperna och den starkt utpräglade färgskalan. Men en stor svårighet vid bestämningen ligger däri, att denna tids konstnärer tillsvidare äro så föga behandlade af den konsthistoriska vetenskapen. Sålunda är exempelvis Lambert Lombard fortfarande en tämligen konturlös personlighet, och det är ovisst, om han verkligen målat den stora madonnan med papegojan i Wien, som visar en viss likhet med vår bild. Ännu större typologiska öfverensstämmelser finna vi dock mellan vår tafla och den stora framställningen af bibelspråket »låter barnen komma till mig» i pinakoteket i München, hvilken bär VINCENT SELLAERS fullständiga signatur. På grund häraf anse vi riktigast att hänföra bilden till denne föga kände flamländske 1500-talsmålare.

En annan strömning inom den flamska konsten under senare hälften af 1500-talet representeras af den stora sällskapsscenen, som bär JERONIMUS FRANCKENS signatur. Är Vincent Sellaers granna och tunga »Sacra conversazione» ett typiskt exempel på nederländarnas öfversättningar af den italienska renässansens heroiska stil, så ger oss åter Jeronimus Franckens »aftonunderhållning på ett franskt slott» något af den galliska renässansens — närmast Fontenaibleau-skolans — sirligare och tunnare figurbehandling. Francken var visserligen utbildad i Antwerpen (broder till den mera bekante Frans Francken d. ä.), men han begaf sig redan som yngling till Frankrike och arbetade där hufvudsakligen på Fontenaibleau i egenskap af »peintre du Roy». Där kom han naturligtvis i beröring med den Primaticcioska skolans egendomligt utpräglade konst, såsom också tydligt framgår af en del starkt utdragna, elegant svängda figurer i hans bild. Men samtidigt förnekar sig icke hans flamländska extraktion och utbildning; han sätter in figurer af fullkomligt ofransk karaktär. Sålunda erinrar lutaspelaren till höger om samtida antwerperporträtt. Hela bilden är synnerligen ojämn och sönderfallande i kompositionellt afseende; man märker alltför tydligt konstnärens föga framgångsrika försök att sammansmälta olika skolriktningar. Men dess kulturhistoriska värde är

20. J. VAN CRAESBECK, Kvacksalfvare utbjudande sina varor.

21. PIETER MEULENER, Landskap med figurer.

ovanligt stort, tack vare den omsorgsfulla skildringen af kabinettet med gyllenläderstapeter och samtida landskapsvyer på väggarna, spinetten med fina ornament af tenn- eller silfver-inläggningar samt alla de dyrbara galatoaletterna.

En flamsk bild af öfvervägande kulturhistoriskt intresse, ehuru något senare än Jeronimus Franckens stora bal, är den, som framställer en ringränning i en slottspark i närvaro af en talrik samling förnäma damer och herrar, af hvilka dock flertalet mindre intressera sig för den ädla sporten än för kurtis och kärleksgyckel. Det går tämligen fritt till i det stora sällskapet i förgrunden. Figurerna likna dock mera dockor än lefvande människor i sina styfva dräkter. Men kanske skall det efter 300 år heta så äfven om människorna på vår tids fester? Hvem afkonterfejar föröfrigt sådana tillställningar i våra dagar? I bildens bakgrund se vi ståtliga palats i nederländsk renässansstil. Den stora gården där framför är planterad med alléer af höga träd samt indelad med gångar och gräsmattor. Allt är så troget och noggrant skildradt, att man lätt kan lefva sig in i den yttre tidsstämningen; det enda man saknar är självfva lifsfläkten, ty målaren har helt och hållet stannat vid det granna skalet. Han har synbarligen icke varit någon betydande konstnär, och det är därför så mycket svårare att med visshet angifva något namn. Traditionellt tillskrifves bilden Antonius Sallaert, och den visar måhända en viss allmän frändskap med hans oändligt detaljrika processions- och festbilder i museet i Brüssel, men når icke upp till deras konstnärliga kvalitet. Sannolikt är den utförd af en föga känd brüsselermålare från början af 1600-talet, kallad Louis van Brüssel.

Denna bild för oss redan ett stycke in på 1600-talet, till en tidpunkt, då det gamla flamska måleriet började undanträngas af den nyvaknade, mäktiga Rubenska konsten. De äldre mästarna förblefvo dock i allmänhet försiktigtvis vid sina gamla, bepröfvade traditioner. Det var säkerligen ingen lätt sak att från det traditionella finmåleriet öfvergå till det breda och kraftfulla uttryckssätt, som Rubens införde. Den målare, som vid tiden för Rubens framträdande framför allt representerade den äldre skolan och ägde det största anseende i Brüssel, var Pieter Bruegels andre son Jan Bruegel, eller »Sammetsbruegel», såsom han vanligen kallades på grund af att han plägade uppträda i så fina kläder. Något originalverk af denne frejdade mästare äga

vi icke, men väl några bilder ur hans riktning, som kunna meddela ett intryck af den miniatyrmässiga noggrannheten och den kalla, gröna tonen i denna skolas landskapsskildringar. Det lilla strandlandskapet, som traditionellt gått under Jan Bruegels namn, är dock mycket svagt och artificiellt utan spår af det naturstudium, som utmärker mästarens egna verk. Betydligt angenämare äro ett par andra små landskap med figurstaffage, signerade af en af denna skolas senaste utlöpare: Karel Bescheij. De äro målade med finaste miniatyristpensel. En bild ur samma krets är äfven det kallgröna landskapet med rosiga skyar, hvilket som figurstaffage har en grupp af tre damer — Faraos dotter och hennes kammarfröknar — samlade kring en korgvagga, där den nyss upphittade lille Moses ligger och sparkar i paradisisk nakenhet. Det är synbarligen ett verk ur Hendrik van Balens skola, men för torrt för att vara utfördt af mästaren själf. Genom sin rosiga himmelston torde bilden närmast ansluta sig till Artus Wolfordts signerade verk i Madrid. — Rolant Savery plägar äfven räknas till den flamländska skolan och placeras inom Jan Bruegels inflytelsesfär, ehuru hans verksamhet hufvudsakligen var förlagd till Holland och Tyskland. Han var den trognaste bland de trogna naturefterbildarna och kunde därför äfven med fördel användas af vetgiriga höga herrar att afbilda djur och landskapsformationer, som de ansågo intressanta. Sålunda tecknade han ett par år för kejsar Matthias räkning i Tyrolen, och ägnade sig sedan hufvudsakligen åt att med största möjliga vetenskapliga trohet afbilda en massa olika djurarter i kullissartade landskap. Men för att detta zoologiska måleri skulle hafva någon konstnärlig raison d'être, valdes motiv sådana som »Paradiset», »Noaks ark», »Orfeus spelande för djuren» m. fl. liknande skyltar, under hvilka djur kunde framföras i hur stor mångfald som hälst. Vår bild, där den nominelle hufvudpersonen, Orfeus, alldeles försvinner bakom prydliga djur, är ett typiskt, signeradt och dateradt (1632) exempel på Saverys konst.

Det var som sagdt genom Rubens inflytande som en förnyelse framkallades på alla områden inom den flamländska konsten, sålunda äfven inom landskapsmåleriet, trots att Rubens själf endast undantagsvis målat landskap och då knappast i anslutning till några egentliga naturstudier, utan fritt och patetiskt som allt hvad han gjorde. Den heroiska stämningen, det skakande pathoset var för honom

22. JAN VAN GOYEN, Flodlandskap.

hufvudsaken äfven då det gällde att måla ett stycke natur. Hos efterföljarna blef detta ett mer eller mindre tomt, dekorativt maner. Äfven vid återgifvande af jämförelsevis små, idylliska motiv sökte man få in någonting af den stora linjen, det glänsande föredraget, den romantiska stämningen o. a. dyl., som gaf mästarens bilder deras utomordentliga tjuskraft. Det blef mod att öppna vida, blånande loingtainer och att stilisera terrängen till en såvidt möjligt storslagen verkan. Tonen i dessa flamländska landskap är kall, skiftande i grönt, blått och blekbrunt, och de äga föga af den naturtrohetens intima charme, hvarmed de samtida holländska landskapen fängsla oss. Många af dem stå i närmare släktskap med de klassiska landskapen ur Poussins och Dughets riktning. Denna flamska landskapsskola representeras i samlingen af vacker liten skogsbild, som af ålder tillskrifvits JACQUES D'ARTHOIS, ehuru det med ungefär lika stor sannolikhet kunde hänföras till L. Achtschellinx — samt af en ännu vackrare vy öfver en blånande högslätt (med en trädbevuxen kulle och figurer i förgrunden) signerad med monogrammet MP och årtalet 1646. Troligen ha vi här att göra med ett ovanligt friskt och angenämt ungdomsarbete af PIETER MEULENER. — Till samma grupp kan äfven hänföras PETER SNAYERS »landskap med ryttare», en tafla, som dock förlorat mycket af sin friskhet och föröfrigt tillhör mästarens senaste och svagaste period.

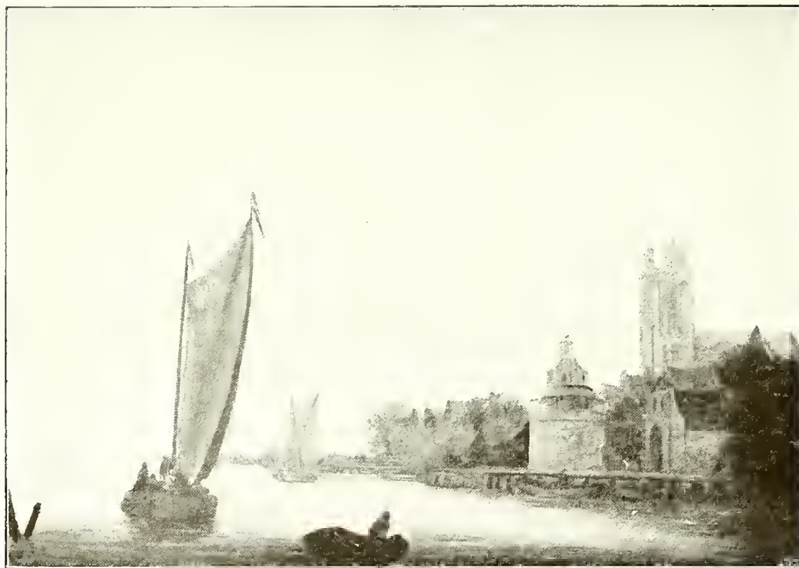
Högskolans galleri visar icke någon samling af praktfulla paradtaflor eller glänsande mästerstycken — dess värde får sökas på den intimare och anspråkslösare konstens område. Det äger då icke häller någon af Rubens eller van Dycks storstilade kompositioner eller porträtt. Dock kan man äfven här få en aning om RUBENS' kompositionssätt och smältande färgskala, som med framgång imiterades äfven af hans senare efterföljare. Genom stadsmäklar H. Schultz' välvilja har galleriet nyligen ökats med en skisserad framställning af Marias himmelsfärd, som traditionellt gått under Rubens' namn, ehuru det är tydligt, att den saknar den store mästarens kraft och säkerhet i figurteckningen. Den närmar sig mera van Dycks elegantare och smidigare konst.

Ett större arbete ur samma krets, typiskt för Rubensskolan såväl genom figurteckningen som genom det glänsande föredraget samt de lifliga och mustiga färgerna, är JAN VAN DEN HOECKES ma-

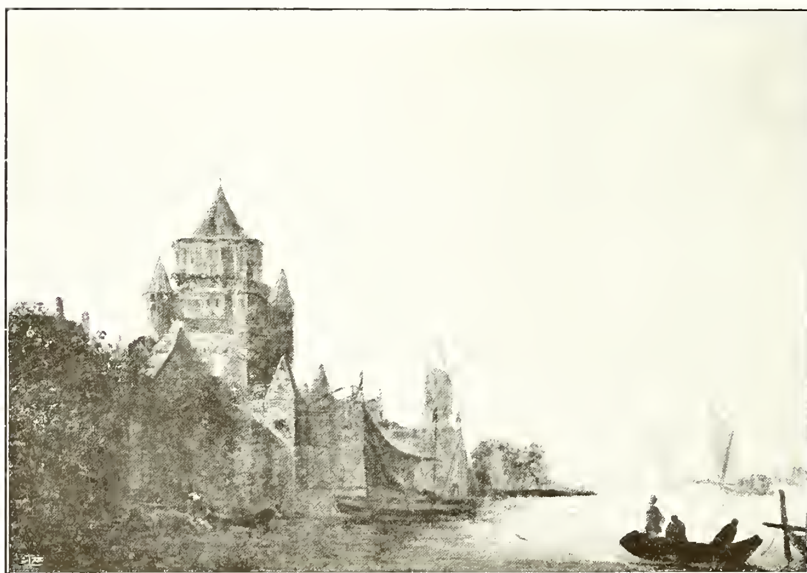
donna med den heliga Elisabet. Den store fyllige gossen, som vrider sig på ett nästan våldsamt sätt bakåt för att kyssa sin moder, är en ättling af Rubens' herkuliska puttistam, under det att modern och den gamla Elisabet med sina fina ansikten och förnäma uttryck mera direkt erinra om van Dycks heliga eller profana damer. Van den Hoecke är föröfrigt en rätt sällsynt mästare, som man visserligen kan lära känna i museerna i Wien och Petersburg, men knappast genom verk, som uppnå vår madonna i konstnärlig kvalitet. Om taflan icke hade den nämnde mästarens signatur, skulle den troligen hedrats med van Dycks namn, hvilket sannolikt är fallet med andra arbeten af van den Hoecke.

Den van Dyckska skolan i en senare aspekt kan man iakttaga i en tafla, framställande Akilles bland Lykomedes döttrar, då Odysseus inkommer och igenkänner den förklädde ynglingen. Med all sannolikhet är denna högeleganta bild, som glänser af gula och blå sidenklädningar, och där förnäma teatraliska poser få dölja bristen på inre lif och handlingskraft, ett verk af den lärde och skicklige målaren Gerhard Leraisse. Det låg öfverhufvud under hans värdighet att syssla med annat än motiv ur antikens historia och mytologi, och särskildt synes berättelsen om den ståtlige hjälteynglingen i jungfruburen flerfaldiga gånger lockat honom till framställning. Sällan ansluter han sig dock så nära till van Dyck i figurteckningen, som skett i denna bild.

Det flamländska genremåleriet utvecklade sig lika litet som landskapskonsten till någon sådan själfständighet och intimitet, som dessa konstarter nådde i Holland. Man tyckes i allmänhet stannat vid tingens yta och — kanske mest i följd af det dominerande inflytandet från Rubens' storstilade dekorationskonst — mera eftersträfvat det vackra skenet än den inträngande människoskildringen. Ett undantag från denna allmänna regel bildar i någon mån David Teniers, ehuru icke häller han målar människorna sådana de verkligen äro, utan sådana han gör dem. Det var en holländare, Adriaen Brouwer, som bäst representerade det egentliga genremåleriet, d. v. s. den omedelbara skildringen ur de lägre folkklassernas lif, i Antwerpen. Denne öfverlägsne målare och drastiske berättare hade bland sina elever äfven en jämnårig bagare, om hvilken det förtäljes, att han utmärkte sig genom samma oroliga vagabondtemperament och samma mustiga uttryckssätt som Brouwer. Som målare var han något ojämn —

23 a. WILLEM KOOL, Flodlandskap med en kyrka på stranden.

23 b. WILLEM KOOL, Flodlandskap med en borg på stranden.

kanske i följd af att bagaryrket stundom påkallade hans uppmärksamhet — men att hans begåfning var äkta och ovanlig, det bevisa JOSSE VAN CRAESBECKS två bilder i Högskolans samling. De höra icke blott till samlingens pärlor utan öfverhufvud till pärlorna af äkta flamländsk genrekonst från den nederländska konstens gyllene ålder. Den större bilden, som framställer några välmående gubbar efter slutad, lukullisk måltid — intagen i det fria framför Leydens stadsmur — lyser af emaljartadt djupa färger — rödt, gult, grått, hvitt och brunt — som påsatts med bred och käck pensel. Karaktäristiken af gubbarna, som äro något matta efter allt förtärande, är lika säker och kraftig som själfva målningssättet. Den andra, mindre bilden är hållen i en mildare, gråskimrande färgskala och utförd med mjukare pensel, men därför icke mindre frisk och säker. Kvacksalfvaren, som står och ropar ut sin patentmedicin åt de andäktigt lyssnande sjuklingarna, och bondfolket framför disken äro gifna med samma breda humor som dryckesbröderna i den andra bilden. Om Craesbeck bakade lika goda bullar som han målade taflor, så ha säkerligen Antwerpens invånare aldrig spisat härligare kost. Han är en af dessa mästare, som dagligen växa i anseende och ännu icke nått kulmen af ryktbarhet och hög uppskattning.

En annan berömd flamsk genremålare är DAVID RYCKAERT, son af en äldre målare med samma namn. Han är en omsorgsfull och rättfram skildrare af hvardagslifvet i verkstäderna, i stugorna och på krogarna och äger en rätt fin koloristisk känsla, såsom äfven framgår af bilden i vår samling, men han saknar fullkomligt Craesbecks temperament och liffulla föredrag. Han lämnar oss sålunda jämförelsevis likgiltiga, isynnerhet sedan vi lagt märke till att samma modeller ständigt återkomma i hans bilder. Bland flamländska taflor af betydelse må ytterligare framhållas den sällsynte blomstermålarens FRANS YKENS stora, färgsköna blomsterkrans omkring en liten Pietåframställning »en camaieu». Den har liksom så många andra af Högskolans bästa taflor förut tillhört Löwenhielmska och Huss'ska samlingarna, där den dock, trots sin signatur, tillskrefs Abraham Heusch, under det att figurframställningen (enligt den Huss'ska katalogen) ansågs vara utförd af van Dyck. Taflan betecknades i katalogen såsom särskildt dyrbar och värderades mer än dubbelt så högt än van den Hoeckes stora madonna, nämligen till 1,200 kr.

Högskolans samling äger dock ett annat stilleben, som numera torde skattas betydligt högre än Ykens något stela och emaljartade blommor: ABRAHAM VAN BEIJERENS stora framställning af silfverkärl och frukter på ett bord, täckt med persisk duk. Van Beijeren var ju holländare och följaktligen målare i helt annan mening än Ykens. Han söker icke framför allt bländande färgglans, snarare djup och klärobskyrstämning. Äfven bland sina samtida holländska kamrater på stillebenmåleriets område intager han en särställning tack vare sin mustiga, varma färg och sina präktiga klärobskyreffekter. Han målar icke drufvor, frukter och blommor så genomskinligt fina och doftande friska som Jan Davidsz de Heem, icke frukostbordets glas och bakverk i en så smältande mjuk silfverton som Willem Heda — för att blott nämna ett par bekanta exempel ur det samtida stillebenmåleriet — men han öfverträffar alla dessa på sin tid vida mera berömda mästare genom sin rembrandtartade färgglöd och sin storstilade kompositionsförmåga. Under sin egen lifstid skördade han dock hvarken guld eller ära för sina praktfulla taflor; det är först på senaste tid man fått klart för sig, att van Beijeren är en af de verkligt store mästarna från den holländska konstens guldålder.

Af andra holländska stilleben i vår samling visar en bild med frukter, glas och tennkanna genom sin mjuka, gråaktiga ton den Hedaska riktningen, ehuru utförandet är för svagt för att vara af mästaren själf. En annan mindre, mörkare och kyligare fruktbild tillhör den akademiska riktning, som vann öfverhand inom de flesta områden af holländsk konst vid början af 1700-talet. Det är en med vetenskaplig noggrannhet och konstnärlig smak genomförd afbildning af diverse frukter; mästaren, JAN MORTEL, var »pictor horti academici» i Leyden.

Den mest specifika ämnessfär för den holländska målarkonsten på 1600-talet var dock landskapet samt genre- eller sedebilden därjämte. Men under det att flertalet genrebilder ha ett illustrativt, mer eller mindre novellistiskt syfte, vid sidan af det rent konstnärliga motivet, äro landskapen helt och hållet konstnärliga tolkningar af naturens skönhet och stämningar. Särskildt är detta förhållandet hos de stora, fullt utvecklade holländska landskapsmålarna. De äro diktare och drömmare i långt högre grad än detaljtrogna naturefterbildare, under det att de ringare talangerna i allmänhet in-

24. SIMON DE VLIEGER, Vy af Muyderslot vid Zuidersee.

tressera oss mest, då de direkt afbilda kända vyer. Men elementen i denna landskapskonst äro alltid rent inhemska, nationella — äfven då de äro fritt omdiktade — här spåras under den bästa tiden icke något behof af den klassiska söderns traditionellt idealiserade naturformer. De enda främmande elementen, som under en viss tid utöfva ett störande inflytande äfven på ett par stora landskapsmålares produktion, äro nordiska vattenfall och klippformationer. Föröfrigt är det ständigt det holländska låglandet, de holländska kanalerna, hafsstranden med dynerna och det stora holländska hafvet i stilltje och storm, som möter oss i dessa bilder. Det är få holländska landskap, som alldeles sakna vatten; ett flertal af dem äro rena hafsbilder eller visa utsikter öfver de breda floderna Maas, Wael och Schelde. Holland har icke blott materiellt skördat rikedomar från hafvet, äfven den holländska konsten har där hämtat ständig förnyelse.

Högskolans samling erbjuder ett icke oväsentligt material till studium af den holländska landskapskonsten, hvilket väl vore värdt en utförligare behandling än vi i detta sammanhang kunna erbjuda. Det tidigaste stadiet i denna landskapskonsts utveckling — sedan den vunnit en relativ konstnärlig frihet — visar ett litet flodlandskap af Jan van Goyen, troligen måladt omkring 1630 eller kort därefter. Det har i teckningen ännu tycke af Esaias van de Veldes ålderdomligare och hårdare konst, men förråder dock genom sin starkt förenklade, ljusa färgstämning, den lätta, gröna tonen öfver medelgrunden samt den transparenta luften den nya tidens förste stora landskapsmålare. Vi få här ett intryck af huru mycket van Goyen kan säga med enkla medel, huru få toner han behöfver för att ge det speglande vattnets skiftningar, den mjuka ängsmarken och den fuktiga atmosfären. Van Goyens senare, mera monumentala konst finnes icke företrädd i samlingen, men vi ha några bilder af en hans imitatör, som i lyckliga fall kan komma honom mycket nära. Det är Willem Kool, som representeras af tre signerade landskap, af hvilka ett är dateradt 1646. En del forskare ha, i följd af att bilderna endast äro signerade med monogrammet WK, velat hänföra dem till Wouter Knijff, men en sådan tydning är säkerligen orätt, såsom bäst framgår, om man jämför dessa landskap med Kools och Knijffs fullt signerade bilder i museet i Leipzig. Wouter Knijff är en betydligt torrare och hårdare målare än Kool; han använder sig

af bruna och grå toner, under det att Willem Kool arbetar med mjukare lasurer i grönt och når finare ljuseffekter. Föröfrigt äro äfven de två mästarnas monogram något olika tecknade.

Bland de egentliga sjöstyckena företer PIETER MULIER D. Ä:S öppna hafsvy den ålderdomligaste karaktären. Bilden är signerad med målarens monogram PM, som dock tidigare uttolkats helt olika, och torde knappast få dateras senare än 1640-talet. Den är hållen i silfvergrå ton, liksom Simon de Vliegers sjöstycken från hans mellersta period. Dess hufvudsakliga motiv äro de upprörda vågorna under den molniga himmelen, fiskarbåtarna, som ha svårt att bärga sig i stormen, äro tämligen oväsentliga tillägg. Det var dessa nästan monokroma stämningsbilder i mer eller mindre utpräglad silfverton, som utträngde de äldre, färgrikare sjöstyckena, där de troget afbildade holländska fartygen alltid spelade en hufvudroll. Jan och Julius Porcellis samt Simon de Vlieger ha väl nått de finaste resultaten inom detta dämpade stämningsmåleri, hvilket hos sina senare utlöpare verkar något monotont och kraftlöst. Ännu en så sen mästare som JAN ABRAHAMSZ BEERSTRATEN har i sina tidigare verk anslutit sig till denna riktning, ehuru den redan vid seklets midt besegrats genom verk af kraftigare kolorister sådana som Willem van de Velde d. y., Jacob Ruisdael, Albert Cuyp m. fl. Jan Beerstratens lilla strandbild i vår samling är stämd i silfvergrått och visar alla föremålen inhöljda i en diffus, fuktig dimma. Det är ett vida angenämare verk än hans senare tunga och brokiga hafsbilder.

Däremot representeras den gamle stormästaren inom det holländska stämningsmåleriet med hafsmotiv, SIMON DE VLIEGER, af en stor tafla, som tydligt ådagalägger, att han på äldre dagar ännu ägde kraft att frigöra sig från sitt tidigare monotona maner och arbeta med varma, tonrika valörer. Bilden, som framställer ett gammalt holländskt slott, inbäddadt i träddungar vid stranden af den spegelblanka Zuidersee, verkar vid första ögonkastet rätt öfverraskande såsom ett arbete af Simon de Vlieger, men den traditionella benämningen bekräftas dock, om man jämför taflan med vissa af de Vliegers senare verk, exempelvis den stora bilden i Rotterdam och framför allt en signerad bild, som såldes i november 1911 på Mullers auktion i Amsterdam. Så mjuka skiftningar af ljus och skugga, en så bred och dock noggrann behandling af alla föremål,

25. JAN BEERSTRAATEN, Holländsk strandbild.

26. HENRIK VAN MINDERHOUT, Rotterdams redd.

27. RALF CAMPHUYSEN, Vinterlandskap med skridskoåkare.

28. AERT VAN DER NEER, *Middagssiesta.*

29. JAN MANCADAN, Diana och Endymion.

30. ABRAHAM VAN BEIJEREN, Stilleben.

31. NICOLAUS KNÜPFER, Motiv ur den antika hjältesagan.

32. HERMAN DONCKER (?), Tre par på en trädgårdsterass.

en så stor och rofylld stämning, som behärskar denna solfyllda vy, möter man endast hos de verkligt benådade bland Hollands talrika sjömålare.

Ett sjöstycke af helt annan art, men äfven det fylldt af en lugn och vacker stämning, är vyen från redden utanför Rotterdam, behärskad af en monumental fartygsgrupp i förgrunden. I Heleneborgskatalogen tillskrifves den Gerard de Jager (en målare, som är känd endast genom ett par obetydande orientaliska hamnscener), sannolikt emedan man trott sig kunna läsa ett J i signaturen. Dessvärre är dock denna signatur så otydlig, att en tillförlitlig tolkning af densamma synes omöjlig; det kan öfverhufvud ifrågasättas, om den verkligen innehåller något namn och icke blott hieroglyfiska tecken, som tjäna till att reta nyfikenheten och försvåra bestämningen. Söker man på stilkritisk väg nå en bestämning af bilden, så ledes man lätt in i van de Capelles krets på grund af kompositionens allmänna uppbyggnad, båtarnas placering och de sätt, hvarpå den fria rymden öfver hafvet framkallats. I kvalitativt afseende och genom sin tunga färgstämning står dock bilden långt bakom denne benådade målarepoets solskensdikter med hafsmotiv. Dessutom har den lidit något, isynnerhet i de öfre partierna (himmelen och molnen). — En liknande bild, likaledes framställande en vy från redden utanför Rotterdam, såldes i april 1909 på Mullers auktion i Amsterdam under Henrik de Meyers namn, emedan den var signerad HM. Detta monograms riktiga tydning torde dock vara Hendrik van Minderhout, »den groene ridder van Rotterdam», som sålunda med största sannolikhet kan antagas hafva målat äfven vår tafla. Men det bör betonas, att bilden är ett ungdomsverk af Minderhout, utfördt före 1652, då han öfverflyttade till Brügge. Under senare delen af sitt lif var han verksam hufvudsakligen i Brügge och Antwerpen och plägar därför vanligen räknas till den flamländska skolan. Han samlade omkring sig talrika elever och utöfvade öfverhufvud ett betydande inflytande på det långt mindre utvecklade flamländska sjömåleriet.

Hans flamländska elever synas dock aldrig nått holländarens förmåga i skildringen af vatten och luft. En af dessa representeras i vår samling af ett par typiska arbeten, framställande folkrika hamn- och torgscener med antika arkitekturruiner såsom inramning.

Bilderna äro signerade af LUCAS SMOUT D. Y. (förut tillskrifna Boudewyns).

De öfriga sjöstyckena äro af underordnad kvalitet. Tvänne små bilder, signerade EN, hafva förut tillskrifvits Eglon van der Neer, men jag har dock icke kunnat finna något egentligt skäl för denna attribution. Däremot är den stora bilden med segelbåtar, som lägga ut från en pålbrygga, ett karaktäristiskt arbete af den flamländske marinmålaren BONAVENTURA PEETERS D. Y. Motivet återkommer i andra bilder af Bonaventura Peeters d. ä. och d. y. (exempelvis i Budapest). Dessa målare synas öfverhufvud arbetat mera på grund af rutin än med stöd af naturstudier. Långt finare och förnämare konstverk äro 1700-talsmålaren JOHANNES JANSONS små flodlandskap i varm aftonbelysning. Han har ännu bevarat något af de stora 1600-talsmästarnas förmåga att tolka den disiga luften och det stämningsgifvande solljuset — en förmåga, som väl aldrig gått helt förlorad i målarkonstens förlofvade land.

Ett sjöstycke i sin art, om man så vill, ehuru utan speglande vatten, är RAFAEL CAMPHUYSENS stora vinterbild med skridskoåkare på den breda floden. Bilden får utan tvifvel räknas bland denne mästares förnämsta verk. Den är i sin fina, gråa färgstämning vida angenämare än de dunkla månskenslandskap, som man eljest plägar påträffa under denne mästares namn.

De stora landskapsmålarna Ruisdael och Hobbema sakna vi i samlingen. Ruisdaels namn har visserligen tidigare tagits i anspråk för en bild, framställande en stuga i en skogsdunge, men den är alltför hårdt och trögt målad för att vara af den store landskapspoeten. Möjligen är den ett verk af hans efterhärmare ROELOF DE VRIES. Mera stämning äger MOUCHERONS berglandskap i solnedgångsbelysning. Här är det dock icke längre den holländska hembygden, som fått tjäna som underlag till naturdikten, utan intryck från söderns soligare nejder.

Innan vi lämna landskapen, måste dock särskildt framhållas en bild, som kanske icke uppfattas såsom ett rent landskap, ehuruväl den är utförd af en af Hollands störste landskapsmålare, den älskvärde och anspråkslöse AERT VAN DER NEER. Vanligen målar han ju månskensstycken eller vinterbilder med skridskoåkare på isen; denna gång har han valt till motiv en bondgård i förmiddagssol. De förspända arbetshästarna stå halfsofvande på gården. Borta vid stugväggen roa sig drängarna med något spel, och i förgrunden

33. JAN MIENSE MOLENAER, Dans utanför en bykrog.

sitta ett par underliga rallare och retas med ett par hundar. Allt detta staffage ser nästan ut som i en bild af Isaak Ostade, men landskapets bleka rosaton bär vittne om Aert van der Neers poetiska pensel, och hans autorskap bekräftas genom monogrammet. Men bilden är en konsthistorisk raritet, ett unicum i den föröfrigt något enformige mästarens rika produktion.

En hel rad holländska målare på 1600-talet utförde ju sina landskap hufvudsakligen såsom bakgrund till ryttarfäktningar. Hästen eller mannen till häst är hvad som intresserar dem mest. Den gamle Esaias van de Velde var den banbrytande mästaren på detta område; hans elever utveckla genren och betona allt mer ryttareframställningarna på landskapets bekostnad. Bland sådana bilder märkas på Högskolan goda verk af Jan Jacobsz van der Stoffe och Palamedes Palamedesz. Marten de jonges kavallerischock hör äfven till samma riktning, under det att Huchtenburgs och Pieter van Bloemens ryttarbilder visa denna konstarts gradvisa urartning till tomt programmåleri.

Beträffande de holländska figurtaflorna kunde mycket vara att tilllägga, som här icke får rum, men det må dock genast framhållas, att genrekonsten är såväl kvantitativt som kvalitativt mindre väl företrädd i vår samling än landskapsmåleriet. Visserligen finnes här ett stort dansgille med den store Jan Steens signatur och själfporträtt, men det måste räknas till dessa bilder, som den produktive målaren levererade i största hast blott för brödfödans skull utan tanke på någon konstnärlig ambition. Betydligt bättre är Steens lärare, den tyskfödde Nicolaus Knüpfer, representerad genom en bild, som troligen framställer något motiv ur den antika hjältesagan, ehuru i föga klassisk form. Sjöfarande ha ankommit med skepp till en främmande strand. En batalj har där utkämpats mellan de nykomne och infödingarna. Stranden är fullströdd med lik, och närmast i förgrunden ligger en sårad yngling, som omhuldas af en praktfullt klädd och bekransad dam. Bakom henne stå kämpar i fantastiska kostymer synbarligen uttryckande sitt missnöje med hennes intresse för ynglingen. Det hela tyckes arrangeradt af en van teaterregissör, och till detta intryck bidraga de lysande, färgrika dräkterna.

En mera hemvuxen uppfattning och äkta holländsk känsla i återgifvande af ett klassiskt motiv finna vi i den lilla bild, som fram-

ställer Diana i välsignadt tillstånd, ömt smekt af Endymion. Ämnet kan förefalla delikat, men uppfattningen är buren af en naiv friskhet, som skänker taflan en ovanlig poetisk charme. Denna beror naturligtvis föröfrigt i minst lika hög grad på det känsliga måleriska utförandet: de ungdomliga kropparnas mjuka ljusmodellering, det vårliga landskapets friskhet, de blommande träden, den klara luften. Äfven teckningen har en säregen och vacker rytm. Bilden tillskrifves i Heleneborgskatalogen Rubens, och man kan äfven läsa någonting liknande denne mästares namn på en af stenarna, men denna signatur är synbarligen tillkommen genom förfalskning af en tidigare, som efter all sannolikhet lydt: J. Mancadan. Det kan nämligen knappast råda tvifvel om att vi här ha ett intressant arbete af denne föga kände nordholländske konstnär. En jämförelse med den lilla poetiska bilden af samme mästare, som nyligen förvärfvades till museet i Brüssel, bekräftar detta antagande. Han synes ha varit en af de allra första i Holland, som verkligen nådde fram till ett intimt återgifvande af naturens stämningar (såsom framgår af flere landskap) och till en fullkomlig målerisk behärskning af den nakna människofiguren.

Af de holländska interiörbilderna torde den stora framställningen af en byskola med en hel hop barn, som antingen plugga katekesen eller också värma sig vid kolfat eller vid spisen, förtjäna mest uppmärksamhet. Den kommer från den Huss'ska samlingen och har, märkvärdigt nog, ända tills dato gått under den tyske 1500-talsmålaren Elias Alts namn, trots att den bär Harmen Fransz Hals, signatur. Det friska och breda målningssättet och den något dunkla, bruna färgskalan erinra äfven direkt om den unge Hals' bilder i museet i Haarlem. Äfven om han icke är någon första rangens konstnär, så har han dock några stänk af faderns breda, gemytliga temperament och liffulla skildringsförmåga.

Jämte Harmen Hals' ojämna, men käckt målade »Byskola» finnes i vår samling en annan bild, som utmärker sig genom liknande egenskaper och synbarligen tillhör samma konstnärskrets. Taflan framställer på ett liffullt sätt det holländska ordspråket: »som de gamla sjunga, så pipa de unga», hvilket ofta fått tjäna som förevändning till skildrande af glada och högljudda familjescener. Tre generationer äro samlade kring bordet. Den hvitskäggige morfadern lyfter pokalen och

34. HARMEN FRANSZ HALS, Byskolan.

sjunger af alla krafter, hans gumma står bakom och sjunger ur en bok. Den unga modern håller sin skrattande och sjungande lilla flicka stående på bordet — och därtill kommer en grupp af ett par halfvuxna gossar och en flicka, blåsande säckpipa, flöjt och klarinett. Nog är där ljud i taflan, ungdomlig käckhet och lif, men huru alla dessa stämmor klinga ihop är en annan fråga. Det är kanske en återverkan af konstnärens rätt osäkra figurteckning och svaga kompositionsförmåga, som kommer oss att tvifla på samklangen? Målaren har synbarligen icke riktigt kunnat sammansmälta alla ingredienserna, och det förefaller som om han lånat både ett och annat från främmande håll. Somliga figurer, såsom den flöjtspelande gossen i förgrunden, äro spirituellt och säkert målade (han erinrar om bilder af Judith Leyster), andra, såsom den skäggige gubben, äro rätt trögt och trefvande gjorda. Dessutom är det öfverraskande att finna, huru i denna synbarligen holländska tafla utpräglad flamländska figurtyper kommit med: gubben känna vi igen från bilder af David Ryckaert, och gumman bakom honom är rent Jordaensk. — Taflans allmänna karaktär, det friska, soliga lynnet, som uppbär skildringen, det öfvervägande breda och flotta utförandet ge oss dock skäl för förmodan, att den är ett verk af någon haarlemermålare, som framför allt studerat Frans Hals och hans omgifning, men själf icke ägt någon starkare begåfning. Redan på grund af dessa allmänna karaktäristiska egendomligheter ledes man att tänka på någon af Frans Hals' söner — så ojämna och osjälfständiga som målare — och det gåtfulla monogrammet J. H. P. kan möjligen äfven understödja denna tankegång. Bilden visar i hvarje fall i vissa af typerna påfallande likhet med den unge Jan Hals' bild i A. Schloss' samling i Paris, signerad och daterad 1648. Att döma af de afbildningar som varit mig tillgängliga, ansluter den sig betydligt närmare till denna tafla än till något verk af Henrik Pot, som äfven föreslagits såsom mästare till detta gåtfulla verk.

En annan haarlemermålare, Jan Molenaer, representeras af en stor »Bröllopsmåltid i en bondstuga» samt af en mindre exteriörskildring: en dansande gubbe utanför en bykrog. Det är särskildt i den sistnämnda bilden han förmår fängsla oss genom den varma färgstämningen i guldton och den dråpliga karaktäristiken af den dansande, af romelpottspelaren samt af de omkringstående åskådarna. Möjligen är landskapet här utfördt af brodern, Klas Molenaer, som föröfrigt äfven målat en mindre värdshusinteriör. Ett par andra

tämligen rustika interiörskildringar äro utförda af Brakenburgh och Cornelius Bega. Den sistnämnde konstnären, som stundom arbetar i ytterst omsorgsfull teknik, uppträder här såsom en flyktig, föga tilldragande målare; att han emellertid verkligen utfört vår stuginteriör framgår af en jämförelse med hans krogscen i Dresden.

Leonard Bramer och Jacob de Wet äro de enda Rembrandtelever, som vi möta i samlingen. Ingendera är någon stor begåfning, men de förråda dock båda genom sin betonade sträfvan mot klärobskyreffekter, att de stått i lärjungeförhållande till den store ljusdunkelmästaren. Särskildt är Leonard Bramers lilla bibliska bild med en samling rabbiner kring en död ett märkligt exempel på huru Rembrandts effektfulla anatomiebilder äfven fingo tjäna såsom mönster för kompositioner med helt annat innehåll. (Den tillskrefs förr Ferd. Bool och kallades »anatomielektion».)

Thomas Wyck och Jacob Toorenvliet tillhöra den stora falang af holländska 1600-talsmålare, som icke blott reste och studerade i Italien, utan äfven till stor del ägnade sin förmåga åt framställande af italienska motiv. Såväl den förres tvätterskor som den senares kortspelare äro målade efter italienska modeller. Till samma grupp hör äfven Jacob van der Ulft, af hvilken vi äga ett klassiskt landskap med romerska ruiner i varm guldton.

Bland porträtten intaga utan tvifvel Thomas de Keysers tvänne små bilder af en förnäm holländsk borgare och hans hustru hedersplatsen (dat. 1631 och 1634). Man kan knappast tänka sig gedignare och mera sakliga människoframställningar. Det är en konst, där ingenting är förbisedt och ingenting är tillagdt; den verkar helt enkelt med naturens egen påtaglighet. Därför bibehåller den sig äfven evigt ung, evigt frisk och tilldragande som naturen själf.

En kontrast till dessa solida bilder utgör i viss mån Nicolas Maes' ytterst soignerade framställning af en ung dam i hvit sidenklädning, signerad och daterad 1666. Den forne Rembrandteleven uppträder här som modeporträttör, ehuru tillsvidare utan den barocka svulst i uttryckssättet, som han småningom förväfvade. Bilden har en nobel färgstämning i brunt och hvitt och gör i allo ett förnämt intryck, men man kan dock icke undgå att känna sig afkyld af det affekterade arrangemanget med delfinbrunnen.

Ännu ett steg längre mot effektfull barockkonst för oss Gottfried

35. JAN FRANSZ HALS (?), »Som de gamla sjunga, så pipa de unga».

Schalken i sitt porträtt af en ung prins, måladt i London 1693. Den ståtliga posen och den fladdrande sidenmanteln äro ingredienser, som vi känna igen från Sir Peter Lelys porträtt; de äro modekraf, som framför allt måste fyllas; karaktäristiken är någonting som betyder mindre. — Ett bättre och mera fängslande konstnärligt resultat har Schalken nått i den lilla bilden af en yngling, som tänder sin pipa vid ett ljus. Det är en af dessa typiska små eldskensbilder, som nådde ett sådant anseende vid slutet af 1600-talet, och hvilka under det följande seklet räknades bland de värdefullaste förebilder, som den holländska konsten hade att erbjuda. Flera nordiska målare, som gått i lära hos de gamla holländarna, ha med särskildt intresse dröjt vid Schalkens eldskensbilder.

SVENSKAR

Kapten Berg köpte nog sina svenska taflor likaväl som de utländska hufvudsakligen hos Bukowski; men ett och annat torde äfven kommit direkt från konstnären eller från privatsamlare. Vi veta det särskildt beträffande Nils Anderssons och Julius Kronbergs arbeten, under det att Troilis och Blommérs taflor följde med den Huss'ska samlingen. Prisen för de svenska taflorna synas i allmänhet i jämförelse med hvad som betaltes för de utländska taflorna varit rätt höga. Sålunda värderades Troilis lilla bild till 1,000 kronor eller dubbelt så högt som ett förnämt landskap af van Gojen och nära nog samma pris, som betaltes för Thomas de Keysers klassiska porträtt. Enligt nutida värdering skulle Troilis bild icke nå upp till sjättedelen af det pris, som de Keysers porträtt anses representera. Troili är dock en konstnär, som aldrig sjunkit i värde, utan tvärtom dagligen blir allt mera eftersökt och betalad, men om han någonsin skall nå Thomas de Keysers pris, må lämnas osagdt. I hvarje fall är en sådan prisstegring lättare tänkbar för en så genuin konstnär som Troili än för en efterklangsmästare såsom Wickenberg. Hans lilla bild »Skottkärran» betaltes emellertid af kapten Berg med 3,000 kronor hos Bukowski, ett pris, som den med all sannolikhet i våra dagar icke skulle nå. Det har gått med Wickenberg som med

Meissonier: deras beundrade storhet i det lilla har icke förmått stå emot modets skiftningar och rättfärdiga de stora prisen inför vår tid. Wickenberg har ju fortfarande många varma beundrare, men han är säkerligen ej längre den högst värderade bland den tidens svenska konstnärer. — Måhända har också en och annan af de öfriga mästarna från seklets midt betalats tämligen högt, men i dess ställe hafva utan tvifvel de gustavianska målare, som finnas representerade i samlingen, stigit betydligt i pris. Sådana bilder som Hilleströms »Hos spågumman», Martins romantiska landskap, Bredas själfporträtt och Lauréus' dansgille höra till den svenska konsthistoriens viktigaste monument och skulle säkerligen i våra dagar väcka ett ovanligt uppseende, om de förekomme i konsthandeln.

* * *

Den tidigaste svenska taflan på Högskolan är en ryttarstrid af Johan Filip Lembke. Mästarens stafflitaflor höra icke till de vanligaste konstverken i Sverige, och hans stora väggbilder på Drottningholm äro så illa medfarna, att de knappast tillåta en uppskattning af hans konstnärliga förmåga. Dessa omständigheter må äfven tjäna som förklaring till att han icke åtnjuter samma anseende som förr. Carl Gustaf Tessin kallar Lembke »den snällaste bataillemålare vi hittills haft» och jämför honom med internationella storheter sådana som Bourguignon, van der Meulen, Parrocel m. fl. »En stadig teckning, besynnerligen oförliknelig i hästar, en ånga i luft och rök, liksom hos Wouwerman och Berghem, väl graderad. Makalösa expressioner, väl förenade färger, en noga vård om hvad kostymer eller bruk och seder kallas: en fri och sinnrik pensel, sinnrika förkortningar, vis i skugga och ljus.» Och det förtjänar särskildt betonas, att Tessin icke fällde detta omdöme i följd af någon chauvinistisk känsla för konsten i Sverige — hur strängt och bittert tadlar han icke Ehrenstrahl! — utan på grund af smak och öfvertygelse, förvärfvad under mångårig bekantskap med Lembkes konst. Vår bild kan möjligen ge skäl för berömmet i hvad som angår teckningen af hästarna, men icke med hänsyn till det måleriska utförandet samt luften och röken. Stridens tumult är icke illa skildradt. Turkarna anfalla de kristna med verklig furie; dessa försvara sig så godt de

36. THOMAS DE KEYSER, Porträtt af en förnäm holländare och hans hustru.

37. NICOLAS MOES, Damporträtt.

kunna med sina eldvapen. Hästarna stegra och krumbukta sig, somliga blödande af huggsår, andra pinade till det yttersta af ryttarnas sporrar. Men själfva målningssättet är såpigt; färgstämningen är rätt matt och grå.

En annan halfförgäten svensk målare, som Carl Gustaf Tessin äfven torde haft tillfälle att lära känna och uppskatta var JOHAN RICHTER, son till den stockholmske guldsmeden Hans Richter, men verksam hufvudsakligen i Venedig. Tessin omnämner honom i ett af sina bref till Hårleman 1736 och köper två venetianska vyer af honom likaväl som af Canaletto, Cimaroli o. a. I Högskolans samling ha sedan ålder ett par bilder gått under Richters namn, men enligt hvad jag redan framhållit förefaller det sannolikt, att dessa utförts af Bellotto, under det att Richter möjligen målat tvänne mindre kanalvyer. Hans färg är torrare än de infödda venetianarnas; han kan icke fånga den stämningsgifvande atmosfären och breda de genomskinliga lasurerna öfver vattnet och palatsen såsom en Canaletto eller en Guardi.

Båda dessa konstnärer tillhöra 1700-talets förra hälft. Öfvergå vi sedan till den gustavianska generationen, så möta vi verk af Elias Martin, Pehr Hilleström, Niclas Lafrensen, Pehr Hörberg och C. F. von Breda.

ELIAS MARTINS mest intagande egenskaper som naturlyriker och kolorist komma fullt till sin rätt i landskapsbilden med boskap vid skogstjärnen. Landskapet är gifvet med denna frihet och romantiska stämning, som Martin når i sina lyckligaste ögonblick. Det är icke någon verklig naturskildring, det är en naturdikt, en eklog med fuktig skogsluft och dämpadt soldis öfver speglande vatten såsom grundmotiv. Till och med tjuren, som kommit ned till vattningsstället, där han möter de små fåren, synes behärskad af sommarmorgonens friska stillhet: han lyfter mulen belåtet fnysande och låter det klara vattnet sila genom mungiporna. Målningen är utförd med pastos, fläckvis påsatt färg, som på ett utmärkt sätt binder ljuset. Den har inga skarpa dagrar, inga fasta konturer; allt lefver och skimrar som bakom en slöja af gullstänkt morgondagg.

I ett par andra taflor framlysa Martins svagheter, hans brist på psykologisk begåfning och osäkra figurteckning tydligare. Porträttet, som uppges framställa Bellman, är en tämligen allmängiltig och chargerad studie af en man, som är så »upprymd» eller så vredgad, att han inte längre riktigt liknar någon människa.

Däremot har den lilla bilden af en dam i ett parklandskap en intim och intagande rokokostämning tack vare den ljusa, blåskimrande tonen och den lätta, gouacheartade behandlingen af trädkronorna, spetsmössan och det skira förklädet. Bilden gör ett så elegant intryck, att den i Heleneborgskatalogen påstås vara utförd icke af Martin utan af Lafrensen. Vid närmare påseende finner man dock, att den unga damen, hur söt och behagfull hon än må synas, icke är så synnerligen väl bildad. Hufvudet är kolossalt, armarna äro stympade, fingrarna äro långa och jämnrunda som maskar. Man känner lätt igen konstnären, som själf skref: »som rita ansågs för mindre konst, så var det ingen under att jag som oledd föll mera på måla än teckna i mina unga dagar. Likväl är rita och rita väl första nödvändigheten för att lära måla, men Hin har lagt det hindret i vägen att man behöfver all sin lifstid att rita med finess och känsla — hvad tid har jag då öfrig att lära måla? Tag därföre för gifvet att nog af för en människa att kunna en del väl af konsten, vår Herre har så befallt, och öfver den gärdegården klifver ingen.»

Äfven i den lilla tuschlaveringen af ett landskap med boskap, som är utställd bland teckningarna, framstår Martin snarare som kolorist än som tecknare: figurerna äro jämmerligt karrikatyrmässiga, men där finnes luft och ljus öfver landskapet, ehuru konstnären icke höjt teckningen med färg.

Vida elegantare, ehuru knappast häller felfri i figurteckningen, är Lafrensens lilla allegoriska komposition, som möjligen föranledts af något samtida musikstycke. Vi se nämligen kompositören sittande vid sitt arbetsbord i en stor, kolonnprydd salong (hans violoncell står bredvid). Harmonierna, som han nedskrifver på papperet, framkallas af sväfvande amoriner, som sjunga och spela i luften, medan andra dansande åtfölja den sylfidiska unga dam, som kommer insväfvande på tåspetsarna, svängande blomsterguirlander i händerna. En verklig rokokokonception till innehåll och form!

Kanske icke lika begåfvad som Martin, men jämnare och gedignare som målare, var Pehr Hilleström, den outtröttlige skildraren af den gustavianska tidens lif och seder. Hans största konstnärliga förtjänst ligger väl däri, att han är den nationella borgarkulturens och det svenska hemlifvets målare framom alla andra. Han har gifvit sin samtid »intime» med den outtröttliga noggrannhet och varma

38. GOTFRIED SCHALKEN, Porträtt af en gosse.

känsla, som kan förläna intresse äfven åt det hvardagligaste motiv. I början af sin konstnärliga bana, som han på fullt allvar ägnade sig åt i Paris, var han tämligen bunden af franska förebilder, främst Boucher, men snart frigör han sig förvånansvärdt fullständigt från de främmande elementen och når de mest genuina och trogna uttryck icke blott för de yttre kulturformerna i hemlandet, utan för självfva stämningen och lifvet i de stockholmska borgarhemmen under 1700-talets sista fjärdedel. I den stora taflan på Högskolan har Hilleström upptagit till målerisk skildring ett karaktäristiskt drag ur stockholmslifvet på 1780-talet: besöket hos spåkvinnan. Unga damer synas dåförtiden gärna uppsökt gamla, spåkunniga käringar, som med tillhjälp af kaffesump eller genom att läsa i deras händer omtalade kommande öden. Hilleström har flera gånger återkommit till dessa vidskepelsens komedier i elegant kostym. Den mest berömda spågumman i Stockholm var mamsell Arvidsson, och det är naturligtvis hon, som just håller på att i kaffesumpen läsa den ena damens tillkommande öden, medan den andra besökande väninnan tyckes finna detta bekräftadt i ett bref. I formellt afseende intager bilden en tämligen isolerad plats i Hilleströms produktion. Den intime kabinettsmålaren har här vågat sig på figurer i naturlig storlek och därigenom äfven gått miste om den lifgifvande interiörstämning, som tillhör hans mindre bilder. Kompositionssättet med de halfva figurerna grupperade kring bordet torde föröfrigt snarare hvila på studium af holländsk än fransk konst.

Något senare och mindre betydande i alla afseenden är den lilla bilden, som framställer båtkonstruktören kapten Flodberg, sittande vid sitt ritbord, i samtal med en stående figur, som möjligen skall framställa konstnären själf. Den bär på frånsidan en dedikation och är daterad 1792.

Bättre representerad än någon af de äldre gustavianerna är Carl Fredrik von Breda. Hans porträtt af »Årstidernas» skald, Johan Gabriel Oxenstierna, är gifvet med all den smidighet och elegans, som motivet kräfde. Den poetiske ädlingen vänder sig med ett svagt leende mot åskådaren, men de stora, drömmande ögonen röja, att han är upptagen af någonting helt annat än tankar på modellsittning. Bakgrunden är behandlad med flammiga bruna och gula toner, ungefär som en vissnad trädkrona. Mot denna aftecknar sig

skaldens ljusa ansikte och den mossgröna rocken i mjuk harmoni. Den helgjutna sammanstämningen af färger och personkaraktäristik, fängslar och kommer oss att glömma det lösa och sväfvande i själfva uttryckssättet.

Konstnärens själfporträtt äger dock ett ännu större psykologiskt intresse. Det är måladt på 1790-talet i London i hans s. k. andra maner med effektfull motsättning af gulbleka dagrar och djupa skuggor. Vaxblek i ansiktet och svartklädd (med hvit krage på sidenmanteln) framträder den unge mannen ur den mörka bakgrunden. De djupa ögonen i det bleka ansiktet stråla som af inre ljus, det yfviga, silfvergrå håret står som en gloria kring hufvudet. Det är det romantiska konstnärsporträttet par préférence, fylldt af en elegisk stämning, där weltschmerzackordet sammanklingar med en viss poserande grand seigneurton. Färgernas trollkraft är helt och hållet använd i psykologiskt syfte, för att stegra den dramatiskt-lyriska effekten. Skolan är engelsk; bilden verkar som en mildare genklang af Sir Josua Reynolds mera patetiska porträtt.

Koloristiskt begåfvad, men icke färglyriker som Breda är Louis Masreliez, som representeras af en liten färgskiss, hvilken nyligen skänkts till vår samling. Bilden fängslar genom det delikata anslaget i gulbrunt och ljusblått, men röjer samtidigt den något maniererade, klassicistiska figurteckning, som är egendomlig för Masreliez. Tidigare än någon annan svensk målare upptager han nyantikens högtidligt stela och utdragna figurideal och behandlar äfven med förkärlek motiv ur den antika mytologien eller hjältesagan. Det är dock först när Masreliez lämnar »den högre konstens sfärer» och komponerar dekorativa väggpanåer o. dyl., som han röjer hela sin skicklighet, sitt genuina konstnärstemperament och sin förnäma smak.

Är Masreliez den kultiverade akademikern, hvars verksamhet till en viss grad tyckes hämmad af teoretiserande och själfkritik, så är den jämnårige Pehr Hörberg så mycket friare från allt hvad bildning och teoretiska kunskaper heter. Icke desto mindre upptager han gärna i likhet med Masreliez klassiska och bibliska motiv till målerisk framställning. Han är alltid patetisk och synes icke ett ögonblick tveka om sin förmåga att framställa de våldsammaste tragedier eller de mest spännande dramatiska situationer på duken. I vår bild har Hörberg skildrat, huru Zaleuchus låter sticka ut ögonen

39 a. J. F. LEMKE, Rytteristrid.

39 b. N. J. OLSSON BLOMMÉR, Freja sökande sin make.

på sig själf och på sin son. Scenen är visserligen förlagd framför en kolonnportik, men den milde domaren sitter vid ett rokokobord. Figurerna se närmast ut som om de vore lånade från ett skillingtryck efter Rafaels »Skolan i Athen». Något kompositionellt sammanhang eller något deltagande i den uppskakande handling, som här fullbordas, röja de icke. Pehr Hörberg var sannolikt en konstnärsbegåfning. men aldrig en verklig konstnär, ty han nådde aldrig genom det elementära kunnandets förgård.

En smidigare och snabbare utvecklad talang var Alexander Lauréus: Åbogossen, som kom öfver till Stockholm och här blef en af Hilleströms och Bredas skickligaste elever. Redan vid några och tjugo års ålder synes han ha uppträdt som självständig konstnär och tilldragit sig uppmärksamhet genom sina små interiörbilder med eldskensbelysning. Naturligtvis började Lauréus likaväl som andra dåtida akademielever med framställande af heroiska prisämnen, och det saknades väl ej heller försök att leda honom in på det höga historiemåleriets fält, men hans begåfning för den intimare genrekonsten eller »bambocciaden», som den då för tiden kallades, synes varit så utpräglad, att han snart fann sitt eget område. Under senare år i Paris och Rom, där han vistades till sin död, utvidgades ju hans ämneskrets liksom gränserna för hans uttryckssätt, men vi finna knappast i de mognare verken en så intim konstnärlig charme som i Lauréus' bästa bilder före utresan. Från Lauréus' Romatid finnes på Högskolan en liten bild, framställande en publik skrifvare: vackert anlagd med brun färg i ett skissartadt maner, men icke märkvärdigare än att äfven andra svenska konstnärer från samma tid skulle kunnat göra någonting liknande. — Däremot känner jag icke någon samtida svensk målare, som skulle kunnat gifva en så frisk och omedelbar interiörskildring med människor i rörelse som Lauréus' »Dansgillet på Clas på Hörnet». Det är en bild med så mycket äkta gammal stockholmsstämning och så mycket medryckande gemyt, att man inte kan undgå att erinra sig den odödlige Carl Michaels skildringar af liknande tillställningar på stockholmska utvärdshus:

»Fader Bergström, stäm upp och klinga,
öppna kråset för bröst och bringa!
Vi ska dansa och vi ska svinga
i ditt glada hus.

Låt oss ge våra små mamseller
vin och sviskon och karameller!
Pimpinella mor Maja häller
uti glas och krus.

Låt den dumma i oket tråka
och den sluga sin hjärna bråka —
vin och flickor och Fredmans stråka
natten ljuflig gör!»

Bilden är ingalunda något mästerstycke i formellt afseende, särskildt teckningen af de små mamsellerna lämnar åtskilligt öfrigt att önska, men den är ursprunglig och lefvande utan den bismak af sentimental idealisering, som från och med 1800-talets andra decennium gör sig allt tydligare gällande inom den svenska konsten.

En antydan om hvilka slags »höga» och »värdiga» motiv, men slätstrukna uttrycksformer målarkonsten då älskade, ger oss Westins allegori öfver musiken, framställd genom fyra unga damer, tvänne sjungande och tvänne spelande — på herdeflöjt och lyr — ett slags småkusiner till Rafaels Sta Cecilia, men mångdubbelt sentimentalare och mera serafiska, ehuru de icke ha några himmelska attribut.

Äfven Johan Gustaf Sandberg, Westins samtida, har stundom skattat åt en väl abstrakt idealisering af historiska o. a. motiv och därvid icke undgått den för konsten så ödesdigra frestelsen att försöka flyga öfver naturen, men han var dock en långt manligare och kraftfullare begåfning än Westin. Hans stora bild i Högskolans samling, »Allmoge, samlad kring Gustaf Vasas staty på Riddarhustorget», ger ett starkt intryck icke blott af den djupa patriotiska grundstämningen i hans konst, utan äfven af hans goda karaktäriseringsförmåga och äkta måleriska begåfning. Visserligen är arrangemanget något tabläartadt med de allför påtagligt uppställda allmogerepresentanterna, men bilden innehåller i hvarje fall en karaktäristisk samling svenska typer från olika delar af landet, skåningar, smålänningar, östgötar, dalkarlar, lappar m. fl., alla i sina landskapsdräkter, och alla präglade af naiv beundran och vördnad för landsfaderns staty. Mera värdt i konstnärligt afseende är dock det sätt, hvarpå Sandberg, trots all detaljtrohet, kunnat sammanhålla det hela och stöpt de brokiga ingredienserna till ett helgjutet konstverk. Det har skett genom en mästerlig ljusbehandling. Vårsolen ligger

40. NICLAS LAFRENSEN D. Y., Kompositören vid sitt arbete.

öfver torget, ljusa skyar segla på himlen, luften är fylld af klang och glädje. Tonen går i guld, men det är icke det varma, röda guldets ton, utan en sprödare och ljusare, som så väl harmonierar med den svenska vårens friskhet.

Inför en tafla sådan som denna kan man möjligen förstå samtidens beröm öfver Sandbergs vanligen långt mindre tilldragande kolorit. Marianne Ehrenström skrifver om honom bl. a. »Il est musicien comme il est peintre. Dans ses tableaux tout est accord et dans ses accords tout est coloris.» — Själf tänkte Sandberg vida anspråkslösare om sin förmåga. Han kände lifligt sina begränsningar och beklagar, att han icke fått studera utomlands, men förlorade dock aldrig lusten att försöka sig på monumentala motiv. Säkert är, att han, så godt han kunde, väckte impulser till en nationell målarkonst, ehuru hans förmåga att ge konstnärligt uttryck åt de nya sträfvandena var tämligen begränsad.

Sandbergs elev Nils Johan Olsson Blommér tog ett steg vidare på det nationella måleriets bana och utvecklade i detta syfte en ovanligt konsekvent, programmässig verksamhet. Han är den förste, som söker i bildkonsten återge den nordiska folkvisans gestalter: necken och hafsfrun, älfvorna och nornorna. Han vill kläda i påtaglig form alla dessa sagoväsen, som för oss egentligen representera ett naturintryck, en stämning eller en poetisk dröm. Själf har han förklarat sitt program vara att framställa »de lefvande bilder i ett folks poesi, som tillhöra ingen bestämd tid och inga bestämda personer, utan utgöra en hel nations naturintryck och som sådana stå i närmaste förening med folkets karaktär.» — Naturligtvis hade han härvid att kämpa med de allra största svårigheter, ty hans program inneslöt nödvändigheten att skapa en alldeles ny gestaltvärld, att ge form åt de formlösa och binda flyktiga stämningar i konturfasta kompositioner. Det intressanta och värdefulla i Blommérs verk blir sålunda icke den konstnärliga formen, ännu mindre några rent måleriska kvaliteter, utan den poetiska konceptionen och afsikten; eller med andra ord »andan och meningen», som han själf ansåg vara »hufvudsaken vid hvarje konstarbete». Det var egentligen först under sina senare studieår i Italien, som Blommér börjar utforma åt sig en mera självständig figurstil, närmast afsedd för den nordiska folkpoesiens och mytologiens sagoväsen. Det formella

stödet fann han härvid synbarligen närmast hos de drömmande quattrocentisterna, framför allt hos den sentimentalaste bland dem, Perugino. Däraf kommer det sig äfven, att Blommérs senare verk få en viss likhet med de tyska nazarenernas — de ha följt samma förebilder. Det är påfallande i en bild sådan som »Freja sökande sin make», målad i Rom 1852 (i ett större och ett mindre exemplar). Här saknas fullkomligt den lyriska naturstämningen, som utgör grundtonen i Blommérs tidigare verk, men det är dock tydligt, att konstnären ej heller i detta verk valt motivet endast för att få måla en blond nordisk skönhet i en guldvagn, utan på grund af en djup känsla för det poetiska innehållet. — Blommér rycktes bort, innan han verkligen funnit de uttrycksformer han sökte.

De samtida landskaps- och genremålarna, som rörde sig på mera invanda och upptrampade vägar, än Blommér vandrade, nådde ju i allmänhet helgjutnare och säkrare resultat. De reste vanligen icke till Italien utan till Tyskland, Holland och Paris för att söka konstnärliga förebilder och vågade sig, på ett par undantag när, aldrig utom de traditionella gränserna för hvad ett behagligt landskapsstycke eller en underhållande genrebild bör framställa. Den förnämaste och skickligaste bland dessa kabinettsmålare var utan tvifvel Petter Gabriel Wickenberg, som representeras i vår samling af tvänne karaktäristiska små landskapsbilder med figurstaffage, daterade 1836 och 1843. Den förra, som framställer en gosse i vall med getterna, är en fin och omsorgsfull imitation efter holländsk landskapskonst från slutet af 1600-talet; den senare — barnen med skottkärran — är något bredare och saftigare målad, men knappast lyckligare, åtminstone icke i återgifvande af luften. Wickenbergs kamrat J. M. Stäck har signerat tvänne månskenslandskap, som äfven visa inflytande från holländsk 1600-talskonst. Särskildt den lilla bilden från 1838, framställande en båtbrygga med lastande skutor i det klara månskenet, väcker tankar på Aert van der Neers nattlandskap. I den större taflan (från 1858) är nattens mörker öfvervägande.

Kilian Zoll har som bekant äfven med förkärlek målat nattliga sjöstycken, bristfälligt upplysta af en augustimåne eller af eldar på stranden. Enligt konstnärens egen uppgift framställer Högskolans bild en vik af Helgasjön, »där några fiskare nattetiden idka det här på orten ganska vanliga sommarfisket — nattnot kalladt — hvartill

41. ELIAS MARTIN, Boskap vid en skogstjärn.

gemenligen hörer en stockeld». — Den svåra uppgiften att ge ett landskap i eldskensbelysning har dock tydligen öfverstigit konstnärens förmåga. Vida bättre lyckas han i sina genrestycken, af hvilka vi ha två: en gumma vid spinnrocken och gossar spelande kort i eldskensbelysning.

Synnerligen väl representerad i samlingen är Johan Christian Berger eller »kapten Berger», såsom han vanligen kallades; han var nämligen en af de icke sällsynta konstnärer från förra århundradets andra fjärdedel, som tjänade som militärer, innan de helt och hållet öfvergingo till måleriet. Bergers vy från Engelska kanalen med ståtliga, kanonbestyckade segelfartyg på de gröngl änsande vågorna röjer tydligt, att han gått i skola hos engelska marinmålare, främst Turner. Taflan är bredare och effektfullare gjord än det mesta, som vid denna tid (slutet af 1840-talet) målades i Sverige; vattnet har rörelse och luften är disig och tongifvande. Ännu säkrare och finare koloristiska anslag finna vi dock i Bergers akvareller: den prydliga kompositionen med fartyg på redden till en större hamnstad (målad i London 1837) samt den lilla, rent turnerska vyn af en spegelblank hafsvik med rostbruna segel i disig luft. — Bergers oljemålning af Norrköping i månsken har däremot troligen mörknat något och gör numera ringa effekt.

I anslutning till Bergers mariner må framhållas Arnold Plagemans friska hafsbild med hotfulla ovädersmoln öfver de fräsande, gråa vågorna. Äfven denne konstnär började som officer och tjänstgjorde äfven sedan han ägnat sig åt konsten i Förenta Staternas flotta. Hans verk äro numera rätt sällsynta, kanske beroende på att han betraktats mera som dilettant än som yrkesman, men att döma af denna skissartade bild, var han ingen obetydande begåfning. — Vida likgiltigare lämnar oss Billings parklandskap och Nils Anderssons beteshagar. De senare utmärka sig genom en viss kärf enkelhet, för att icke säga torrhet, och ha kanske delvis på grund häraf ansetts representera början till en verkligt naturtrogen och osminkad svensk landskapskonst. Det väsentligaste i det svenska sommarlandskapet, stämningen, ljuset och färgmotsättningarna, har dock Nils Andersson icke lyckats fånga, och huru pass helt det är med naturtroheten framgår däraf, att åtminstone den ena bilden är målad icke i hemlandet, utan i Paris.

O. Sirén.

Först genom MARCUS LARSSON får den svenska landskapskonsten en representant, som oförskräckt tar upp täflan med de största utländska mästare och bländar samtiden genom sina glansfulla framställningar af nordiska oväders- och ödemarksmotiv. Marcus Larssons utveckling gick som bekant i ganska ojämna kurvor; hans verk skifta under olika perioder i hög grad. Så länge han är i Düsseldorf och målar under intryck af Achenbachs konst, är han ännu jämförelsevis tung och dämpad. Den mindre bilden i Högskolans samling, framställande oväder på hafvet, är målad 1852 under Larssons första år i Düsseldorf. Färgskalan är mörk, i brunt och grönt, vattnet är tungt, och den skarpa ljuseffekten öfver bakgrundsklipporna förmår icke skingra den monotona stämning, som ligger öfver det hela. Bilden har väl äfven mörknat något. — Så mycket mer öfverraskande verkar då den andra taflan, vattenfallet i solnedgångsbelysning, som målats tre eller fyra år senare i Paris. Den är fortfarande så strålande frisk som om den helt nyss lämnat konstnärens atelier. Dock är det icke något omsorgsfullt förberedt och undermåladt verk. Tvärtom: vissa partier, såsom t. ex. förgrunden, äro endast lätt skisserade. Målaren har koncentrerat hela sitt intresse på det skummande vattnet mellan de röda klipporna. Och hur det skummar och fräser! Därofvan segla de trasiga skyarna — kvällsolen kastar sin intensivaste guldglans öfver näjden. — Hela bilden lyser af orange- och rosatoner. Vatten, skyar och luft, allt synes vara gjordt af samma strålande urmateria. Det är som en illustration till första skapelsedagens under. — Ett så djärft och medryckande trollerispel med solskensfärger har ingen annan svensk landskapsmålare vågat, bland utlänningar knappast någon annan än den store Turner. Måhända var det om denna bild Larsson själf skref de karaktäristiska orden: »Min solnedgång, som jag exponerade här, förbluffade Parisarna».

En fullkomlig kontrast till Marcus Larsson bildar UNO TROILI, den omsorgsfulle, gedigne och finkänslige målaren. Äfven han var ju i viss mån färgdiktare, men aldrig vild och stormande, ständigt förnäm oeh självbehärskad. Vår lilla bild visar en vy af den romerska campagnan, ett storslaget och stilla landskap såsom bakgrund till två små vallgossar, hvilka sitta på en kulle bredvid sin trogna kamrat, den stora, lurfviga fårhunden. Gossarna äro klädda i brokiga paltor,

42. PEHR HILLESTRÖM D. Ä., Hos spågumman.

och hunden är hvit, men alla lokalfärger äro dämpade och instämda i en fin, grå helton, mild och mjuk som kvällsljuset öfver den oändliga campagnan.

En annan af tidens störste kolorister, Johan Fredrik Höckert, representeras af en liten vy från Spanien: hvita hus och små svarta figurer under molnfri, högblå himmel — knappast mer än ett skissboksblad, men lysande af söderns sol. Höckert sökte dock icke solen endast i södern, utan äfven i höga norden. Hans Lapplandstaflor äro icke mindre fängslande än studierna från främmande land, tack vare de koloristiska skönheter, han lyckats framlocka ur de nordliga motiven. Bland akvarellerna ses en förstudie till »bröllopsresan i Lappland», utförd på krederad blå grund med blystift och hvit täckfärg. Den utsparande tekniken i förening med den oerhörda säkerhet, hvarmed figurer och landskapselement äro antydda, erinra om japanska mästares arbeten, och likheten betonas genom det väldiga snöfjället i bakgrunden, som behärskar hela bilden likt Fuijama i japanernas landskap.

De svenska düsseldorfarne saknas ej häller i Högskolans samling. Vi ha redan nämnt ett par, Larsson och Zoll, tilläggas kan d'Unker, Koskull, Per Eskilsson, Jernberg och Boklund. De äro ju alla väl bekanta namn, och alla ha de sin speciella genre. d'Unkers interiör af en westfalisk bondstuga med en flicka vid spisen och en gosse, som äter gröt, är kanske det finaste konstverket, men mera uppmärksamhet tilldrager sig dock Jernbergs stora »Torgmarknad i Düsseldorf». Det är öfverhufvud en af den svenska düsseldorfer konstens pièces de resistance. Motivet är lika anmärkningsvärdt som dimensionerna: det är icke längre en anekdot, en liten novell eller en bondelifsberättelse, utan en bred skildring af lifvet på det gamla torget i Düsseldorf, där grönsaksförsäljarna slagit upp sina stånd kring den gode kurfurstens ryttarstaty, och där hög och låg trängas om hvarandra för att handla och prata. Konstnären har grupperat folkvimlet i tre hufvudsakliga flockar i förgrunden och egentligen lagt sig mera vinn om att utprägla enskilda karaktäristiska figurer än att ge den sammanflytande massan. Naturligtvis har han då äfven passat på tillfälle att här afbilda flere af sina samtida kamrater i Düsseldorf, hvilket bekräftats för mig af en ännu lefvande konstnär från samma tid. Sålunda se vi midt i förgrunden en trind

och gemytlig herre, som skämtar med ett par grönsaksgummor: det är Wilhelm Engström, »Katzenrafael», en klen målare, men utmärkt Braundeklamatör. Till höger om honom söker den snobbige Gillis Hafström klara sig ur klämman mellan ett grönsaksstånd och en myndig äppelförsäljare. På andra sidan åter se vi J. W. Wallander, hälsande på en trind dam med en mops i famnen samt längst borta i hörnet Jernberg själf och hans son Olof med ritportföljen under armen. Sannolikt skulle ännu flere af de närvarande kunna identifieras af någon, som var med då; äfven damerna synas vara porträtt och tilldraga sig en hufvuddel af uppmärksamheten. Den koloristiska clou i bilden utgöres af den hvitklädda fröken midt i förgrunden. Det är denna ljusa färgklick, som Jernberg så gärna inför såsom en samlande och stegrande centraleffekt i den i öfrigt litet matta, torrt gråaktiga färgskalan.

Boklunds köksinteriör med barn och kålhufvud gör också intryck af en typisk düsseldorfertafla, ehuru den är målad i Sverige 1864. Här liksom i så många af Jernbergs dukar är det stillebenet, de saftiga grönsakerna i korgen och kålhufvudena på golfvet, som fängsla oss mest, tack vare den friska ton de sätta in i den i öfrigt något grådaskiga färgharmonien. Sådana partier gjordes verkligen efter »lefvande modell» i riktig belysning, under det att figurerna, för att icke tala om landskapen, vanligen omdiktades eller utkläddes tämligen fritt, allt efter berättelsens kraf.

Mera nationell, om man så vill, men konstnärligt betydligt underlägsen är Per Eskilssons »Ungdomsdans under eken», där visserligen de nationalklädda figurerna äro inställda i ett svenskt sommarlandskap, men utan att vi känna den svagaste fläkt af sommarens doft och solfyllda luft. Såväl landskap som figurer äro synbarligen födda i konstnärens torftiga atelier.

En betydligt gedignare och förnämare genremålare är Lorens August Lindholm. Hans bilder synas måhända vid första påseendet äga ett allmänt släkttycke med düsseldorfarnes, men ser man närmare efter, märker man snart att detta egentligen endast ligger i motiven och att skolan är en annan. Lindholm uppehöll sig aldrig i Düsseldorf; hans väg gick öfver Holland till Paris. Hans egentliga förebilder voro de holländska genremålarna af Metzus och Terborchs art. Han kan sägas vara ett motstycke inom genremåleriet till Wicken-

43. CARL FREDRIK VON BREDA, Självporträtt.

berg inom landskapskonsten. Han utmärker sig genom samma oändligt omsorgsfulla detaljstudium, samma sobra teknik och trohet mot de gamla mästarna, som vi sett i Wickenbergs små landskap, men frågan är, om icke Lindholm var en självständigare begåfning. Jag vill särskildt framhålla den lilla bilden af en ung flicka, som sitter vid sin sömnad i ett vindsrum, där solen faller in i en bred strimma genom den djupa fönsternischen. Där är verkligt ljus och stämning i den bilden. Det vårliga landskapet, som synes genom det öppnade fönstret är icke en atelierprodukt, utan synbarligen måladt på platsen liksom den längtansfulla flickan i rummets half-dunkel. — I den franska krogscenen med de politiserande arbetarna visar Lindholm framförallt hvad han förmår som karaktärskildrare och berättare, men anmärkningsvärdt är äfven här, huru väl han förstår att sammanhålla de rätt brokiga elementen i en dämpad gråblå färgskala.

Af lefvande svenska mästares arbeten finnes i den Bergska samlingen endast ett verk, men ett mycket betydande sådant, nämligen Julius Kronbergs »Drömmen». Bilden är daterad 1882 och torde vara ett af konstnärens soligaste verk från denna tid. Dess konsthistoriska intresse kommer säkerligen att växa med åren, då dess för mästaren och tiden typiska kvaliteter allt tydligare framstå. Det vore i hög grad önskvärdt, att Högskolans tafvel-samling ökades med flere karaktäristiska verk af Sveriges nu lefvande store konstnärer.

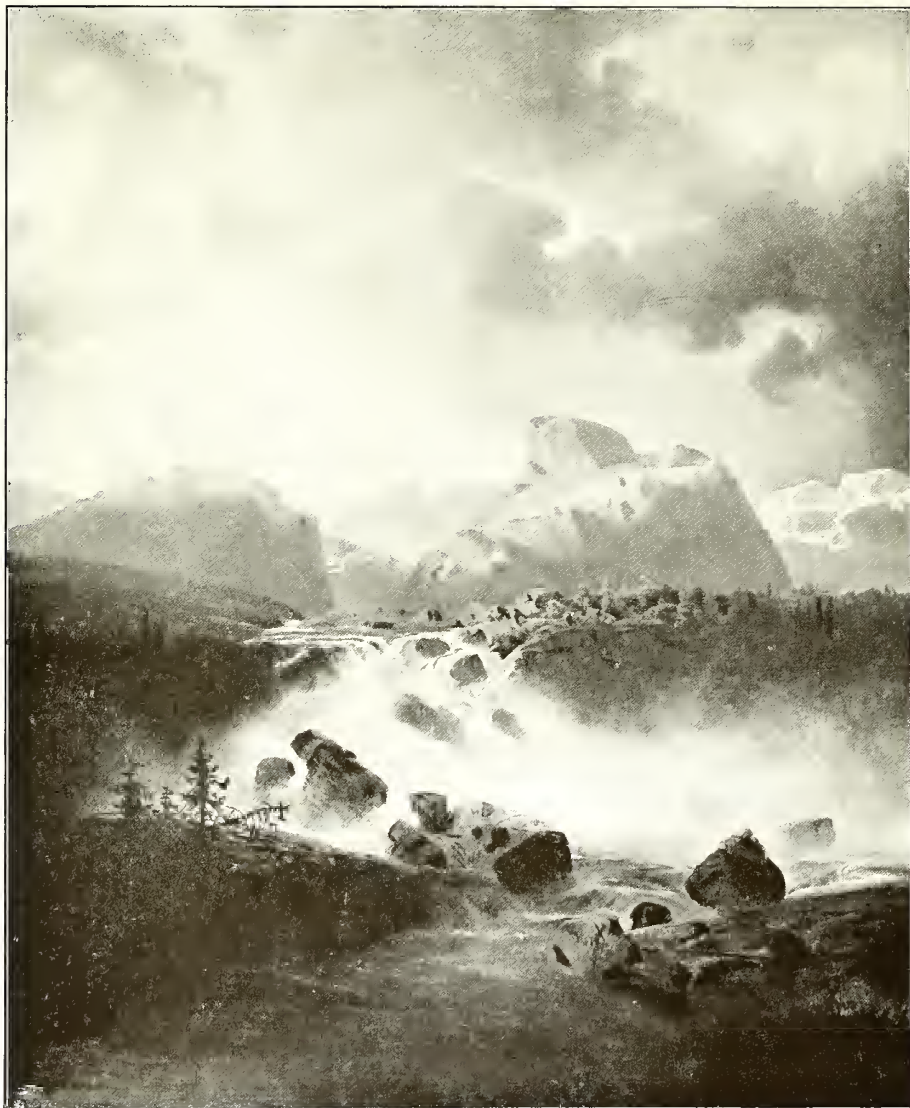
*

44. ALEXANDER LAURÉUS, Dansgille.

45. J. G. SANDBERG, Allmoge samlad kring Gustaf Vasas staty.

46. MARCUS LARSSON, Vattenfall vid solnedgång.

47. UNO TROILI, Vallgossar på campagnan.

48. AUG. JERNBERG, Torgscen i Düsseldorf.

BESKRIFVANDE FÖRTECKNING ÖFVER STOCKHOLMS HÖGSKOLAS TAFVELSAMLING

I.

UTLÄNDSKA KONSTNÄRER.

d'ARTHOIS, JACQUES. Flamländare, född i Brüssel 1613, † i samma stad 1686. Elev af Jan Mertens; inskrifven i Lucasgillet i Brüssel 1634. Landskapsmålare. D. Teniers, P. Bout och G. Segers ha målat figurer i hans landskap.

1. LANDSKAP MED FIGURER. I fgr rinner en flod med låga, vattensjuka stränder. På främre stranden ses ett bondfolk, samtalande med en sittande man, som blottar sitt sjuka ben. Ett stort, skuggande träd i vänstra hörnet. På den bortre stranden ses en ryttare och en man till fots. Terrängen höjer sig mot bgr. Lummiga, skarpt gröna träd afteckna sig mot de svagt rosafärgade molnen, som delvis täcka den blå himlen. I bgr sticker en kyrkspira upp.

Trä. 0,32×0,41.
Grefve Claes Flemings saml. (1831). Huss' saml. 2. Bergs saml.

ASSEN, JAN van. Holländare, född i Amsterdam 1635, † 1697. Omnämnd af Houbraken såsom samtida till Ary van Kabel. Målade i regel efter Tempestas gravyrer och sålde sina saker till Ostindien.

2. GRÖNSAKSFÖRSÄLJERSKOR. En flicka kommer gående, bärande en stor korg, full af kålhufvuden och andra grönsaker. En man sitter och iakttager henne med intresse. Mot bgr bakom disken ses en annan kvinna, som kurtiseras af en karl. Till höger en kvinna med ett ämbar på armen, andra figurer skymta i bgr. Taflan har mörknat och färgen börjat smälta.

Duk. 0,60×0,45. Signaturen är numera ej fullt läslig.
Huss' saml. 3, utställd 1850. Bergs saml.

BEERSTRAATEN, ANTHONIE. Holländare, verksam på 1660-talet. Närmare dokumentariska underrättelser om målaren saknas. Hans dopnamn känner man från en bild, dat. 1664, framställande en orientalisk hamn, hvilken såldes på Snouck van Loosens auktion i Enkhuizen 1886. Ett af målarens bästa arbeten på Nationalmuseum i Stockholm, n:r 1323.

3. SYDLÄNDSK HAMN. Stranden är klippig och utan brygga. På en framskjutande udde står en något fantiserad antik triumfbåge; högre upp på berget resa sig murar och fästningstorn. Ett par granna segelfartyg med holländsk flagg ligga förankrade på redden, roddbåtar förmedla kommunikationen med stranden.

Vattnet krusas med stiliserade våglinjer. Bilden är hårdt och torrt målad i gråaktig helton och har dessutom lidit genom uppfodring på ny duk.

Duk. 0,71×0,67. Signerad: *A. Beerstraaten. 1664.*
Schlegels saml. 53. Bergs saml. Heleneborgskat. 88 (Alexander Beerstraaten). Coll. Priv. 71.

BEERSTRAATEN, JAN ABRAHAMSZ. Holländare, född i Amsterdam den 31 maj 1622, dog i samma stad 1666. Gift 1642 med Magdalena Bronckhorst. Målade stadsvyer och sjöstycken och är utan tvifvel den mest begåfvade af målarna ur denna familj.

4. HOLLÄNDSK KUSTBILD. En låg sandbank, som skjuter ut i hafvet såsom en fortsättning af pålbryggan till h., bildar tilläggsplats för fiskarbåtar. Människor med fiskredskap röra sig där. En stor fregatt ligger på andra sidan om banken närmare bryggan, och ute på det lugna hafvet synas flere seglare. Himlen är täckt med tunga moln; ljuset beslöjadt. Silfvergrå helton.

Trä. 0,32×0,41. Signerad: *I. B.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 89. Coll. Priv. 72.

BEGA, CORNELIUS PIETERSZ. Holländare, född i Haarlem 1620, † i samma stad 1664. Elev af Adriaen van Ostade. Efter att ha företagit en resa till Tyskland var han bosatt i Haarlem.

5. BORDSBÖNEN. Interiör af torftig stuga. Vid bordet, där ett grötfat är framställdt, sitta en gumma, vänd halft från åskådaren, en blind gubbe och en liten gosse. De läsa till bords, innan de börja äta. Gubben är klädd i violett rock och blåa byxor, gumman har en tröja med brunröda ärmar, grå kjol. Diverse husgerådssaker ligga på bänken till vänster. Gråbrun ton.

Trä. 0,37×0,28. Jfr Begas signerade bild i Dresden: »Dans i en bykrog», hvilken visar slående likheter med vår tafla.
Byströms saml. (1849). Huss' saml. 28. (Okänd.) Bergs saml.

BELLOTTO, BERNARDO, kallad CANALETTO. Italienare, född i Venedig 1720, † i Warschau 1780. Systerson och elev af Antonio Canale, hvars konstnärsnamn »Canaletto», öfverfördes på honom. Arbetade till en början i Venedig, Rom och Verona, sedan (1747—58) i Dresden, (1758—60) i Wien, därefter i Warschau och åter i Dresden. Blef 1768 hofmålare hos konung Stanislaus i Polen.

6. VY ÖFVER CANALE GRANDE MOT CANALE DI MESTRE. Till vänster ses Palazzo Labia samt kyrkan S. Geremias höga torn. På högra sidan flere smärre ungrenässanspalats; i fonden en hög bro öfver Canale di Mestre. Talrika gondoler färdas i fgr på Canale grande.

Duk. 0,34×0,56.
Löwenhielms saml(?). Bergs saml. Heleneborgskat. 48 (Canale). Samma venetianska vy, utförd af Antonio Canale, finnes i Lichtensteinska galleriet i Wien.

7. VY AF CANALE GRANDE I TRAKTEN AF PALAZZO PESARO. Den ståtliga renässansbyggnaden ses på vänstra sidan, under det att gotiska palats

resa sig på högra stranden i fgr. På kanalen röra sig talrika gondoler och barker; en af de största i fgr med upphissadt segel.

Duk. 0,34×0,56. Motstycke till föregående.
Löwenhielms saml. (?) Bergs saml. Heleneborgskat. 49 (Canale).

BESCHEIJ, KAREL. Flamländare, född i Antwerpen 1706. Elev af Henry Goovaerts, imiterar Jan Brueghel. Sällsynt mästare.

8. LANDSKAP MED RESANDE. Vägen slingrar fram mellan några höga byggnader, som stå helt nära den långgrunda vikens strand. En stor resvagn kommer körande mot fgr; ryttare och bondfolk i olika grupper vid vägen. Landskapet bleknar till blågrått mot bgr; fgrstonen är brun.

Trä. 0,29×0,37. Signerad: *c. beschey.*
Löwenhielms saml. Huss' saml. Bergs saml. Coll. Priv. 74.

9. LANDSKAP MED KVARN och stugor vid en flod, som slingrar sig fram mot fgr. Ett sällskap af flere kvinnor och barn har lägrat sig på kullen i fgr; en man står och talar med ett par af kvinnorna. I bgr öppnar sig en hafsvy. Blek, blå ton, fgr. i brunt.

Trä. 0,29×0,37. Signerad: *c. beschey.*
Motstycke till föregående. Samma proveniens.

BEMMEL, WILHELM van. Holländare, född 1630 i Utrecht, † 1708 i Nürnberg. Elev af Herman Saftleven. Begaf sig vid 17 års ålder på resor; uppehöll sig två år i Venedig; sedan under längre tider i Rom, London, Cassel och Nürnberg, där han gifte sig 1662 och blef bofast. Stamfader för en tysk konstnärsfamilj.

10. KYRKOBYN. En enkel kyrka med högt torn reser sig midt i bilden. På sidorna om denna smärre byggnader med spetsiga tak, beskuggade af lummiga träd. Människor stå parvis samtalande på kyrkbacken och vid husens dörrar. Urtaflan i tornet är insatt af ett särskildt stycke; troligen har här en gång suttit ett verkligt ur. Taflan har mörknat betydligt samt lidit genom skrapning och påmålning.

Trä. 0,56 × 0,72. Signerad: WB
Hultboms saml. Bergs saml. Coll. Priv. 140 (möjligen af W. W. van den Bundel).

BEYEREN, ABRAHAM van. Holländare, född i Haag 1620, död i Alkmaar efter 1675. Verksam äfven i Leyden, Amsterdam, Delft och Alkmaar. Målade hufvudsakligen stilleben och mariner och lefde i mycket torftiga omständigheter, ehuru hans stilleben numera räknas till de bästa inom den holländska konsten.

11. STILLEBEN. På ett bord, täckt med en präktig persisk duk i brunröd grundton, står ett fajansfat med frukt samt ett silfverfat, en silfverkanna och en förgylld pokal. På ett drifvet silfverfat ligga några frukter och dessutom ses fruktbitar, ostron och bakverk på bordet. Varm, dunkel helton med rödt och grått såsom hufvudsakliga lokalfärger. I den blänkande silfverkannan ses spegelbilden af mästaren vid sitt staffli.

Duk. 1,17 × 1,00. Signerad: AB f

Bergs saml. Heleneborgskat. 87 (A von Beeke). Coll. Priv. 73.
Ett motstycke till denna bild äges af d:r E. Förberg, Djursholm.

BLOEMEN, PIETER van. Flamländare, född i Antwerpen 1657, † i samma stad 1720. Elev af Simon van Douw i Amsterdam. Vistades många år i Italien samt i Frankrike. Direktör för akademien i Antwerpen 1699.

12. TRE KAVALLERISTER. En af dem har stigit ur sadeln och håller hästen i tygeln, medan den pissar. De två andra sitta på hästryggen samtalande. Till vänster ett stort träd; till höger öppen landskapsutsikt. Molnig himmel.

Duk. 0,39×0,51. Signerad: PB

Bergs saml. Heleneborgskat. 90. Coll. Priv. 76.

BONIFACIO di PITATI. Italienare, född i Verona 1487, † i Venedig 1553. Utbildade sig i Venedig under inflytande af Palma, Giorgione och Tizian. Höll stor verkstad med talrika medhjälpare. *Atelierarbete*:

13. SYNDERSKAN INFÖR KRISTUS. Hon föres fram med bundna händer af den beväpnade vakten inför mästaren, som sitter till vänster framför ingången till templet pekande mot stengolfvet, där han skrifvit de bekanta orden. På sidorna och bakom honom tränga sig lyssnande och fundersamma fariseer i rika dräkter. Från högra sidan komma flere mödrar med sina barn samt krymplingar och sjuka. Närmast i fgr sitter en moder med sin spätelske son i famnen. I bgr öppnar sig en venetiansk piazza, omgifven af förnäma palats. Varm, rödbrun färgstämning.

Duk. 1,00×1,36.
Bilden utgör en repetition i mindre skala af en af de stora målningar, Bonifacio utförde för det venetianska uppbördsverkets lokaler; den större framställningen finnes nu i Akademien i Venedig (jfr H. Ludwig, Jahrb. d. K. pr. Ksts, XXII).
Inköpt i Florens 1909. C. U. Palms donation.

BOUCHER, FRANÇOIS. Fransman, född i Paris 1703, † i samma stad 1770. Elev af Fr. Le Moyne, utbildade sig vidare i Italien. Blef efter återkomsten till Paris »premier peintre du Roi» och en af samtidens mest uppburna och inflytelserika mästare. *Kopia från 1700-talet efter Boucher:*

14. DEKORATIVT LANDSKAP med vattenfall. På vänstra stranden resa sig ruinerna af ett antikt tempel; en klassisk flodgud på ett högt postament. Framför detta ligga, stödda mot ett arkitekturfragment, en herde och en herdinna, vaktande de hvilande fåren och korna; en liten gosse står bakom dem med ett spö i handen. På högra stranden ses några kojor samt en get i fgr. En bro för öfver strömmen. Rosig himmel.

Duk. 0,63×0,79. Med gammal skrift på frånsidan: *F. Boucher.*
Bergs saml.

BRAKENBURGH, RICHARD. Holländare, född i Haarlem 1650, död i samma stad 1702. Elev af Ostade och Hendrik Mommers, imiterar ofta Jan Steen.

15. BORDSBÖNEN. En handtverkare med skinnförkläde samt hans hustru med ett diande barn vid bröstet sitta vid ett dukadt bord i den trånga stugan.

Ett par halfvuxna barn stå äfven vid bordet och en liten flicka vid en pall i fgr. Alla familjens medlemmar knäppa händerna till bön, innan de börja måltiden. — Bilden är hållen i varm, brun ton, men är numera starkt afnött.

Trä. 0,32×0,27. Signerad: *R. Brakenburg.*
Huss' saml. n:r 9. Bergs saml.

BRAMER, LEONARD. Holländare, född i Delft 1596, † i samma stad 1674. Reste som ung genom Frankrike till Rom. Besökte de flesta större städer i Italien och skall bl. a. i Parma hafva målat den hertigliga familjen. 1629 var han tillbaka i Delft. Mottog inflytande från Elsheimer, särskildt som klärobskyrmålare.

16. BIBLISKT ÄMNE. På ett bord ligger en död yngling (eller flicka?) i sin hvita svepning. Däromkring äro samlade talrika gamla, skäggiga rabbiner med turbaner på hufvudet. Den förnämste af dem, iklädd ljus turban och blå, guldstickad mantel, intager hedersplatsen under en tronhimmel midt för den döde. Han talar med höjd hand och de andra lyssna uppmärksamt till hans tal. I fgr sitter en man nedhukad, forskande i en stor foliant. Ett intensivt ljus utstrålar från den döde; åt sidorna tilltager dunklet hastigt; i bgr öppna sig hvalfbågar, genom hvilka figurer framskymta.

Duk. 0,41×0,56. Jfr. Bramers arbeten i Ryksmuseum i Amsterdam.
Finspångsaml. Bergs saml. Heleneborgskat. 91 (Ferd. Bol).

BRUEGEL, PIETER d. y., kallad Helvetes-Brueghel, född i Antwerpen 1564. † 1638. Son till Pieter B. d. ä., hvars kompositioner han ofta upprepar, elev af Gillis van Coninxloo; blef mästare i Amsterdam 1585. Målade förutom sin faders kompositioner landskap, bibliska motiv samt fantastiska spök- och skämtbilder.

17. BONDFOLK ÖFVERFALLES AF RÖFVARE. En bondgubbe och hans hustru, som kommit vandrande öfver den vida heden, öfverraskas plötsligen vid ingången till ett skogsparti af trenne röfvare, beväpnade med lansar, svärd och pistoler. En af röfvarne har sparkat omkull gumman och fattat gubben i kragen, medan en annan försett sig med ett bylte ur den kullstjälpta korgen. Den tredje banditen rycker an med fälld lans mot bonden. Skräck och förtviflan afmåla sig i mannens och kvinnans ansikten, de knäppa händerna och tyckas anropa den Högste om hjälp. Det vidsträckta landskapet är utfördt från en mycket hög synpunkt, nästan i fågelperspektiv; mot dess betonade horisontallinjer afteckna sig de raka trädstammarna i verkningsfull kontrast. Färgstämningen går i öfvervägande brunt med något hvitt, grått, lackrödt och grönt i dräkterna.

Trä. 0,96×1,28. Signerad: *P. BREUGHEL*
1630

Har sannolikt tillhört kejsar Rudolfs samling i Prag samt drottning Kristinas galleri på Stockholms slott. Löwenhielms saml. J. F. Höckerts saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 96. Coll. Priv. 77.

Svagare kopior af samma komposition finnas enligt van Bastelaer »P. Brueghel son oeuvre et son temps» i Galerie Lichtenstein, Wien, i f. d. saml. Brunswick de Korompa (såld 1902), i saml. M. Delaroff, Petersburg. — Samme förf. skrifver om vår tafla: »La composition est un des plus admirables chefs-d'oeuvre de Bruegel. Com me puissance dramatique, rien ne surpasse le sentiment de terreur et d'angoisse

qu'expriment ces pauvres villageois attaqués en cet endroit désolé. L'unité et le côté profondément humain de l'oeuvre la font placer à juste titre à côté de *Rixe de Jeu*, à laquelle elle pourrait servir de pendant.» — Ofvannämnda slagsmålsbild existerar likaledes endast i kopior, den bästa i museet i Wien. Landskapet i vår tafla erinrar nära om landskapet i den äldre Bruegels egenhändiga målning hos Mr John G. Johnson i Philadelphia, framställande en herde, flyende för vargen som ansätter fåren.

18. BETLEHEMITISKA BARNAMORDET. Scenen är en holländsk by, där snön ligger djup på marken och på taken. Himlen är grönblå som is, dagern klar och kall. Ett ryttarefölje har anländt till byn och fattat posto midt på torget. En del af knektarna bryta sig in i stugorna för att döda alla små barn; andra förfölja mödrarna, som fly undan med sina barn. Kring en ryttare i fgr samla sig flere bönder, ödmjukt bedjande om misskund och räddning för sina barn. Men soldaterna äro otillgängliga för alla böner; scener af skräck och fasa utspelas öfverallt. Den osminkade realismen i vissa detaljer och den något öfverdrifna karaktäristiken af knektarnas blodtörst samt mödrarnas fasa ge vissa delar af den tragiska framställningen en grotesk skiftning.

Trä. 0,78 × 1,10.

Troligen från Prag. Excell. Löwenhielms saml. Huss' saml. n:r 10. Bergs saml. Coll. Priv. 78.

Samma komposition med vissa variationer i Lichtensteinska galleriet, Wien, i museet i Brüssel samt i flere andra samlingar.

BRUEGHEL, JAN d. ä., kallad Sammets-Brueghel, född i Bryssel 1568, † i Antwerpen 1625. Son af P. Brueghel d. ä., elev af P. Goetkind. — *Hans skola:*

19. LANDSKAP MED KLIPPSTRAND. På det djupgröna hafvet segla talrika båtar. Strandklipporna äro fantastiskt upptornade, längst framme i fgr på högra sidan växer ett högt träd. Kall, grönblå ton.

Koppar. 0,24 × 0,31.

Bergs saml. (ej i tidigare kat.)

BRÜSSEL, LOUIS van. Flamländare, sannolikt identisk med LODOVIJCK VAN COLERY. Verksam vid slutet af 1500- och början af 1600-talen. Omnämnd af C. v. Mander såsom elev af Frans Floris.

20. RINGRÄNNING I EN SLOTTSPARK. I den lummiga parken är ett talrikt sällskap af förnäma damer och herrar samladt kring rännarbanan. Ryttare voltigera där kring en kolonn, som uppbär en bronsfigur. De närvarande ägna icke synnerlig uppmärksamhet åt täflan, utan roa sig med konversation, musik och kurtis. Figurerna äro iförda intressanta färgrika tidsdräkter, men visa ingen individuell karaktäristik. I bgr och på sidorna resa sig slottslika byggnader. Träden stå ärggröna mot den blå himlen.

Trä. 0,58 × 0,79.

Excell. Flemmings saml. S. U. Palms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 151 (Ant. Sallaert?).

Attributionen till L. van Brüssel grundar sig på meddelande af prof. G. Hulin, Gent.

CAMPHUYSEN, RAFAEL, GOVERTSZ. Holländare, född 1597 eller 1598 i Gorkum, † i Amsterdam 1657. Arbetade i Amsterdam. Kamrat och lärare åt Aert van der Neer.

21. VINTERLANDSKAP. Den breda floden (eller hafsviken) ligger frusen. Talrika skridskoåkare och vandrare pröfva isen, andra färdas däröfver med häst och släde. I fgr till höger stå ett par män samtalande vid en släde; en annan spänner på sig skridskorna. På högra stranden mellan de kala träden små halmtäckta byggnader; längre bort skymtar man en stad med ett högt kyrktorn. Himlen är molnig. Mjuk grå helton.

Trä. 0,54×0,85. Signerad: *R. C.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 102 (J. van Goijen). Coll. Priv. 79.

CANALE, ANTONIO da, kallad CANALETTO. Italienare, född i Venedig 1697, † i samma stad 1768. Son eller elev af dekorationsmålaren Bernardo da Canale. Verksam hufvudsakligen i Venedig, i London 1746—47. Föreståndare för en stor atelier, där venetianska kanalvyer utfördes i mängd. — *Hans skola:*

22. VY AF CANALE GRANDE med Rialtobron i fonden och Palazzo Manin till höger. På kanalen röra sig gondoler och »barche» af olika art. Vattnet är djupgrönt, himlen ljusblå, palatsen i bruna och gråaktiga toner. Stor dekorationsbild.

Duk. 0,93×1,26. Motstycke till efterföljande.
Bergs saml. Heleneborgskat. 33 (Richter).

23. MARCUSPLATSEN i Venedig med campanilen och S. Marcos fasad i bgr. Gamla procuratierna till höger; nya procuratierna till vänster. Talrika figurer, af hvilka ett flertal maskerade, röra sig på torget, där äfven ett stånd eller en marionett-teater är uppställd. Dunkel, gröngrå ton.

Duk. 0,93×1,26. Motstycke till föregående.
Bergs saml. Icke upptagen i Heleneborgskat.

CARRÉE, MICHIEL. Holländare, född i Haag 1657, † i Alkmaar 1747. Elev af sin äldre broder Hendrik Carrée och af Nicolaes Berghem. Bodde länge i London och i Berlin, där han var hofmålare hos Fredrik den store, men från 1713 åter i Holland (Amsterdam och Alkmaar).

24. LANDSKAP MED KREATUR. En herde, ridande på en åsna, drifver framför sig en hjord af några får och kor samt en åsna, som bär de små lammen i korgar. Till höger en borgruin, ett par gamla halftorra träd i fgr. Blånande kullar i fjärran. Röd solnedgångsbelysning.

Duk. 0,57×0,66. Signerad: *M Carré f.*
M. Brahes saml. Schlegels saml. 67, Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 109.

CHANTREAU, J., Fransman, arbetade i Paris redan från tiden före 1731. Imiterar med framgång Watteau, isynnerhet i sina genrebilder. Väl representerad i Nationalmuseum genom två bilder, som inköpts af C. G. Tessin 1741.

25. FÊTE CHAMPETRE eller TÄFLAN MELLAN NATUR- OCH KONST-MUSIK. I en lummig park framför ingången till en dunkel grotta, där en Panherm skymtar fram, äro samlade två olika sällskap, som tyckas täfla i musikalisk underhållning. Till höger ses de italienska operakomedianterna, Pierrot, Colombine och Harlequin, den förstnämnde spelande klarinett, de andra sjungande, samt högre upp på terassen en dam, spelande guitarr och hennes kavaljer. Dessutom ett par kvinnor med stora blomsterkorgar. På andra sidan om klyftan åter satyrer, spelande herdepipa och panflöjt samt bakom dem lätt draperade, sjungande nymfer och satyrer, som nalkas med höjda tyrsosstafvar. Färgskalan går i öfvervägande blågrönt med ljusa toner i figurernas dräkter och karnation; genom ovarsam rengöring har den förlorat något af sina lasurer.

Duk. 0,44×0,59.
J. Jacobssons saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 79 (Watteau).

CEULEN, CORNELIS JANSSENS van. Holländare, döpt i London 1593, † i Amsterdam eller Utrecht 1664. Arbetade länge i England (1618—1643), där han mottog starkt inflytande från van Dyck. Senare i Amsterdam och Utrecht.

26. PORTRÄTT AF EN FÖRNÄM YNGLING, traditionellt kallad »hertigen af Monmooth». Brb. åt höger. Han bär en svart dräkt med uppslitsade ärmar samt bred spetskrage. Långt, brunt hår. Svart bgr. Bilden har lidit mycket genom ovarsam rengöring.

Duk. 0,75×0,65.
Hertig Fredrik Adolfs saml. Öfverintendenten Bloms saml. Huss' saml. Bergs saml.

CORTONA, PIETRO BERETTINI da. Italienare, född i Cortona 1596, † i Rom 1669. Elev af sin onkel Filippo Berettini samt af Andreä Commodi i Florens. Bekant för sina rika dekorationsmålningar i Pal. Pitti i Florens och Pal. Barberini i Rom m. fl. palats. Framstående arkitekt.

27. FLORA. Brb. af en ung dam i halfprofil åt vänster, lutande sig ut ur bilden. Hennes hvita dräkt har glidit ned från den främre skuldran, som lämnats bar; öfver den bortre skuldran en blå mantel. Hon håller med båda händerna en blomsterkrans, som hon synes ha för afsikt att sätta på det lockiga, ljusa håret.

Duk. 0,60×0,49.
Bergs saml. Heleneborgskat. 55. Coll. Priv. 81.

CRAESBECK, JOOS van. Flamländare, född i Neerlinter 1606, † troligen i Bryssel omkr. 1654. Elev och kamrat till Adriaen Brouwer. Utöfvade bagareyrket samtidigt som han var målare, inskrifven år 1634 såsom »bagare och målare» i måleskrået i Antwerpen, flyttade 1651 till Bryssel.

28. EFTER SLUTAD FRUKOST. Tre välmående herrar, af hvilka en torde vara konstnären själf, en annan hans kamrat Adriaen Brouwer, sitta vid ett dukadt bord utanför Leydens »Bourg». De ha nyss slutat att äta — några matrester ligga ännu på tallrikarna — och lyssna nu till en vissångare, som föredrager sitt stycke med full hals. En yngling står och kikar genom en tub öfver stadsmuren. En gosse söker fånga en flicka för att smeka henne. Lummiga buskar och växter

mot muren. Lysande friska färger, grått, rödt, gult, hvitt och brunt, bredt och pastost påsatta. — Ett af konstnärens förnämsta verk.

Trä. 0,52×0,95.
Löwenhielms saml. Huss' saml. 12. Bergs saml. Coll Priv. 82.

29. KVACKSALFVARE. Han står på en tunna och håller loftal öfver sina medikament, som äro uppradade på en bordsskifva framför honom. Talrika bönder, gummor, krymplingar och andra sjuka ha samlat sig omkring utställningen och stå lyssnande till kvacksalfvarens svada. En gosse har klifvit upp i ett träd. Lifliga lokaltoner, som dock instämts i ett fint, grått skimmer.

Trä. 0,32×0,30.
Ridderstolpes saml. Huss' saml. 13. Bergs saml. Coll. Priv. 83.

DENNER, BALTHASAR. Tysk, född i Hamburg 1685, † i Rostock 1749. Elev af konstakademien i Berlin. Arbetade för flere tyska furstar samt för hofven i Köpenhamn och London. Bekant för sin småfina detaljkonst.

30. PORTRÄTT AF EN FÖRNÄM DAM med blombukett i handen, vänd i trekvartsprofil åt höger, ansiktet en face. Midjestycke. Ljus, urringad sidendräkt, blå mantel öfver högra skuldran.

Koppar. 0,21×0,19. Signerad: *B. Denner 1729.*
Grefve A. T. G. Oxenstiernas saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 173. Coll. Priv. 84.

31. PORTRÄTT AF EN GUMMA med rynkigt ansikte. Brb. i trekvartsprofil åt höger. Hon har en violett klädning med pälsbräm samt en hvit duk på hufvudet.

Trä. 0,25×0,19.
Hertig Fredrik Adolfs saml. Sturehofsaml. Huss' saml. 16. Bergs saml. Coll. Priv. 85.

DIETRICH, CHRISTIAN WILHELM ERNST. Tysk, född i Weimar 1712, † i Dresden 1774. Son och elev af Johan Georg D. Från 1741 hofmålare i Dresden; sedermera äfven direktor för målningssamlingen samt för porslinsfabriken i Meissen. Eklektiker; verksam inom alla områden af målarkonst. *I hans art:*

32. FURSTE I ÖSTERLÄNDSK DRÄKT. Han står bredbent, stödjande vänstra handen på en staf, fattande med den högra handen ett grepp i den hermelinsfodrade röda manteln. På hufvudet en röd mössa med hermelinsbräm och nedhängande tofs. Gul underdräkt. Grå bgr. Till höger en vapensköld samt årtalet 1647.

Målad på en stenskifva, som spruckit och uppsatts på en skifferplatta. 0,18×0,12.
Bergs saml. Heleneborgskat. 150. (Okänd konstnär ur Rembrandts skola.)

DOES, JACOB van der, II. Holländare, född 1654, † i Paris 1699. Son af Jacob van der Does d. ä., broder till Simon van der Does. Elev af Karel du Jardin, Caspar Netscher och Gerard Lairesse. *Tillskrifven.*

33. HEMVÄNDANDE HERDE. Han går bredvid sin packåsna och drifver framför sig en skock får. Kon, som är med i tåget, har lagt sig uttröttad på mar-

ken att hvila. Mot bgr synes betande boskap. Mörka, lummiga träd; himlen skiftar i rödt. Taflan har lidit något och mörknat.

Duk. 0,50×0,57.
Löwenhielms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 99.

DOES, SIMON van der. Holländare, född i Amsterdam 1653, † i Antwerpen 1717. Elev af sin fader Jacob v. d. Does. Arbetade hufvudsakligen i Haag, men äfven i London, Bryssel och Antwerpen.

34. HERDINNAN MED SITT BARN. I skuggan af stora, lummiga träd sitter en ung kvinna och smeker en liten gosse, som står bredvid henne. Framför henne ses en tacka med två lamm. Till v. synes en koja och en liggande ko. Mörkbrun helton.

Trä. 0,37×0,33. Signerad: *S. J. DOEZ.*
Huss' saml. 17. Bergs saml.

DONCKER, HERMAN. Holländare, verksam omkring medlet af 1600-talet; omnämnd i Haarlem 1653, arbetade äfven i Enkhuizen och Edam. Påverkad af Palamedes och Pieter Codde. *Tillskrifven.*

35. KONVERSATIONSSTYCKE. På en trädgårdsterass befinna sig tre par. Närmast i fgr till vänster sitter en dam i gul sidenklädning och svart mantel, lyssnande till en förnämt klädd herre i bredskyggig hatt, som sitter bredvid henne och konverserar. Något längre bort stå en dam och en herre lutade mot trappmuren, och ännu längre bort, vid terassens barriär, står ett tredje par. I vänstra hörnet en page, serverande vin. En stor hund ligger på trappan. Blek, gråaktig helton.

Trä. 0,47×0,66. Signerad: *16 HD 34.*
Räntmästar Müllers saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 152. (Okänd). Coll. Priv. (H. Doncker).

En bild med samma figurer och samma hund som på denna fanns, enligt meddelande af d:r Binder, Berlin, i saml. Gerhardt-Budapest, tillskrifven Dick Hals, men af kännare antagen såsom ett arbete af H. Doncker. Bilden visar samma signatur och årtal som vår. En annan bild med samma monogram och liknande motiv finnes enligt amanuensen O. Granberg — som numera anser, att Doncker icke kan vara mästaren — hos grefve Gotthard Wachtmeister, Helsingborg. Ofvanstående attribution till Doncker synes oss något tvifvelaktig, emedan bilden har ett öfvervägande flamländskt tycke, mycket erinrande om Christoffel van der Lamens arbeten (1615—1651), men framstående kännare af holländsk konst såsom d:r Binder, Berlin, och herr A. Mensing, Amsterdam, antaga den vara ett arbete af Doncker.

DUPLESSIS, JOSEPH SIFRÈDE. Fransman, född 1725 i Carpentros (Vaucluse), † 1802 i Versailles. Elev af sin fader samt af Imbert, utbildade sig vidare under Subleyras i Rom. Arbetade sedan i Lyon och Paris. Conservateur des Musées de Versailles.

36. KARAVAN I EN BERGSTRAKT. Närmast i fgr ses en kvinna på en hög kamel, kring hvilken stå åtskilliga figurer samt boskap. På vägen, som slingrar sig utmed bergsbranten mot bgr, kommer ett långt tåg af boskap, kameler och vandrare. I bergsskrefvorna palmer och cypresser(?), till höger öppnar sig utsikt öfver ett kuperadt landskap. Grå färgton.

Trä. 0,46×0,38. Signerad:
Grossh. C. D. Jederholms saml., utställd 1851. Bergs saml.

FRANCKEN, JERONIMUS. Flamländare, född i Herenthals nära Antwerpen 1550, † i Paris 1610. Elev af sin fader Nicolaes Francken samt af Frans Floris, broder till Frans F. d. ä. Redan som yngling begaf han sig till Frankrike och arbetade sedan 1566 i Fontainebleau. Bosatte sig i Paris och blef »peintre du Roy».

37. »AFTONUNDERHÅLLNING PÅ FONTAINEBLEAU». Ett talrikt sällskap af damer och herrar i förnäma och dyrbara dräkter — flertalet herrar med hatt på hufvudet — äro samlade till en musikalisk underhållning. Man promenerar par om par och lyssnar förströdt till musiken, som utföres af en ung dam vid klavikorden samt dessutom af en yngling, som spelar luta. Rummets väggar äro klädda med gyllenläderstapeter och i fonden ses tre taflor i Paul Brils art. Kavaljeren midt i fgr skall, enligt en föga sannolik tradition, framställa Henrik III; damen vid klavikorden Maria Stuart och damen, som konungen fattar vid handen, Catarina de Medici.

Duk. 0,94×1,52. Signerad: *IERONIMUS FRANCK.*
R. Macleans saml. John Halls saml. Huss' saml. 20. Bergs saml. Coll. Priv. 88.

Fransk konstnär från slutet af 1600-talet.

38. PORTRÄTT AF EN FÖRNÄM UNG MAN, som uppgifvits vara Ludvig XIV. Brb. vänd något åt vänster. Dräkt af silfverbrokad med uppslitsade ärmar, bred hvit krage. Rikt, mörkt lockigt hår.

Koppar. 0,10×0,13.
Bergs saml. Heleneborgskat. 124 (Caspar Netscher). Coll. Priv. 139 (Maitre inconnu hollandais?).

GEDLEK, L. Tysk konstnär från senare delen af 1800-talet.

39. HÄSTMARKNAD I UNGERN. Till höger en inhägnad med åtskilliga lösa hästar. Män i ungerska(?) nationaldräkter stå samtalande därbredvid. Från vänstra sidan kör en trilla, förspänd med hvita parhästar, och närmare fgr framför en stuga med halmtak äro samlade åtskilliga forvagnar och frånspända hästar.

Duk. 0,60×1,20.
Bergs saml. Köpt i Blanch' konsthandel.

GOIJEN, JAN van. Holländare, född i Leyden 1596, † i Haag 1656. Elev af Coenraet von Schilperoorts och af Isaac van Swanenburgh i Leyden, men hufvudsakligen utbildad i Haag under intryck af Esaias van de Veldes konst. Reste äfven i Belgien och Frankrike.

40. FLODLANDSKAP. Den breda ån slingrar utmed hela bilden. Ett smalt strandparti är synligt i fgr; här ligger en båt med två gossar i. Den bortre, mycket låga stranden är bevuxen med buskar och pilträd. Grönskan står ljus mot den gråa himlen. Fgr i brun ton. Lätt och tunt målad; lasurerna i fgr delvis aftvättade.

Trä. 0,30×0,49.
K. Bondes saml. Wallis' saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 133. Coll. Priv. 125 (Salomon Ruijsdael).

GREUZE, JEAN-BABTISTE. Fransman, född i Tournus nära Macon 1725, † i Paris 1805. Elev af Gromdon i Lyon samt af akademien i Paris. *Samtida kopia efter Greuze:*

41. BIBELLÄSNINGEN. Familjen är samlad kring ett lågt bord. Den gråhårige gamle fadern sitter till vänster, läsande högt ur bibeln, som är uppslagen på bordet. Bakom hans stol står en gosse och tittar öfver hans axel. Till höger — på andra sidan om bordet — knäböja två unga kvinnor i hvita tröjor och med hvita mössor på hufvudet. Mellan dem en liten gosse och vid deras sida en stående yngling, klädd i slokhatt. Längst till höger sitter en gammal gumma, som i ena handen håller sin slända och med andra handen fattar tag om armen på en liten gosse, som leker med en hund.

Duk. 0,63×0,80.
På frånsidan läses i gammal skrift: *Hoffman.* Troligen är kopian utförd af den svenske målaren Jonas Hoffman. Den tillhörde fordom Wanås-samlingen. I museet i Dresden finnes en omvänd kopia, och enligt museets katalog skall Greuze's berömda original tillhöra Coll. Bartholdy-Delessert i Paris.
Huss' saml. 22. Bergs saml. Coll. Priv. 89.

GRYEFF, ADRIAEN. Flamländare, född 1670 i Antwerpen, † 1715 i Brüssel. Arbetade i Antwerpen och Brüssel, målade stilleben och djur.

42. TUPPFÄKTNING. Striden mellan de två tupparna utkämpas midt i bilden; till höger hönor och kycklingar, till vänster en dufva. Landskapsbgr. Mörknad färg.

Duk. 0,25×0,27. Signerad: *Gryeff.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 103.

HALS, HARMAN FRANSZ. Holländare, född 1611 i Haarlem, † i samma stad 1669. Son af Frans Hals d. ä. och hans första hustru Anneka Hermans. Utbildade sig under ledning af fadern. Arbeten af denne konstnär finnas bl. a. i Weberska saml. i Hamburg och i museet i Haarlem.

43. BYSKOLAN. Interiör af ett större rum med en kateder till vänster, där skolmästaren sitter med pekpinnen i handen. Framför katedern stå några barn, bland dem en gosse, som skall lära sig läsa. Andra barn sitta på pallar eller låga bänkar i fgr, somliga värmande sig med små kolfat, medan deras kamrater söka värme vid den öppna spiseln i bgr. Brun helton, något rödt och hvitt i barnens dräkter.

Duk. 0,82×0,67. Afrundad upptill. Signerad: HL

Schlegels saml. 17. Huss' saml. n:r 1. (Elias Alt,) Bergs saml.

HALS, JAN FRANSZ. Holländare, född omkr. 1620, † i Haarlem 1674. Tredje son af Frans Hals. Verksam i Haarlem och Delft; signerade arbeten mellan 1635 och 1648. Troligen reste han äfven i Italien och uppehöll sig en längre tid i Rom, där han kallades »den gulden Ezel». Hans arbeten äro sällsynta och ojämna. *I hans art:*

44. »SOM DE GAMLA SJUNGA, SÅ PIPA DE UNGA». Kring ett bord äro samlade flere personer, som sjunga och spela. Den äldste, en hvitskäggig gubbe, sitter med ett glas i ena handen och en pipa i andra handen, slående takten till sången. Bakom honom en äldre kvinna, som sjunger från en bok, och bredvid honom en yngre kvinna, som håller sin lille gosse stående på bordet. Till höger två gossar, som spela säckpipa, och, stående i fgr, en gosse med stor slokhatt, spelande flöjt. Ytterligare ett par bgrsfigurer. Figurerna äro rätt ojämna, vittnande om en konstnär, som kompilerat ur olika källor.

Duk. 0,70×0,88. Signerad: JP

Jacobssons saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 84. (Okänd fransk konstnär.) Coll. Priv. (Okänd holländsk monogramist.)

Jfr. Jan Hals' tafla (dat. 1648) i Coll. Schloss, Paris, afbild. i Moes, »Frans Hals». W. Bode omnämner vår bild i sina »Studien zur Geschichte der holländischen Malerei» i samband med en del bilder, signerade *H. P.* (monogram), hvilka han hänför till Henrik Pot. »Nur als fraglich kann ich schliesslich ein auch dem Gegenstande nach abweichendes Gemälde anführen, das ich 1872 in Besitze des Herrn Jacobsson in Stockholm sah, ein Gesellschaft musicirender Bauern, von frischem Humor, guter Zeichnung, feiner Färbung bei trocken-pastosem Auftrag. Das Bild erinnert theils an Ryckaert, theils an J. M. Molenaer und ist etwa um die Mitte des Jahrhunderts entstanden».

HEDA, WILLEM CLAESZ. Holländare, född i Haarlem 1594, † i samma stad 1678. Framstående stillebenmålare; föreståndare för målargillet i Haarlem 1631; tidigaste bild från 1629. *I hans art:*

45. STILLEBEN. På ett bord står en korg med drufvor, ett högt glas på fot, en stor tennkanna och en tallrik med en ituskuren citron. Bordet är delvis täckt af en skrynklad hvit duk, delvis rödbrunt. Blek, gråbrun bgr, mot hvilken några vinranksblad afteckna sig.

Trä. 0,58×0,80.

von Schinkels saml. Excell. Löwenhielms saml. Huss' saml. 34. (W. Kalf). Bergs saml. Coll. Priv. 95 (Kalf).

HEEREMANS, THOMAS. Holländare, medlem af målareskrået i Haarlem 1664. Daterade bilder från 1660 till 1694; flere i svenska samlingar. Tillhör haarlemer landskapsskolan i Klaas Molenaers riktning.

46. SOMMARFEST UTANFÖR BYKROGEN. Till höger vid bygatan ligger värdshuset. Där utanför har en förnäm resvagn stannat. Stora skaror af bönder äro samlade i grupper eller vid bordet till höger. Midt på vägen kommer en gumma, ledande sin något beskänkte gubbe och sin gosse. I bgr försiggå täflingslekar till häst. Hårdt målad i kritig färgskala; något skadad.

Duk. 0,82×1,09. Signerad: H *Mans 1692.*

Schlegels saml. 69. Bergs saml. Heleneborgskat. 112. Coll. Priv. 106.

*

HOECKE, JAN van der. Flamländare, född i Antwerpen 1611, † i samma stad 1651. Elev af sin fader Kaspar v. d. H. samt af Rubens. Imiterade med framgång van Dyck. Reste äfven i Italien.

47. MADONNAN MED BARNET OCH DEN HEL. ELISABET. Maria sitter vänd halft åt vänster, håller med båda händerna gossen, som rider på hennes knä, och böjer sig ned, kyssande den lille på munnen. Elisabet står i profil till vänster och höjer ena handen som för att smeka barnet. Hon bär en pälsbrämad grön mantel. Maria har röd klädning och högblå mantel. Mjukt och elegant målad i van Dycks stil. — Ett af målarens förnämsta arbeten.

Duk. 1,15×0,90. Signerad: *J. VAN HOEC*
F

M. Brahes saml. A. F. Wallis' saml. Huss' saml. Bergs saml. Coll. Priv. 90.

HOFNAGEL, JACOB. Flamländare, född 1575, † omkring 1630 i München. Son af Joris Hofnagel, hvars miniatyrmässigt naturtrogna måleri han fortsätter. Elev af Abraham Lisart i Antwerpen. Under flere år ända till 1613 uppbar han lön af kejsaren; arbetade i Frankfurt och Prag.

48. EN BLOMBUKETT af rosor, tulpaner, nejlikor, konvolvulus och andra blommor, ställd i ett lågt glas på ett bord. Bredvid glaset ligga några körsbär och en vinbärsklase.

Målning i gouachefärger på pergament. 0,30×0,26.
Bergs saml. (Okänd). Hofnagels namn föreslaget af amanuensen O. Granberg, som anser målningen icke vara senare än 1600 och sålunda möjligen redan utförd af Joris Hofnagel, som dog nämnda år.

HUCHTENBURG, JAN. Holländare, född i Haarlem 1646, † i Amsterdam 1733. Elev af Thomas Wijck i Haarlem; studerade sedan i Italien och i Paris under ledning af A. Fr. van der Meulen. Bataljmålare.

49. RYTTARSTRID. Ryttare, beväpnade med långa sablar och pistoler, sammandrabba med ursinnigt raseri. Talrika dödade hästar och soldater ligga kringströdda på marken i fgr. Till vänster en trädbevuxen kulle, där ryttarkampen utvecklar sig i spridda grupper. Vidsträckt utsikt öfver ett öppet högland, som blånar mot horisonten. Himlen täckes af gråa moln. Taflan har mörknat betydligt och lidit genom restaurering.

Duk. 0,50×0,61.
Galleriet på Sturehof. Wahrendorffs saml. Huss' saml. 29. Bergs saml.

JANSON, JOHANNES. Holländare, född på ön Amboina i Moluckiska arkipelagen 1729, † i Leyden 1784. Sällsynt mästare.

50. HOLLÄNDSK KANALVY. På den låga stranden i fgr några betande kor. Kanalen ligger spegelblank; några båtar glida långsamt fram. På andra stranden ses byggnader med tegeltak. Varmt, gult soldis.

Trä. 0,26×0,42. Signerad: *J. Janson f. 1763.*
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 107. Coll. Priv. 92.

51. FLODLANDSKAP. Den breda floden fyller större delen af bilden. Den ligger blank, och segelbåtarna röra sig långsamt. En stor timmerflotta ros

öfver floden. På högra stranden några byggnader. Varm kvällsbelysning. — Motstycke till föregående.

Trä. 0,26×0,42. Signerad: *J. Janson f. 1763.*
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 106. Coll. Priv. 93.

JORDAENS, HANS, d. y. Flamländare, son af Hans Jordaens d. ä., född i Antwerpen 1595, † 1643. Elev af fadern, verksam i Antwerpen.

52. ÖFVERGÅNGEN AF RÖDA HAFVET. Israeliterna ha lyckligen hunnit öfver hafsbottnen och äro nu lägrade på stranden med boskap och allehanda varor. Moses står vid stranden i taflans medelgrund, befallande vattnen att förena sig öfver Farao och hans här, som fåfängt kämpa mot vågorna. I fgr lägger man märke till två olika grupper af mycket välmående kvinnor, af hvilka några undersöka skatterna i en låda, en tillfredsställer sin törst, en annan ammar sitt barn. Bergen och hafvet i bgr blåna. — Målaren har framställt samma motiv med variationer i flere andra bilder i museerna i Antwerpen, Haag, Berlin, Petersburg m. fl.

Koppar. 0,28×0,39. Signerad: *H. Jordaens F.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 108. Coll. Priv. 94.

KEYSER, THOMAS de. Holländare, född i Amsterdam 1596, † i samma stad 1667. Son af bildhuggaren och arkitekten Henrik de Keyser. Mycket framstående porträttmålare, mottog inflytande från den unge Rembrandt.

53. MANSPORTRÄTT. Brb. en face af en förnäm gråhårig holländsk borgersman i svart sidendräkt och styf, hvit krage. Grå bakgrund.

Koppar; åttkantig bildyta. 0,27×0,21. Signerad: TK
1631
JANUARI

54. KVINNOPORTRÄTT. Brb. i halfprofil åt vänster af en äldre dam i svart klädning, styf hvit krage och hvit mössa. Mörk grå bakgrund.

Koppar, åttkantig bildyta. 0,27×0,21. Signerad: TK
1634
SEPTEMB.

Motstycke till föregående. Groens samling på Wällinge. Silfverstolpes saml. Huss' saml. 35 & 36. Bergs saml. Coll. Priv. 97 & 98.

KOOL, WILLEM GILLISZ. Holländare, född i Haarlem 1608 eller 1609, † i samma stad 1666. Gifte sig 1638 med Cornelia van der Molen. Kommissarie för S. Lucas-gillet i Haarlem 1656. Utbildad under inflytande af van Goyen.

55. HOLLÄNDSK FLODVY. På stranden till höger ses en kyrka; framför den ligga låga hus med spetsiga tak samt ett rundt fästningstorn nere vid kajen. På den breda floden seglare och roddbåtar. Den ljusa himlen är till stor del molnbetäckt. Bilden är hållen i blek grågrön ton.

Trä. 0,48×0,64. Signerad: WK

Brogrens saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 110. Coll. Priv. 101 (Wouter Knijf.) I sitt tidigare påbörjade, men aldrig fullföljda arbete »Sveriges privata tafvelsamlingar» upptager Granberg denna och de båda följande taflorna riktigt under Willem Kools namn. — Jfr. fullt signerade arbeten af Kool i museerna i Haarlem, Aachen och Leipzig. Det förtjänar äfven framhållas, att ehuru Knijf och Kool använda liknande monogram, så kunna signaturerna dock skiljas därpå att den förre har något svängda staplar, den senare alldeles raka staplar på bokstäfverna.

56. HOLLÄNDSK MEDELTIDSBORG vid stranden af en bred flod. Nedanför den mäktiga borgen, som omges af tinnkrönta murar, ligga några segelbåtar, andra färdas på den lugna floden. En roddbåt i fgr. Tunt målad i grågrön ton liksom föregående bild, till hvilken den utgör motstycke.

Trä. 0,48×0,64. Signerad med samma monogram som föregående bild. Samma proveniens.

Heleneborgskat. 111. Coll. Priv. 100. (Knyff).

57. HOLLÄNDSK STAD VID EN FLOD. På den vänstra flodstranden reser sig den gotiska kyrkan med högt torn, omgifven af smala gafvelhus samt en väderkvarn. Nere vid stranden löper en fästningsmur med skytterundlar. På floden röra sig sakta några segelbåtar, ett par ha lagt till vid bryggan. Molnig, men rätt ljus himmel. Bilden är hållen i något kraftigare bruna och gröna toner än de båda föregående, mycket erinrande om van Goyen.

Trä. 0,52×0,78. Signerad med samma monogram som båda föregående bilderna; daterad: *16.46.*

Bergs saml. Coll. Priv. 99. (Knyff).

KNÜPFER, NICOLAUS. Tysk-holländare, född i Leipzig 1603, † troligen i Utrecht 1660. Elev af Abraham Bloemaert i Utrecht, där han äfven var medlem af målarskrået. Jan Steens lärare. Målade bl. a. flere stora bilder för Christian IV af Danmark.

58. SJÖFARANDE, SOM ÖFVERFALLITS AF VILDAR (motivet troligen hämtadt från den antika hjältesagan). På den låga stranden ligga en massa döda figurer. Segrarna, fantastiskt klädda och prydda infödingar, intaga stoltserande ställningar högre upp på stranden. Närmast i fgr knäböjer en rikt klädd och bekransad kvinna, lutad öfver en sårad yngling, som hon synes vårda trots de påträngande männens hån. På vänstra sidan höga klippor, till höger skeppet, som ligger förtöjdt vid stranden. Lysande högblå, röda, gröna och hvita färger i figurernas dräkter, föröfrigt brun helton.

Duk. 0,66×0,79. Signerad: *N. Knüpfer.*

Löwenhielms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 175. Coll. Priv. 102.

LERAISSE, GERARD de. Holländare, född i Lüttich 1641, † i Amsterdam 1711. Son och elev af Renier de Lairesse, mottog äfven inflytande från Bartholet Flémal samt af van Dyck. Medlem af Lucasgillet i Haag 1684. Han blef blind 1690, men samlade dock omkring sig lärjungar, åt hvilka han meddelade sina tankar. Ägde ovanlig klassisk bildning; behandlar helst mytologiska motiv. *I hans art:*

59. AKILLES, IGENKÄND AF ODYSSEUS. Förklädd till köpman och åtföljd af Diomedes kommer Odysseus till konung Lychomedes' hof, där Achilles uppfostrats i kvinnodräkt bland Lychomedes' döttrar. Odysseus har bredt ut sina varor, smycken, rustningar och vapen, på marken framför palatsportiken. Kvin-

norna skynda att beundra smyckena — en af dem ligger på knä med ett pärlband i handen, en annan håller en spegel — men Akilles griper efter vapnen. Han står med ett draget svärd i handen — och förråder sig härigenom. Odysseus fattar honom igenkännande om armen. Diomedes lägger sin hand på hans bröst. I kolonnportiken står den hafvande Deidameia, som födde sonen Neptolemus åt Akilles. Hennes systrar äro grupperade däromkring, dels stående och dels knäböjande, iförda glänsande blå, gula och hvita sidendräkter.

Duk. 0,63×0,74.

Bergs saml.

På frånsidan en lapp med påskrift: N:o 7. Antoine Van Dyck. 1500 kr.

Bilden röjer ovanligt stark påverkan från Rubens och Van Dyck, men synes dock utförd af Leraisse. Jfr. Amsterdam, Ryksmuseum, nr. 1406.

LIBERALE da VERONA. Italienare, född i Verona 1451, † i samma stad 1536. Elev af Vicenzo di Stefano, påverkad af Gerolamo da Cremona, Mantegna och Bellini samt senare af Rafael. Började som miniatyrist i Siena, målar sedan en mängd fresker och altartaflor i sin fädernestad. Hans konst slappas på senare år.

60. MADONNA. Hon har gossen stående framför sig på en broderad kudde. Med ena handen fattar hon om hans tunna slöja; i den andra handen håller hon en uppslagen bok. Blicken är uppåtriktad. Öfver madonnans axlar titta fyra små lockiga änglar fram. Mörkgrönt draperi i bgr. Brun färgstämning.

Trä. 0,75×0,46.

Inköpt i Italien. C. U. Palms donation.

LONGHI, PIETRO. Italienare, född i Venedig 1702, † i samma stad 1762. Elev af Ant. Balestra i Venedig och Gius. Crespi i Bologna. Verksam i Venedig, där hans skildringar ur det samtida sällskapslifvet och pikanta små genrebilder voro synnerligen omtyckta. *I hans art:*

61. ÖFVERRASKNINGEN. (Motivet hämtadt från en af Boccaccios noveller). I ett parklandskap vid ett kloster, som är delvis synligt till höger i bgr, ses tvänne unga damer i hvita och blå sidenklädningar. De komma försiktigt smygande mot fgr, intresserade af att ej väcka trädgårdsdrängen, som inslumrat i en något fri ställning i skjulet till höger i fgr. I ett af klostrets fönster ses abedissan. Något mörknad brun ton.

Duk. 0,65×0,49.

Bergs saml. Heleneborgskat. 82. (Okänd fransk konstnär).

Bilden visar nära stilistisk frändskap med Pietro Longhis små genrestycken i Museo civico i Vedenig, isynnerhet »Skräddaren» och »Dansmästaren».

MAES, NICOLAES. Holländare, född i Dortrecht 1632, † i Amsterdam 1693. Arbetade hos Rembrandt i Amsterdam 1650—55. Besökte senare Antwerpen och mottog där inflytande från flamländsk konst.

62. PORTRÄTT AF UNG DAM. Halffigur stående vid en fontän, vänd i halfprofil åt vänster. Hon håller ena handen framsträckt, lekande med vattenstrålen, som rinner ur ett delfingap. Hvit, urringad sidendräkt, en mörk sammetsschal öfver armarna. Mörk bergsfond.

Duk. 0,85×0,67. Signerad: *N. MAES*
1666

Lagergrens saml. Huss' saml. 37, utställd 1851. Bergs saml. Coll. Priv. 105.

MAGIOTTO, DOMENICO. Italienare, född i Venedig 1713, † i samma stad 1794. Elev af Piazetta; målar i lärarens pastosa, breda maner, men i något mörkare färgskala.

63. FLICKA, SERVERANDE KAFFE. Brb. åt vänster. Hon har ett urringadt, blekrödt lifstycke och en blågrön duk öfver axlarna. Med högra handen lyfter hon kaffekannan, med den vänstra koppen. Motstycke till följande.

Duk. 0,71×0,53. Inskrift på frånsidan: *Dom. Magiotto.*

E. A. von Lantinghausens saml. Huss' saml. 38. Bergs saml.

64. HERDEGOSSE MED FLÖJT. Brb. åt höger. Han lutar sig fram, stöder hakan i vänstra handen och armbågen mot en balustrad. Brun tröja, blekgrön mantel. Motstycke till föregående.

Duk. 0,71×0,53. Inskrift på frånsidan: *Dom. Magiotto.*

Samma proveniens som föregående.

Bredt och pastost målade bilder i Piazettas stil, ehuru mörkare i ton än denne mästares verk.

MANCADAN, J. Holländare, född i provinsen Groningen mot slutet af 1500-talet. Verksam under 1600-talets förra hälft. Daterbara verk 1623—1647. Man förmodar, att han företagit en resa till Italien, men ingenting är med visshet kändt angående hans konstnärliga utbildning och hans lefnadsomständigheter.

65. DIANA OCH ENDYMION. Ynglingen sitter helt naken på en sten, gudinnan, likaledes naken, framför honom på marken. Hon fattar med armarna om hans nacke, och han lutar sig ned öfver henne, fattande varsamt med händerna om hennes fylliga midja. Öfver dem, på en trädgren, en skjutande amorin. Till höger ett par vindthundar. Blommande buskar och träd stänga utsikten. (Enligt en version af Endymionsagan födde mångudinnan Semele-Diana med denne yngling 50 barn, som ansetts syfta på de 50 olympiska månaderna.)

Trä. 0,37×0,32. Den ursprungliga signaturen delvis utskrapad och vanställd; årtalet synes vara: 1623.

Schlegels saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 130 (Rubens).

Jfr Mancadans signerade tafla i museet i Brüssel.

MARSEN, JAN (kallad: Martens de jonge). Holländare, född i Haarlem 1609, verksam 1630—44, hufvudsakligen i Amsterdam. Målade ryttarstrider. Flere sådana bilder i svenska samlingar exempelvis på kgl. slottet. *I hans art:*

66. STORMNINGEN. En kavalleriafdelning rycker an i vild fart mot en fästning, som ligger högt uppe på ett berg. Mellan klipporna i fgr en vallgraf med vatten, som ryttarna spränga öfver. De, som nått öfver vallgrafven, spränga in mot bergspasset, där de mötas af fotsoldaternas eld. Bergen och vattnet i gröngrå ton, himlen blå med ett rosigt moln.

Trä. 0,43×0,28.

Bergs saml. Heleneborgskat. 187. (Okänd).

MEULENER, PETER. Flamländare, född i Antwerpen 1602, † i samma stad 1654. Sannolikt son och elev af genremålaren Jan Molenaer i Antwerpen. Imiterar Snayers. Målar helst stridsscener; flere bilder ur 30-åriga kriget på Nationalmuseum.

67. LANDSKAP MED FIGURER. I skogsbrynet till höger ses några figurer, en ryttare, som hälsar på ett förnämt par, och en man, som skjuter på några fåglar. Höga, lummiga träd; kullig terräng. På vänstra sidan öppnar sig en blånande högslätt. Förgrundens bruna ton öfvergår i grönt och blått mot bgr.

Trä. 0,39×0,50. Signerad: M.
1646

Räntmästar Müllers saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 116 (Pieter Molijn d. ä.) Coll. Priv. 112 (Pieter de Molijn I). Granberg, Konsthistoriska studier: Peeter Meulenaer. — Bilden är ett ovanligt kraftigt ungdomsverk af Meulenaer.

MIERIS, FRANS van. Holländare, född i Leyden 1635, † i samma stad 1681. Elev af Abraham Toorenvliet (far till Jacob T.) och af Gerard Dou. Arbetade i Leyden.

68. PORTRÄTT AF EN KÖPMAN, iklädd morgonrock af grått siden, ombunden med brunt skärp. Han står lutad mot en pelare med ett bref i högra handen. Knästycke. I bgr skymtar man en dörr och en bokhylla.

Trä. 0,25×0,12. Oval.

Wahrendorffs saml. Huss' saml. 40. Bergs saml. Coll. Priv. 108.

69. PORTRÄTT AF EN DAM. Brb. i profil åt vänster; ansiktet utåtvändt. Hon är iklädd djupt urringadt, hvitt linne, en brunröd sidenmantel svept öfver armarna. En tjock hårfläta faller öfver den bara vänstra skuldran. Högra handen mot bröstet. Till höger landskapsbgr.

Trä. 0,15×0,12. Oval. Signerad: *F Mier . . .*

Bergs saml. Heleneborgskat. 114. Coll. Priv. 107.

MINDERHOUT, HENRIK van. Holländare, född i Rotterdam 1632, † i Antwerpen 1696. Verksam först i Holland, sedan (1652—72) i Brügge och i Antwerpen. Kallades »den groenen Ridder van Rotterdam».

70. FARTYG PÅ REDDEN UTANFÖR ROTTERDAM. Till höger i mellanplanet ses en vy af staden med kyrktorn. Vid stadskajen ligga åtskilliga segelbåtar. Hela detta parti är hållet i grå ton. Till vänster i fgr en grupp af tvenne större segelfartyg och en mindre båt, alla med slaka segel. Dessa äro utförda med kraftigare lokalfärger. Hafvet ligger spegelblankt. Långt borta vid horisonten skönjas seglare. Den blå himlen och molnen ha lidit genom restaurering.

Trä. 0,48×0,74.

Bergs saml. Heleneborgskat. 105 (G. de Jager).

En liknande vy af Rotterdam med grupper af segelfartyg såldes på auktionen hos Muller i Amsterdam i april 1909; se afbildning n:r 121 i katalogen under H. de Meyers namn. Bilden var signerad H. M. 1652 och anses, enligt meddelande af Herr A. Mensing vara ett ungdomsarbete af Minderhout.

MOLENAER, JAN MIENSE. Holländare, född i Haarlem omkr. 1610, † i samma stad 1668. Sannolikt elev af Frans Hals, senare utbildad under inflytande från Rembrandt. Gift med målarinnan Judith Leyster. Arbetade i Amsterdam och Haarlem.

71. BRÖLLOPSMÅLTID I EN BONDSTUGA. Vid ett långt dukadt bord i en tämligen mörk stuga sitta talrika bönder och bondflickor bänkade. Bruden

med krona på hufvudet sitter, omgifven af sina tärnor, framför ett grönt draperi vid bordets långsida. På ett skåp därbredvid äro musikanterna placerade. Bland gästerna går det muntert till, man skålar och smeker hvarandra efter behag. I fgr dansar ett sjungande par och ett annat par har sjunkit ned på golfvet, där de utföra sina kärleksförklaringar. Bredvid dem en gosse, som öfvar en hund att »sitta».

Duk. 1,02×1,37. Signerad: *Jan Molenaer.*

Tillhört holländaren Groen på Wällinge. Silfverstolpes saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 115. Coll. Priv. 109. En replik i mindre skala af denna komposition finnes i museet i Berlin.

72. UTANFÖR BYKROGEN. På den öppna platsen har samlat sig mycket folk, mest barn, för att åse huru en gubbe dansar i skjortan, medan en annan, som sitter på en tunna, spelar rommelpott. I dörren till huset står en gammal man samtalande med ett par andra. Bygatan leder snedt inåt bilden öfver gropig mark. Mellan husen på högra sidan lummiga träd. Åt vänstra sidan öppnar sig vidsträckt landskapsvy. Varm, brun helton.

Trä. 0,30×0,48. Signerad: *A. Molenaer.*

Wallis' saml. Huss' saml. Bergs saml. Coll. Priv. 110 (Klaas Molenaer).

MOLENAER, CLAAS. Holländare, född i Haarlem, där han arbetade 1647—76, och där han blef medlem af S. Lucasgillet 1651. Sannolikt yngre broder till Jan Molenaer.

73. VÄRDSHUSSCEN. I fgr mellan ett bord och en tunna sitta en man och en kvinna, båda sjungande; han med glaset i hand, hon med ett visblad i handen. Bakom bordet står fiolspelaren; andra figurer skymta fram ur det mörka rummet. Mörk, brun ton; bilden har delvis förlorat sina lasurer.

Trä. 0,36×0,33. Signerad: *C. Molenaer.*

Ridderstolpes saml. Huss' saml. 42. Bergs saml. Coll. Priv. 111.

74. STRANDBILD. Hafvet har dragit sig tillbaka under ebbtid och lämnat den långa sandstranden bar. Fiskarskutorna ligga på det torra. Folk af olika slag röra sig på stranden eller sitta samtalande i grupper. Dynerna höja sig mot bgr. Ett kyrktorn sticker upp i bgr. Bilden har lidit mycket genom afskrapning.

Trä. 0,47×0,64.

Bergs saml. Heleneborgskat. 160. (Okänd).

Jfr. Nationalmuseum n:ris 524 och 525.

MORGENSTERN, JOHAN LUDVIG ERNST. Tysk, född i Rudolstadt 1738, † i Frankfurt a. M. Arbetade i Hamburg och Frankfurt. Utbildade sig vidare under Seekatz i Darmstadt. Målade hufvudsakligen arkitekturstycken.

75. INTERIÖR AF EN KYRKA. Mellan höga gotiska knippepelare, som äro öfverputsade, se vi mot kyrkans kor. Öfver altaret ett tabernakel med antika kolonner; koret baktill omslutet med en mur, indelad med kanellerade pilastrar. Mot pelarna i långskeppet äro renässansaltaren uppbyggda; till höger i fgr en predikstol. Flere figurer röra sig i kyrkan. Grå ton.

Trä. 0,36×0,32. Signerad: *MS 1790.*

Hattstofferar Almqvists saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 176.

MORTEL, JAN. Holländare, född i Leyden före 1640, † efter 1715. Studerade vid universitetet i Leyden och tjänstgjorde från år 1711 såsom »pictor horti academici».

76. FRUKTSTYCKE. Stora klasar af gröna och blå drufvor samt plommon, persikor, päron och andra frukter, arrangerade mot en mörk vägg. På marken en kvist med hallon, valnötter och en snigel. Synnerligen omsorgsfullt utförd målning i rätt dunkel helton.

Trä. 0,54×0,46. Signerad: *J. Mortel 17. 8.*
Löwenhielms saml. Carl XV:s saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 119. Coll. Priv. 113.

MOUCHERON, FREDERIK de. Holländare, född i Emden 1633, † i Amsterdam 1686. Elev af Jan Asselijn. Uppehöll sig länge i Frankrike, arbetade senare hufvudsakligen i Amsterdam.

77. BERGLANDSKAP I SOLNEDGÅNGSBELYSNING. Mellan höga berg, som resa sig brant i fgr, slingrar sig en dalgång med lummiga träd. Mot bgr öppnar sig en vidsträckt höglandsvy. Himlen är mot horisonten färgad af solnedgångens rosaskimmer. Bergskulisserna i fgr i bruna toner.

Trä. 0,30×0,24. Signerad: *Moucheron 1667.*
Carl XV:s samling. Bergs saml. Heleneborgskat. 120. Coll. Priv. 114.

MULIER, PIETER d. ä. Holländare, född omkring 1615. Verksam i Haarlem; år 1640 omtalas han såsom en väl känd mästare i målargillet samt lärare för flere yngre marinmålare. Hans son Pieter Mulier d. y. föddes redan 1637. Dog i Haarlem 1670. Mottog starka intryck från Simon de Vlieger.

78. HAFVET I STORM. Grå ovädersstämning öfver det vida hafvet, som svallar i höga, spetsiga vågor. Fiskarbåtarna kastas som flarn på vågorna. Tunga moln på himlen.

Trä. 0,61×0,40. Signerad: *PM.*

Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 117 (Cavaljere Tempesta). Coll. Priv. 104 (P. van Loon).

E. N. Holländsk konstnär från slutet af 1600- eller början af 1700-talet.

79. FISKARBÅTAR I STORM. Hafvet vräker i väldiga vågor. Till vänster i fgr en båt, hvilkens rigg slites sönder af stormen. Längre bort sticka andra segel upp mellan vågorna.

Trä. 0,18×0,29. Signerad: *EN.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 122. (Eglon van der Neer).

80. FISKARBÅTAR PÅ HAFVET. Midt i fgr en stor, öppen båt, som styr för fulla segel ut mot hafvet. I en roddbåt därbredvid befinna sig tre fiskare, som vittja sina garn. Delfiner tumla bland vågorna. Grå ton. — Motstycke till föregående.

Trä. 0,18×0,29.
Bergs saml. Heleneborgskat. 123. (Eglon van der Neer).

Neapolitansk konstnär från medlet af 1600-talet.

81. DEN HELIGE FRANCISKUS I BÖN. Han står, vänd åt vänster med knäppta händer och armbågarna stödda mot den stora, uppslagna bönboken. Framför honom ett krusifix och en dödskalle. Han är klädd i den grofva, brungrå kåpan med rep om lifvet. Knästycke. Mycket mörk färgstämning i brungrönt.

Duk. 1,06×0,88.
Sturehofsaml. Huss' saml. 24 (Fr. de Herrera). Bergs saml.

NEER, AERT van der. Holländare, född i Amsterdam 1603, † i samma stad 1677. Sannolikt elev af Avercamp. Ägnade sig först vid mogen ålder åt måleriet, efter att i sin ungdom ha varit tjänare i ett förnämt hus. Lefde och dog i armod, ehuru hans produktivitet var ovanligt stor.

82. SIESTA PÅ EN BONDGÅRD. Framför några oansenliga, låga byggnader utbreder sig en gård. Ett par hästar, spända för en arbetskärra, stå till vänster i fgr, hängande med hufvudena. Till höger sitta ett par karlar — den ene af synnerligen ruskigt yttre — hvardera hållande en hund. Vid husväggen i bgr ses fyra gossar, sysselsatta med något spel. Lummiga träd kring byggnaderna. Ljusbrun ton, stötande i rosa.

Trä. 0,59×0,48. Signerad: AV DN

Wallis' saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 121. Coll. Priv. 115.

NOGARI, GIUSEPPE. Italienare, född i Venedig 1699, † 1763. Studerade under Ant. Balestra och G. B. Pittoni, men påverkades senare af tysk och holländsk konst. Verksam i Venedig och Turin.

83. UNG DAM MED ETT NOTBLAD. Brb. åt höger, hufvudet vändt åt motsatt håll, uppåtblickande. Djupt urringad grå dräkt; en blå mantel kastad öfver högra armen. Blågrå färgskala.

Duk. 0,62×0,53.
Huss' saml. 43. Bergs saml.

OLLIVIER, MICHEL-BARTHÉLEMY. Fransman, född i Marseille 1712, † i Paris 1784. Agreé vid konstakademien i Paris 1766, vistades äfven i Spanien. Imiterar med framgång Watteau.

84. TRUBADUREN. Han sitter på en bänk i skuggan af stora, lummiga träd; bredvid honom hans luta. Framför honom står en ung dam i hvit och blå sidendräkt, betraktande den drömmande kavaljeren. Parklandskap.

Trä. 0,24×0,20. Signerad: *MB OLIVIER*
f. 1771

S. T. Lundgrens saml., utställd 1850 under benämning »Poesi och Kärlek». Bergs. saml. Heleneborgskat. 76. Coll. Priv. 116.

OSTADE, ADRIAAN van. Holländare, född i Haarlem 1610, † i samma stad 1685. Elev af Frans Hals, mottog inflytande från Adr. Brouwer och senare från Rembrandt. Arbetade hufvudsakligen i Haarlem.

85. UNG BONDFLICKA. Brb. en face af en ung flicka i mörk tröja, som är uppknäppt på bröstet. Hon har ett bredt och groft ansikte; håret tillbakastruket. Lutar sig fram ur bilden; högra armen och handen delvis synliga. Grå bgr.

Trä. 0,23×0,19 Signerad: *Av. Ostade.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 125. Coll. Priv. 117.

PALAMEDESZ, PALAMEDES, kallad **STEVAERTS.** Holländare, född i London 1607, † i Delft 1632. Äldre broder till Antony P. Sannolikt elev af Esaias van de Velde. Arbetade mest i Delft.

86. RYTTARSTRID. Ryttartrupperna mötas i en linje, som går diagonalt in i bilden. I fgr till höger utkämpas envig mellan två ryttare, af hvilka den ene, beväpnad med pistol, har sårat den andre jämte hans häst, så att de sjunka till marken. Andra ryttare med draget svärd ila den sårade kamraten till hjälp. På andra punkter utkämpas liknande envig. Till vänster i fgr ligger en stupad ryttare och hans häst. Luften är gråblå, landskapet blånar mot bgr.

Trä. 0,55×0,81.
S. U. Palms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 126.
Motstycket till denna tafla tillhörde Dahlgrenska saml., finnes numera i Östergötlands museum, Linköping.

PARROCEL, PIERRE. Fransman, född i Avignon 1670, † i Paris 1739. Son af Louis Parrocel. Utbildade sig vidare i Rom under Carlo Marattas ledning. Uppehöll sig sedan i södra Frankrike. Ledamot af akademien 1730.

67. BONDFAMILJ. En äldre gubbe med långt svart hår och en gumma med huckle på hufvudet sitta i samspråk. Han håller en korg i famnen, och hon håller ett stort lerkrus på knäet. Vid deras fötter sitter en liten gosse på marken. På en tunna därbredvid står gubbens glas och ligger hans pipa. I bgr en yngling, som röker en lång pipa. Figurerna afteckna sig mot en grågrön himmel, deras dräkter skifta i brun- och gråviolett. Den lille gossen i fgr har en lackröd tröja.

Duk. 0,56×0,41.
Bergs saml. Heleneborgskat. 75 (Le Nain). Coll. Priv. 103 (Le Nain).
Denna intressanta och karaktärsfulla bild, som traditionellt gått under Le Nains namn, är synbarligen målad af en senare konstnär vid början af 1700-talet. En jämförelse med den rätt sällsynte mästaren Pierre Parrocels signerade arbete på Nationalmuseum (n:r 873) har gifvit oss anledning att hänföra bilden till honom.

PEETERS, BONAVENTURA II. Flamländare, född i Antwerpen 1648, † i samma stad 1702. Efter en studieresa i Italien arbetade han mest i Antwerpen. Hans verk förväxlas ofta med bilder af Bonaventura Peters d. ä., hans farbroder.

88. SEGELBÅTARNA LÄGGA UT. Till vänster i fgr en hög pålbrygga, på hvilken några figurer stå samtalande. En stor segelbåt med mycket folk i har just kastat loss från bryggan och styr ut till hafs för fulla segel. Längre bort ute på hafvet synas andra båtar. Till vänster en hög strandskoning liknande en skans. Grå helton.

Duk. 0,81×1,35. Signerad: *B. P.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 127. Coll. Priv. 119.

PENCZ, GEORG. Tysk, född i Nürnberg omkr. 1500; omnämnd första gången bland målare i Nürnberg 1523, † i Leipzig 1550. Utbildade sig under inflytande af Dürer och sedan under längre vistelse i Italien genom studium af de samtida venetianska mästarna.

89. CARITAS ROMANA. (Ämnet hämtadt ur Valerius Maximus' »De pietate ergo parentes»). Den gamle hvithårige, fängslade gubben stillar sin tärande hunger genom att dia vid dotterns bröst. Af honom se vi endast brb. Dottern däremot, som sitter något högre, ses i knästycke, hennes tunna linne har glidit ned till midjan. Hon håller vänstra handen på faderns hufvud och fattar honom med den högra om ryggen. En blek dager faller in genom gallerfönstret till vänster. Typerna äro palmeska; tonen gulgrå. — En replik af denna bild finnes i Harach'ska saml. i Wien.

Trä. 0,80×0,58. Signerad: 15 PG 46

Kejsar Rudolfs saml. i Prag. Drottning Kristinas saml. Sutherska saml. Huss' saml. 44. Bergs saml. Coll. Priv. 120.

PITTONI, GIOVANNI BATTISTA. Italienare, född i Venedig 1687, † i samma stad 1767. Elev af sin farbroder Fr. Pittoni, påverkad af Sebastiano Ricci. Signerade arbeten i Venedig och i Dresden.

90. JOSEF SÄLJES AF SINA BRÖDER. En af bröderna mottager knäböjande. midt i fgr köpeskillingen af karavanledaren, en förnäm man med stor turban. Bakom dem en kamel. I vänstra hörnet ses den lille Josef, som hålles om armen af en blott delvis synlig figur. På högra sidan i medelgrunden färga några af bröderna Josefs skjorta med den slaktade bockens blod. Landskapsbakgrund. Tämligen flyktigt målad med lysande gula, röda, blekgröna och hvita toner.

Duk. 0,79×1,10. Motstycke till följande.

Excell. Löwenhielms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 59 (Tiepolo).

91. JOSEF ANKLAGAR SINA BRÖDER FÖR STÖLDEN AF SILFVERSKÅLEN. I ett förnämt palats, där man mellan de rika draperierna ser väldiga kolonner samt en romersk relieffris, framställande en kampscen, sitter Josef på sin förgyllda tron, omgifven af vakter i harnesk och hjälmar. Han sträcker befallande ut armen mot den lille Benjamin, ur hvars säck en vakt just tagit upp silfverskålen. Bakom Benjamin, ett trappsteg lägre, står en af de äldre bröderna, böjande sig bedjande fram med ett bref i handen. Ett par andra figurer framträda i draperiöppningen. Raskt och pastost målad med höga ljusblå, gula och cinnoberröda toner.

Duk. 0,79×1,10. — Motstycke till föregående.

Samma proveniens. Heleneborgskat. 60 (Tiepolo).

Båda dessa färglysande, dekorativa bilder, som tidigare gått under Tiepolos namn, visa sig vid en jämförelse med Pittonis signerade arbeten i Dresden såsom karaktäristiska verk af denne mästare.

POELENBURGH, CORNELIS. Holländare, född i Utrecht 1586, † där 1667. Elev af Abr. Bloemaert samt af Elsheimer i Italien. *Hans skola:*

92. DIANA OCH HENNES NYMFER STIGANDE UR BADET. Diana har nyss stigit ur flodens gröna vatten; hon sitter nu naken med ett rödt täcke kastadt

öfver benen på en strandkulle, medan en af nymferna kammar hennes hår. En af de andra nymferna klär på sig linnet. På andra stranden ligger det dödade villebrådet, och en jaktnymf hänger upp jakthornen i ett träd. Blågrönt, lummigt landskap.

Trä. 0,29×0,35.
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 128.

QUERFURTH, AUGUST. Tysk, född i Wolfenbüttel 1696, † i Wien 1761. Elev af sin fader Tobias Querfurth samt af G. Rugendas i Augsburg. Studerade särskildt Philip Wouwermans konst.

93. RASTANDE JÄGARE. Ett sällskap af fyra ryttare har stannat utanför ett landtslott. Tre af ryttarna ha stigit af hästarna för att mottaga förfriskningar af en serverande gosse; den fjärde sitter kvar i sadeln, blåsande till uppbrott. Några hundar i fgr. Landskapet öppnar sig till en vid slätt.

Koppar. 0,33×0,44. Signerad: *A. Querfurth 1738.*
Motstycke till följande.

94. RIDBANAN. Utanför en trädgårdsmur befinna sig några ryttare, af hvilka en dresserar sin häst att voltigera kring en påle. Af de två andra står den ene — en kraftfull officer — samtalande med en man i svart slängkappa och beslöjadt ansikte; den andre sitter på hästryggen. En gumma kokar mat i ett par grytor, och två gossar förse sig hos henne.

Koppar. 0,33×0,44. Motstycke till föregående.
Carl XV:s saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 178 och 179.
Gamla kopior af dessa bilder finnas hos stadsmäklar H. Schultz.

ROOS, PHILIPP PETER, kallad **ROSA da TIVOLI.** Tysk, född i Frankfurt a. M. 1651, † i Tivoli vid Rom 1705. Elev af sin fader Joh. Heinrich Roos. Utbildad i Italien under inflytande från den Bolognesiska konsten. Verksam hufvudsakligen i Tivoli.

95. LANDSKAP MED FÅRAHJORDAR. Till vänster i fgr ligger en herde; kring honom lägra sig hans getter och får. Från höger kommer en herdinna med en packåsna och några får. Lummigt, solbelyst landskap med blånande berg i bgr; fgr i dunkelt grönt.

Duk. 0,72×0,98.
Bergs saml. Heleneborgskat. 57.

Tillskriven ROSA da TIVOLI.

96. HERDINNA, ÅTERVÄNDANDE MED BOSKAPEN FRÅN BETE. Främst går en stor ko samt några får, sedan följer en tjur och längre bort på vägen, som slingrar ned för de ruinklädda kullarna, åsnor med packning. Italienskt landskap med ruiner af klassiska byggnader. Sannolikt kopia.

Duk. 0,40×0,43.
Bergs saml. Icke upptagen i tidigare kataloger.

ROSA, SALVATOR. Italienare, född i Arenella vid Neapel 1615, † i Rom 1673. Utbildade sig under inflytande af Ribera och bataljmålaren Aniello Falcone. Ge-

nom självständiga naturstudier utvecklade han sig till en af Italiens förnämste landskapsmålare på 1600-talet.

97. ROMANTISKT LANDSKAP. I fgr till höger en bergssjö med en båt och fiskare på stranden; till vänster höga träd och söndriga stubbar. Mot bgr resa sig blånande bergskammar; en af topparna krönes af ett slott. Blå himmel med hvita skyar. Fgr i dunkla, gröna och bruna toner.

Duk. 0,73×1,10.
C. F. von Bredas saml. A. Wallis' saml. Huss' saml. 45. Bergs saml.

RUBENS, F. Tysk(?) konstnär från 1700-talet; icke känd genom något annat arbete än det nedanstående.

98. LANDSKAP. En bred flod slingrar sig snedt genom bilden. Den vänstra stranden höjer sig till blånande bergstoppar. Till höger i fgr en stuga; ett par ryttare och några figurer där framför. Blå ton, brun i fgr.

Trä. 0,28×0,37. Signerad: *F. Rubens Inv.*
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 129. Coll. Priv. 124.

RUBENS, PETER PAUL. Flamländare, född i Siegen 1577, † i Antwerpen 1640. Elev af Tobias Verhaecht, A. van Noort och Otto van Veen. Vistades i Italien 1600—1608. Företog senare talrika resor till Frankrike, Spanien och England. Den flamländska konstens centralmästare. — *Hans skola:*

99. MARIAS HIMMELSFÄRD. Omsväfvad af keruber höjer sig Maria mot himlen; molnen dela sig kring henne, och luften lyser gul. Kring den öppna grafven äro samlade tre kvinnor, två af dem knäböjande, samt apostlarna, som med åtbörder ge uttryck åt sin häpnad. Den unge Johannes i fgr med en röd mantel på armen samt Petrus bakom honom, i gul mantel, skåda uppåt mot den sväfvande; de andra se mest ned i grafven. Bruna, röda, blekgröna, gula och grå färgtoner. Lätt skisserad målning.

Trä. 0,59×0,46.
Motivet har flere gånger behandlats af Rubens, men alla de fullt utförda bilderna förete rikare kompositioner än denna skiss, som torde få betecknas såsom en jämförelsevis sen skolbild.
Schlegels saml. (1844) Gåfva af stadsmäklar H. Schultz.

RYCKAERT, DAVID II. Flamländare, född i Antwerpen 1586, † i samma stad 1642. Son och elev af David Ryckart I. Inskrifven såsom mästare i målarskrået i Antwerpen 1608.

100. KROGSCEN. I ett kalt, grått rum sitta i fgr vid en tunna en karl och en kvinna. Han lägger handen på hennes nacke och håller i andra handen ett stort lerkrus; hon tänder sin pipa. Kvinnan har ljusgrön dräkt; mannen tegelröd tröja. Mot bgr ses en grupp af pokulerande gubbar kring ett bord. Gråaktig ton.

Trä. 0,36×0,47. Signerad:

Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 134. Coll. Priv. 123.

SANTA CROCE, GEROLAMO DA. Italienare, född i Santa Croce nära Bergamo i slutet af 1400-talet, † 1556. Troligen i sin ungdom elev hos Gentile Bellini, arbetade sedan i Cima da Coneglianos atelier i Venedig.

101. S. GEORGS STRID MED DRAKEN. Den unge hjälten i gyllene pansar och fladdrande röd mantel rider på en hvit häst, som stegrar sig öfver den sårade och nedhukade draken. Bakom ryttaren ses den förskräckta prinsessan ila undan. Vy af en stad och blånande berg i bgr. På bildens baksida ses fragment af en sittande biskop. Taflan utgör nämligen midtpartiet ur ett kyrkostandar, som varit måladt på ömse sidor.

Sidenduk. 0,54×0,35.
Inköpt i Florens 1909. C. U. Palms donation.

SAVERY, ROELANT. Flamländare, född i Courtrai 1576, † i Utrecht 1639. Elev af sin äldre broder Jacob. Hofmålare hos kejsar Rudolf II och kejsar Matthias. Reste på deras uppdrag i Tyrolen; från år 1619 åter i Utrecht. Målade hufvudsakligen landskap, djur och blommor.

102. ORFEUS, SPELANDE FÖR DJUREN. Den gudomlige sångaren sitter under ett stort träd i medelgrunden, spelande på en väldig lyra. I fgr samlas olika djur, såsom hästar, kor, hjortar, får, lejon, hundar, m. fl., i fullkomlig endräkt. Vattenfåglarna plaska i bäcken till höger och i luften svärma andra fåglar. Kalkoner jämte getter o. a. djur stå lyssnande uppe på klippan till höger. Blånande landskapsbgr; bruna klippkulisser på sidorna.

Duk. 0,74×0,97. Signerad: *ROLLANT*
SAVERY
1632
Bergs saml. Heleneborgskat. 136. Coll. Priv. 126.

SCHALKEN, GODFRIED. Holländare, född i Made vid Geertruidenberg 1643, † i Haag 1706. Elev af Samuel van Hoogstraten i Dortrecht och af Gerard Dou i Leyden. Arbetade i Dortrecht, sedan i England och från 1662 i Haag.

103. PORTRÄTT AF EN GOSSE, traditionellt kallad »en prins af Oranien». Knästycke åt vänster, ansiktet utåtvändt. I den framsträckta vänstra handen håller han en lans, den högra handen fattar ett grepp om en mantelflik. Han bär låghalsad, brunröd sidendräkt och en fladdrande blå mantel, häktad på skuldrorna. I bgr ett mörkt draperi, till vänster utsikt öfver ett kulligt landskap i kvällsbelysning.

Duk. 0,74×0,62. Signerad: *G. Schalken f.*
Londivi 1693
Sutherska saml. Huss' saml. 49. Bergs saml.

104. YNGLING, SOM TÄNDER SIN PIPA vid ett ljus. Han sitter vid ett bord och har tagit ljuset ur staken för att därmed tända sin pipa. Rocken och skjortan äro uppknäppta på bröstet; på hufvudet har han en sammetsbarett. Interiören är mörk, men ansiktet belyses af ljusskenet. Knäfigur.

Duk. 0,32×0,26.
Sturehofsaml. Wahrendorffs saml. Huss' saml. 48. Bergs saml.

SCHÜTZ, CHRISTIAN GEORG d. y. Tysk, född 1758 i Flörsheim, † 1823 i Frankfurt a. M. Elev af sin farbroder C. G. Schütz d. ä. Företog en resa på Rhen 1779 och målade senare landskap från denna trakt. Biträdande museidirektör i Frankfurt a. M.

105. RHENLANDSKAP. Floden slingrar fram snedt genom bilden och gör i fgr en stor krök. Högra stranden höjer sig till mäktiga berg; den vänstra stranden utbreder sig till ett lågland med träd och byggnader. I fgr en tornlik kvarn och längst i vänstra kanten ett stort träd.

Trä. 0,24×0,32. Konstnärens namn på frånsidan.
Huss' saml. 52. Bergs saml.

SELLAER, VINCENT. Flamländare, född i Mecheln, omnämnd där 1544. Synbarligen utbildad under studium af den italienska renässansens målare. Stor, signerad bild i München, daterad 1538.

106. DEN HELIGA FAMILJEN. Maria sitter med Kristusbarnet på sina armar; bakom henne klifver den lille Johannes och lägger armarna kring hennes hals. Framför henne står Josef med två gossar: Kristi apokryfiska bröder; vid hans sida den gamla Elisabet med dok på hufvudet. Alla figurerna i knästycke. Lysande klara lokalfärger: blått, orange, grönt, lackrödt, gult och lila.

Trä. 0,89×1,10.
Hertig Fredrik Adolfs saml. Wallis' saml. Huss' saml. 53 (Cesare da Sesto). Bergs saml.

En replik af denna bild finnes i den katolska prästgården i Zwolle (Overyssel), publicerad under Frans Floris' namn i Lfr. 3 af »Oude Schilderkunst in Nederland», utg. af E. W. Moes.

Figurerna i denna bild äro synbarligen lånade från verk af norditalienska målare såsom Gaudenzio, Parmeggianino, Bern. Lanino; den gamla Elisabet från Michelangelos komposition »De tre parcerna», Pal. Pitti. En jämförelse med Sellaers signerade bild i München gör hans autorskap, som föreslagits af d:r Binder, mycket sannolikt.

SIGNORELLI, LUCA, Italienare, född i Cortona 1441, † i samma stad 1523. Elev af Piero della Francesca i Arezzo, vidare utbildad genom studium af den florentinska konsten. Monumental freskomålare. Arbetade i Cortona, Perugia, Loreto, Rom, Monte Oliveto, Siena, Orvieto m. fl. orter.

107. MADONNAN OCH JOHANNES DÖPAREN. Maria sitter nästan helt en face med sin lille gosse på ena armen. Johannes Döparen, som endast har ett djurskinn kring länden, knäböjer vid madonnans sida; han lägger armarna i kors öfver bröstet och betraktar med ömhet den lille. Till höger om madonnan en vidsträckt, ödslig landskapsvy med ljusa bergstinnar i bgr.

Trä. 0,87×0,58. Afrundad upptill.
Inköpt i Florens 1909. C. U. Palms donation.

SMOUT, LUCAS II. Flamländare, född i Antwerpen 1671, † i samma stad 1713. Son af Lucas Smout d. ä., sedan 1685 elev af Henrik van Minderhout. Målade i Boudewijns och Bouts art, men skall ha producerat tämligen litet, emedan han led af gikt.

108. HAMNPLATS MED TORGHANDEL. En bred flod upptager bildens högra sida. Några roddbåtar ha lagt till vid den stenklädda kajen, där en liflig handel med fisk och grönsaker försiggår. Längre åt vänster en antik brunn, där lastdjuren släcka sin törst; bakom den resa sig antika tempelruiner. Den svaga belysningen tyder på tidig morgon eller sen kväll. Rödbrun ton.

Duk. 0,40×0,57. Signerad: *L. Smout.*
f

Motstycke till följande.
Carl XV:s saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 93 (Boudewyns).

109. LANDSKAP MED ANTIKA RUINER OCH RESANDE. En djup hafsvik skjuter fram i fgr på högra sidan. Stränderna höja sig brant. På vänstra stranden slingrar sig en väg, där talrika resande, till fots eller ridande på hästar och mulor, draga fram; andra ha lägrat sig i grupper vid vägen eller vattna sina djur vid brunnen. Höga tempelkolonner resa sig i trädens skugga på kullen till vänster. Rödbrun ton.

Duk. 0,40×0,57. Motstycke till föregående.
Carl XV:s saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 92. (Boudewyns).

SNAIJERS, PEETER. Flamländare, född i Antwerpen 1602, † i Brüssel 1667. Elev af Seb. Vranx. Verksam till en början i Antwerpen, efter 1628 i Brüssel. Hofmålare hos ärkehertig Albrecht. — *Tillskrifven.*

110. LANDSKAP MED RYTTARE. En trupp ungerska (?) ryttare i färgrika dräkter med turbanartade hufvudbonader är samlad på den öppna platsen framför några branta klippor. I passen mellan klipporna synas andra aftågande ryttare. På klipporna till höger ett stort träd. Molnig himmel. Bilden har ställvis afskrapats och påmålats.

Duk. 0,56×0,79.
Carl XV:s saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 137.
Jfr. två af Snaijers landskap med ryttare i Dresden, n:ris 1109 och 1110.

STEEN, JAN. Holländare, född i Leyden 1626, † i samma stad 1679. Elev af Nicolaus Knüpfer i Utrecht och af sin svärfader van Goijen i Haag, påverkad af Frans Hals. Arbetade i Leyden, Haag och Haarlem.

111. BONDDANS PÅ EN KROG. Interiör af ett halfmörkt krogrum med ett långt bord, vid hvilket gubbarna sitta och dricka. Framför bordet i fgr ett dansande par. Fiolspelaren står till vänster på en tunna. Till höger i fgr en grupp af lekande barn på golfvet. Bakom dem en kvinna, som slår i åt en gubbe, som lyfter på hatten. Den främste mannen vid bordet är konstnären själf. Mörk, flyktigt utförd tafla.

Trä. 0,74×1,07. Signerad: Steen f

Groens saml. på Wällinge. Silfverstolpes saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 138. Coll. Priv. 127.
En svagare replik (kopia?) af denna framställning i Nationalmuseum, n:r 1063.

STOFFE, JAN JACOBSZ van der. Holländare, född omkr. 1615, verksam 1634—1669, hufvudsakligen i Leyden. Utbildad under inflytande af Esaias van de Velde och Palamedes Palamedesz.

112. RASTANDE JÄGARE. Fem ryttare med stora, plymagerade hattar och långa spön i handen sitta i en grupp, samtalande med ett par gossar, som synbarligen lämna dem upplysningar af betydelse för parforcejakten. Flere vindthundar stå väntande där bredvid. Öppet, kulligt landskap med enstaka figurer. Fgr i brun ton, bgr skiftande i gulgrått och blått.

Trä. 0,42×0,57. Signerad: JS *Stoffe*

C. Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 182. Coll. Priv. 129.

113. RASTANDE RYTTARE. En grupp af fem ryttare i stora, plymagerade hattar, två af dem samtala med en förnäm dam och en herre, som jämte ett par gossar kommit promenerande ut på fältet. Längre bort en grupp af köpslående landtmän. Öppet, kulligt landskap. — Bilden är starkt afnött och delvis vanställd genom restaurering; betydligt underlägsen den föregående.

Trä. 0,43×0,55. Signerad: som föregående, men otydligt.

C. Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 183. Coll. Priv. 128.

TIEPOLO, GIOVANNI BATTISTA. Italienare, född i Venedig 1696, † i Madrid 1770. Elev af Gregorio Lazzarini i Venedig, vidare utbildad under inflytande af Giov. Batt. Piazetta samt genom studium af Paolo Veroneses verk. Verksam i Venedig med omnäjd, sedan i Würzburg och Madrid.

114. ANTONIUS' OCH CLEOPATRAS GÄSTABUD. Den ceremoniösa måltiden försiggår i en kolonnhall, till hvilken trappor leda upp. Antonius sitter bakom bordet, Cleopatra vid dess högra ända; i fgr till vänster sitter en förnäm man, vänd i profil perdue. Serveringen skötes af tvenne negrer. Bakom Cleopatras stol en uppvaktande tjänare med turban. På trappan i fgr en dvärg samt ett par hundar. I bgr framskymta statyer, ett portalkrön, en obelisk. Gråskimrande färgskala med fina gula, blå, gröna, brunröda och hvita lokaltoner.

Duk. 0,67×0,40. Skiss till freskomålning i Palazzo Labia i Venedig.

Bergs saml. Heleneborgskat. 58. Coll. Priv. 131.

TOORENVLIET, JACOB. Holländare, född i Leyden 1636, † i samma stad 1719. Elev af sin fader, som var glasmålare. Uppehöll sig flere år i Wien, Venedig och Rom, där han kallades »Jason». Arbetade sedan 1686 i Leyden.

115. KORTPARTIET. Framför en palatstrappa ha ett par män slagit sig ned med sin kortlek vid ett lågt bord. Bakom den ene står en käring, bakom den andre en yngling, som söka blicka in i respektive motspelares kort för att ge ledning åt sina partivänner. I fgr sitter en kvinna på marken, sysselsatt med sitt barns toalett; en gammal man, som står bakom, lutar sig fram öfver henne. Matta, blågrå och bruna toner.

Duk. 0,54×0,44. Signerad: *J. Toorenvliet.*

Jacobssons saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 141. Coll. Priv. 132.

THUM, CHRISTIAN von. Tysk målare, som arbetade i Stockholm under senare delen af 1600-talet. Möjligen född i Stockholm, där hans fader, C. von Thum, var skådespelare. Arbetade för drottning Hedvig Eleonora. Gifte sig i Stockholm 1655 och stannade troligen här till sin död, som inträffade efter 1686. Hans söner Christian och Heinrich von Thum voro äfven målare.

116. STILLEBEN. På ett bord ligga några stora fiskar. Bredvid dem står en balja, täckt med ett bräde, på hvilket ligga några karpar. En fårbog är upphängd i en krok öfver bordet. En katt lurar på fiskarna. Mörk färgstämning.

Duk. 0,76×0,85. Signerad: *Christian v. Thum f.*
C. F. v. Bredas saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 184. Coll. Priv. 130.

TIZIANO VECELLIO. Italienare, född i Pieve di Cadore 1477, † i Venedig 1576. Elev af Giovanni Bellini, påverkad af Giorgione. Venedigs störste mästare. *Kopia från 1600-talet efter Tizian:*

117. DEN BOTFÄRDIGA MAGDALENA. Halffigur åt höger. Hon står naken, uppåtblickande, skylande sig framtill med sitt långa, lockiga hår. — Originalet i Pal. Pitti i Florens; en något förändrad kopia med tillagda attribut finnes i Eremitaget i Petersburg.

Duk. 0,94×0,68.
Hertig Fredrik Adolfs saml. Wallis' saml. Huss' saml. 58 (original af Tizian). Bergs saml.

Tysk konstnär från senare delen af 1500-talet.

118. PORTRÄTT AF EN MAN med kortklippt hår och kort, rödt skägg. Han bär en pälsbrämad kappa och en guldkedja om halsen. Den ursprungliga bilden är vanställd genom öfvermålningar.

Trä. 0,33×0,28.
Bergs saml. Heleneborgskat. 174 (Hans Holbein d. y.).

ULFT, JACOB van. Holländare, född i Gorkum 1627, † 1688. Reste i Italien, men var sedan bosatt i Gorkum, där han äfven blef borgmästare. Målar mest hamn- och stadsbilder.

120. ROMERSKA RUINER. Den öppna platsen begränsas till vänster af en väldig tempelportik och på högra sidan af en triumfbåge; mot bgr synas andra klassiska ruiner och längre bort hafsstranden. Folk af olika nationaliteter, i brokiga dräkter färdas med sina lastdjur, hästar, åsnor och kameler, öfver den öppna platsen; andra samtala och köpslå i grupper. På den gropiga marken ligga arkitekturfragment kringströdda. Himlen är betäckt med ovädersmoln. Mörkbrun helton, som vid horisonten skiftar i rosa.

Trä. 0,60×0,86. Signerad: *IVVLF - -*
Hertig Fredrik Adolfs saml. Wahrendorffs saml. Huss' saml. 61. Bergs saml. Coll. Priv. 133.

ULSEN, H. van. Nederländsk landskapsmålare från senare delen af 1700-talet. Enda kända arbete är nedanstående tafla.

121. LANDSKAP. I fgr ett stort grustag, genom hvilket leder en väg. Resande bönder rasta där. På kullen till höger ett gammalt träd, bakom det ett högt

halmtak; längre bort en skogsdunge. Till vänster öppnar sig utsikt öfver ett solbelyst landskap med en kyrka och höstackar. Fgr i brunt, bgr i ljusgrönt.

Trä. 0,35×0,46. Signerad: HV *Ulsen fecit 1785.*

Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 142.

VENNE, ADRIAAN PIETERSZ van de. Holländare, född i Delft 1589, † i Haag 1662. Elev af guldsmeden Simon de Valck. Arbetade i Middelburg och Haag; till en början hufvudsakligen landskapsmålare i ett fint och torrt maner utför han under senare delen af sin verksamhet hufvudsakligen grisaillemålningar, grått i grått eller brunt i brunt.

122. SYNDERSKAN INFÖR KRISTUS. Scenen försiggår i ett palats med stora kolonner och draperier i bgr. Synderskan föres fram af beväpnade knektar och hånande fariseer. Framför henne knäböjer mästaren, skrifvande med fingret på golfvet.

Trä. 0,46×0,62. Signerad: *A. v. Venne 1640.*
Huss' saml. 62. Bergs saml. Coll. Priv. 134.

VERBURG, DIONYSIUS. Holländare, verksam vid slutet af 1600-talet och början af 1700-talet. Han har företrädesvis målat stadsvyer, vanligen med utsättande af stadens namn i fgr. Flere sådana i svenska samlingar.

123. VY AF LEYDEN. Staden utbreder sig i bgr. Förgrunden fylles på vänstra sidan af den breda floden — »gamla Rhen» — där båtar af olika art färdas fram, samt på högra sidan af ett lågt strandparti med höga träd och små hus. På vägen röra sig vandrare. I vattnet läses: Leiden.

Trä. 0,50×0,65.
Bergs saml. Heleneborgskat. 156 (Okänd). Konstnärens namn enligt meddelande af A. Bredius till amanuensen O. Granberg.

VERHAECHT, TOBIAS. Flamländare, född i Antwerpen 1561, † i samma stad 1631. Reste till Italien och arbetade för storhertigen af Toscana. 1590 mästare i Antwerpen; samlade omkring sig talrika elever, bland dem den unge P. P. Rubens. *Tillskrifven:*

124. BABELS TORN. Det mäktiga, koniska tornet, till hvilkets spets vägarna slingra sig spiralformigt, reser sig i fgr framför staden Babel, som utbreder sig vid hafsstranden i medelgrunden. Människor och djur vandra i stora massor upp till tornet. I fgr syssla arbetare med att hugga till byggnadsstenar o. a. material. Turbanklädda män inspektera deras arbete. En kvinna sitter vid sin sömnad; soldater i antika dräkter hvila sig i fgr. Under ett halmtak i vänstra hörnet försiggår ett dryckeslag. I himmelen synes Gud Fader, omsväfvad af änglar. Det vidsträckta sjölandskapet samt stadsvyn i blek grönblå ton. De stora figurerna i fgr synbarligen utförda af annan hand än den öfriga bilden; möjligen af Frans Francken d. ä.

Trä. 0,53×0,75.
Löwenhielms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 97 (Matt. Cock). Coll. Priv. (Matt. Cock?).
Bilden hänföres i Wurzbachs »Niederländisches Künstlerlexikon» till Verhaecht

jämte flere liknande framställningar af samma motiv i Wien, Venedig och Mainz, men attributionen är knappast öfvertygande. Nära besläktad med denna bild är äfven *Maerten van Valkenborchs* framställning af Babels torn i museet i Dresden.

VLIEGER, SIMON de. Holländare, född i Rotterdam 1601, † i Wesp nära Amsterdam omkr. 1653. Elev af Willem van de Velde d. ä. Arbetade i Rotterdam, Delft, Amsterdam och Wesp.

125. VY AF MUYDERSLOT VID ZUIDERSEE. Slottet ligger inbäddadt i en lummig träddunge, så att endast dess torn synas. Strandlinjen är afjämnad med stenskoning. Vid båtbryggan i fgr ligger en skuta, och några karlar äro sysselsatta med lasten. En kvinna sköljer sitt byke från en båt. Ute på hafvet synas seglare. I vänstra hörnet fiskare i en båt. Himlen är betäckt af luftiga, gråblå moln. Träddungen och förgrunden målade med bruna toner och synnerligen mjuka ljusskiftningar.

Trä. 0,56×0,72. En liknande bild af S. de Vlieger på F. Mullers auktion i november 1911.
Carl XV:s saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 143.

VOUET, SIMON. Fransman, född i Paris 1590, † i samma stad 1649. Elev af sin fader, men utbildad hufvudsakligen genom studium af de italienska eklektikerna. Verksam till en början i Rom; från 1627 i Paris, där han utöfvade stort inflytande.

126. KONUNGARNAS TILLBEDJAN. Cirkelrund komposition med madonnan till höger i knästycke; de tre konungarna samt en page grupperade till vänster, synliga endast i brb. Gossen, som rider på moderns knä, välsignar den främste konungen; öfver Marias skuldra synes Josef. Bildens hörn utfyllda med kampscener i grisaille.

Koppar. 0,27×0,27. På frånsidan en gammal inskrift med Vouets namn.
Huss' saml. 65. Bergs saml.

VRIES, ROELOF van. Holländare, arbetande i Haarlem 1643—1669, utbildade sig under inflytande af Ruisdael.

127. LANDSKAP med en bondgård, omgifven af stora, lummiga träd. En vagn har stannat framför stugan, och kusken vattnar hästen; en vandrare sitter och hvilar sig på en stubbe. Till höger synes en skogstjärn. Varm, mörkbrun ton, den för mästaren karaktäristiska röda undermålningen skymtar fram i fgr; de bortre träden ha förlorat något af sina lasurer. Blågrå himmel, som vid horisonten skiftar i gult.

Trä. 0,52×0,66.
Excell. Löwenhielms saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 132 (J. Ruisdael).

WERFF, ADRIAAN van der. Holländare, född 1659 i Kralingen vid Rotterdam, † i nämnda stad 1722. Elev af Eglon van der Neer. Var sedan 1696 hofmålare i Düsseldorf, arbetade eljest i Rotterdam.

128. NYMF OCH HERDE. Herden sitter naken — med ett brunt kläde kastadt öfver benen, — hållande sin flöjt i händerna. Han betraktar med ömhet nymfen, som, likaledes naken — med ett gult sidentäcke öfver benen, — ligger på marken,

stödande armbågen i herdens famn. I bgr klängväxter och en antik kolonnbas. Något mörknad och afnött. — Bilden utgör en något afnött efterbildning i mindre skala af en stor väggpanå af Adriaen van der Werff i museet i Cassel, n:r 314.

Duk. 0,69×0,60.
J. Jacobssons saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 144.

WERFF, PIETER van der. Holländare, född i Kralingen 1665, † i Rotterdam 1718. Elev och efterapare af sin äldre broder Adriaan van der Werff.

129. BARNEN OCH FÅGELN. På en terass med en stor skulpturgrupp på ett högt postament leka några barn med en liten fågel i en korg. En af gossarna håller en katt. Mot bgr ses en tecknande flicka och en gosse, som talar till henne. Från andra sidan komma några figurer, studerande ett antikt marmorhufvud. Skulpturfragment ligga kringströdda i fgr. I bgr blånande, klassiskt landskap. Lifliga lokalfärger, minutiöst noggrant utförande. — Samma framställning på en signerad bild af Adriaan van der Werff i Gamla Pinakotheket i München.

Trä. 0,40×0,30.
Sachs' saml. Huss' saml. 63. Bergs saml. Coll. Priv. 135 (Adr. v. d. Werff).

WET, JACOB de. Holländare, född före 1615, arbetade i Haarlem 1633—71. Elev af Willem de Poorter och af Rembrandt. Inskrifven i målarskrået i Alkmaar 1637. En rätt ojämn och variabel mästare.

130. POLYXENAS OFFRANDE. Polyxena knäböjer i en stor bergshåla invid Akilles graf, iklädd hvit dräkt, en blå duk och blomsterkrans på hufvudet. Bakom henne står den gamle offerprästen, stödd på sitt långa svärd. Till höger ses hennes unga, blomstersmyckade tjänarinnor, af hvilka en knäböjer gråtande. I fgr till vänster två orientaliskt klädda män, som forska i en foliant. Genom grottans öppning ser man ett landskap med klassiska byggnader och flere figurer. Förgrundsframställningen i mörkbrun ton.

Trä. 0,40×0,35. Signerad: *J. d. Wet.*
Suthers saml. Schlegels saml. 16. Huss' saml. 64. Bergs saml. Coll. Priv. 136.

WOLFORDT, ARTUS. Flamländare, född i Antwerpen 1581, † i samma stad 1641. Elev af Frans Franken d. y. Målade religiösa bilder i Pieter van Avonts och Henrik van Balens art.

131. FARAOS DOTTER FINNER MOSES. På den gröna sluttningen i skuggan af höga träd ligger den lille Moses och sparkar i sin korg. Faraos dotter, som knäböjer framför korgen, har dragit det röda täcket af gossen. Hon är klädd i violettskimrande sidenkjol och hvitt lifstycke. Två damer, som åtföljt henne, uttrycka likaledes sin förvåning öfver upptäckten. Bakom de blågröna träden framskymtar den rosiga aftonhimlen.

Trä. 0,41×0,32.
Sturehofsaml. Huss' saml. 18 (Justus van Egmont). Bergs saml. Coll. Priv.70 (Jan van Balen).

WOUWERMAN, PHILIPS. Holländare, född i Haarlem 1619, † i samma stad 1668. Elev af sin fader Paulus Joosten W. samt af Jan Wijnants; påverkad af Pieter van Laer. Verksam i Haarlem, där han inträdde i målargillet 1641. — *Kopior efter*

132. HEMKOMSTEN FRÅN JAKTEN. Framför slottsträdgårdsporten, som öppnas af en gammal man, ses en grupp af en ung dam och en kavaljer till häst; den senare med en jaktfalk på axeln. En page håller en hvit häst, som nosar på en hund. Ett par andra hundar dricka ur en vattenpöl i fgr. Uppför backsluttningen kommer ett annat ridande par. Till vänster leder en man sin häst ned i dalsänkan. Kulligt landskap. Ljus ton.

Duk. 0,41×0,45. Motstycke till följande.

133. VID SMEDJAN. Fyra ryttare ha stannat utanför en smedja. En af dem har stigit ned från sin hvita häst; han håller den vid betslet, medan den skos af två smeder. Till höger öfva sig ett par gossar att gå på styltor; till vänster smedjan och där utanför en kvinna med sitt barn.

Duk. 0,41×0,45. Motstycke till föregående.
C. F. von Bredas saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 146 och 147.
Bilderna äro icke utförda af Wouwerman själf, men utgöra goda samtida efterbildningar af original, som icke torde vara kända. Samma kompositioner förekomma i synnerligen svagt utförande i museet i Dresden, n:ris 1130 och 1131, tillskrifna Jan Frans van Bredael.

WYCK, THOMAS. Holländare, född i Beverwijck 1616, † i Haarlem 1677. Utbildade sig under flere års vistelse i Italien under ledning af Pieter de Laer. Besökte äfven England, bodde sedan 1642 i Haarlem.

134. ITALIENSKA TVÄTTERSKOR, som skölja sitt byke vid en stor brunn nedanför en hög borgruin. En af kvinnorna står med sin runda klädkorg på hufvudet, de andra syssla med sitt byke. I fgr sitter en herdegosse med sin hund. Himmelen rodnar vid horisonten, fgr står i brunt; röda och gröna toner i tvätterskornas dräkter.

Trä. 0,53×0,43. Signerad: *Twyck.*
C. F. v. Bredas saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 145. Coll. Priv. 137.

XAVERY, JACOB IV. Holländare, född 1736 i Haag, † i samma stad efter 1769. Son af skulptören Jean Babtiste X. Elev af Jacob de Wet och J. v. Huysum. Flyttade 1769 till Paris. Målade landskap, basreliefer, historiekompositioner o. s. v.

135. LANDSKAP MED BETANDE KOR OCH FÅR. Under det stora trädet till vänster sitter vallgossen och leker med sin hund. Längre bort på samma sida en stuga.

Duk. 0,48× 0,59. Motstycke till följande. Signerad: *J. Xaverij f.*
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 148.

136. DEN ENVISA TJUREN. I fgr en flicka, som med ett rep söker draga en hvit tjur med sig och en gosse, som slår tjuren, men denne stretar emot och betraktar hunden, som skäller. Till höger ligga ett par kor och får. Längre

bort några stora träd samt bondgårdsbyggnader. Till vänster öppen utsikt öfver ett slättland.

Duk. 0,48×0,59. Motstycke till föregående.
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 149.

YKENS, FRANS. Flamländare, född i Antwerpen 1601, † 1693. Elev af Osias Beert I. Reste i Frankrike, men hufvudsakligen verksam i Antwerpen.

137. PIETÀ INOM BLOMSTERKRANS. Maria sitter med den döde Kristus lutad mot sitt knä; en ängel knäböjer bredvid. Kring denna framställning med rätt små figurer en fyllig krans af stora rosor, tulpaner, nejlikor, konvolvulus och andra blommor. Mörk bakgrund.

Trä. 0,95×0,72. Signerad: *Francisco Ijkens.*
Prof. Forsells saml. 183. Excell. Löwenhielms saml. Huss' saml. 25. Bergs saml. Coll. Priv. 91.

II.

SVENSKA OCH DANSKA KONSTNÄRER.

ANDERSSON, NILS. Född i Kettelstad skn i Östergötland 1816, † i Vaxholm 1865. Sedan han gått i lära hos en handtverksmålare, kom han 1840 till konstakademien i Stockholm. Företog resor till utlandet 1851 och 1855, arbetade i Coutures atelier. Professor vid konstakademien 1858. Målar mest svenska sommarlandskap med boskapsstaffage.

138. SOMMARLANDSKAP MED KOR. Tvenne kor ha gått ut i vattentjärnen i beteshagen för att svalka sig och dricka. Hagen afskiljes från den bakomliggande ängen genom en gärdesgård. Lutade mot denna stå en man och en kvinna i samtal. Bgr fylles af skog, som blånar i fjärran. Ljusa skyar på den bleka sommarhimlen.

Duk. 0,43×0,56. Signerad: *N. Andersson 1857.*
Bergs saml. Ej i tidigare kat.

SAMMA KOMPOSITION utan figurer.

Duk. 0,33×0,40. Signerad: *N. Andersson Paris 1856.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 3.

ANDERSON, OSCAR LEONARD. Född i Stockholm 1836, † 1868. Utbildade sig först till litograf; elev vid konstakademien 1855. Studerade senare i Düsseldorf på Camphausens atelier. Målade bataljstycken, hästar och hundar.

139. KAVALLERIATTACK. En trupp ryttare i rustningar och hjälmar spränger i full fart genom en träddunge snedt in mot bgr.

Akvarellskiss. Papper. 0,20×0,30.
Bergs saml.

BERGER, JOHAN CHRISTIAN. Född i Linköping 1803, † i Upsala 1871. Kapten. Besökte konstakademien först vid mogen ålder, efter 1830; utbildade sig vidare i Frankrike och England, där han mottog inflytande från Turner. Hufvudsakligen marinmålare.

140. NORRKÖPING I MÅNSKENSBELYSNING. Den breda strömmen, som brusar ned mot fgr, fyller en stor del af bilden. Midt i strömmen en holme med stora, lummiga träd. På högra stranden en kvarn. Staden utbreder sig i bgr. Genom de mörka molnen bryter det hvita månljuset fram.

Duk. 0,35×0,50. Signerad: *J. B.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 7.

141. SEGELFARTYG I ENGELSKA KANALEN. Ett par stora engelska fregatter med kanonbestyckning komma styrande för fulla segel mot fgr, där fiskare i segel- och roddbåtar väja undan för att lämna vägen fri. Längre bort synas andra seglare. Vattnet rör sig i långa, grönglänsande vågor. Disig hafsluft, molnig himmel. Till höger synes den klippiga kusten.

Trä. 0,38×0,58.
Bergs saml. Heleneborgskat. 5.

142. SEGELFARTYG I STILLTJE. Hafsviken ligger spegelblank. I bgr aftecknar sig en kullig strand. Tre skutor, den största med rostbruna segel, ligga stilla, speglande sig i vattnet.

Akvarell. Papper. 0,16×0,21. Signerad: *J. C. B.*
Bergs saml.

143. PÅ REDDEN. Vid inloppet till en stad ligga några ståtliga segelfartyg förankrade. Närmast i fgr en vackert sirad, stor enmastare med seglen »på tork». Vattnet speglande lugnt. Sommarhimmel med ljusa skyar.

Akvarell. Papper. 0,32×0,41. Signerad: *London 1837.*
Bergs saml.

BILLING, LARS THEODOR. Född i Össjö skn i Skåne 1817, † i Stockholm 1892. Studerade juridik i Lund, men öfvergick till måleriet och inskrefs vid konstakademien 1842. Utbildade sig vidare på egen hand under resor i Danmark, Tyskland, Schweiz och Frankrike. Målade mest svensk natur.

144. PARKLANDSKAP. Hög, väl vårdad björkskog fyller större delen af bilden. En glänta, där solstrimmorna leka på marken, öppnar sig i fgr. Vägen, som slingrar fram öfver gläntan, föres vidare med en bro öfver dammen i bgr. Två damer på vägen.

Duk. 0,42×0,61. Signerad: *Billing* (målad 1873).
Bergs saml. Heleneborgskat. 8.

BILLMARK, KARL JOHAN. Född i Stockholm 1804, † i Paris 1870. Var först handelsbiträde, sedan 1822 elev hos kopparstickaren K. D. Forssell. Reste utomlands 1833 och uppehöll sig hufvudsakligen i Paris till sin död. Framstående litograf, har utgifvit flere större arbeten med svenska vyer.

145. GATUMOTIV FRÅN EN SYDTYSK STAD. Den smala gatan kommer fram mellan gamla korsvirkeshus och leder vidare öfver en hvälfd stenbro i fgr. En kvinna vandrar öfver bron, en annan sitter på trottoaren.

Pennteckning på brunt papper, höjd med hvit och röd pastellfärg. 0,23×0,31. Signerad: *Billmark.*
Bergs saml.

BLACKSTADIUS, JOHAN ZACHARIAS. Född i Falkenberg 1816, † 1898 i Stockholm. Började som litograf. Vistades i Finland 1844—50, i Italien 1850—54; sedan i Stockholm. Lärare vid Tekniska skolan 1860—81.

146. BARNEN MED KÄLKEN. En gosse skjuter en liten flicka och en stor säck på en kälke. Tunn snö på marken. De passera en vägvisare, på hvilken står: Till Rom.

Akvarell. Papper. 0,34×0,45. Signerad: *J. L. Blackstadius 1859.*
Bergs saml.

BLOMMÉR, NILS JOHAN OLSSON. Född 1816 i Blommeröd i Oveds skn i Skåne, † i Rom 1853. Mottog först undervisning hos en embetsmålare i Lund. Elev vid konstakademien 1839; åtnjöt särskildt J. G. Sandbergs ledning. Vistades i Paris 1847—50; sedan i Italien, mest i Rom. Målade fornnordiska sagomotiv.

147. FREJA, SÖKANDE SIN MAKE. Gudinnan sitter i en vagn, som drages genom skyarna af tvenne brunstrimmiga, stelbenta kattor. Hon håller tyglarna i ena handen; i den andra en runstaf (med konstnärens signatur). Kring gudinnan sväfva fyra ljusalfer, tre andra sitta jämte henne på vagnen. Hon har blekröd, lång tröja med gula tofsar samt guldlockigt, långt hår. Blågrå bgr.

Duk. 0,74×1,10. Signerad på runstafven: *Blommér målade detta i Rom 1852.*
Bergs saml. Taflan utgör en mindre, egenhändig replik af kompositionen i Nationalmuseum. Båda bilderna voro utställda på konstakademien 1853. Jfr Nat. mus. kat. n:r 1198.

BOKLUND, JOHAN CHRISTOFFER. Född 1817 på Kulla-Gunnarstorp i Skåne, † i Stockholm 1880. Elev vid konstakademien i Köpenhamn och från 1837 vid den i Stockholm. Reste 1846 till München, där han uppehöll sig 8 år; arbetade 1854—55 i Coutures atelier i Paris. 1856 professor vid konstakademien, 1867 direktör. Intendent för Nationalmusei konstafdelning sedan 1866.

148. BARNEN I KÖKET. Interiör af ett kök med en stor, murad spisel. En liten flicka och en gosse krypa upp där helt förskräckta för en hund, som morrar argt åt en katt, hvilken krupit fram från sitt gömställe mellan grönsakskorgen och de stora kålhufvudena på golfvet i fgr. Gråaktig ton.

Duk. 0,53×0,71. Signerad: *J. Boklund 1864.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 9.

BREDA, CARL FREDRIK von. Född i Stockholm 1759, † i samma stad 1818. Elev vid Konstakademien, särskildt af L. Pasch d. y. Reste 1787 till England; studerade där under Sir Joshua Reynolds. Återvände till Sverige 1796, blef samma år professor vid konstakademien. Mycket anlitad porträttmålare.

149. SJÄLFPORTRÄTT. Midjestycke i halfprofil åt vänster, ansiktet en face. Iklädd svart sidenmantel med hvit spetskrage. Det ljusa, burriga håret står som flammor kring det vaxbleka ansiktet. Mörk bgr.

Duk. 0,75×0,60.
Bergs saml. Heleneborgskat. 10. Sander, Breda n:r 52. Graveradt af S. W. Reynolds.

150. PORTRÄTT AF GREFVE JOHAN GABRIEL OXENSTIERNA. Midjestycke i halfprofil åt vänster. Han bär en grön rock med serafimerkraschan öfver

en hvit väst med blått serafimerband. Bgr flammigt gulbrun som en vissnad trädkrona.

Duk. 0,75 × 0,63. — Graverad af A. U. Berndes.
Säfstasaml. Bergs saml. Heleneborgskat. 11. Sander, Breda, n:r 27. Graveradt af A. U. Berndes.

BUNTZEN, HEINRICH. Dansk, född 1803, † i Köpenhamn 1892. Utbildade sig under inflytande af Eckersberg, känd för sina noggranna naturstudier.

151. BERGLANDSKAP med en borg på klippan i fgr.

Penneteckning. Papper. 0,35×0,27. Signerad: *Heinr. Buntzen inv. et del. 1867.*
Bergs saml.

DARDEL, FRITZ LUDVIG. Född i Neuchâtel 1817, † i Stockholm 1901. Tjänstgjorde som militär, avancerade 1862 till öfverstelöjtnant. Kabinettskammarherre hos Karl XV. Öfverintendent, präses i konstakademien. Hans konstnärliga anlag lågo mest för karrikatyren.

152. MÅLTIDSRAST UNDER HÖBÄRGNINGEN. Arbetsfolket har samlat sig kring en kärra med mat och dryckesvaror, som kört fram i skuggan af en stor trädgrupp midt på åkern. Vida åkerfält, lätta skyar på himlen.

Akvarell. Papper. 0,25×0,37. Signerad: *F. v. D.*
Bergs saml.

d'UNKER, KARL HENNING LÜTZOW. Född i Stockholm 1828, † i Düsseldorf 1866. Efter att ha tjänstgjort som militär, reste han 1850 till Düsseldorf. Var till en början karrikatyrtecknare, blef sedan porträttör och genremålare; mottog starka intryck af B. Vautiers. Gjorde ett besök i hemlandet 1865, lefde för öfrigt i Düsseldorf.

153. AFTONMÅLTIDEN. Interiör af en tysk bondstuga. En flicka sitter vid härden och rör i en gryta. En gosse sitter på en bänk därbredvid och äter gröt ur ett stenfat, som han håller mellan knäna. Båda figurerna i nationaldräkter. Det sparsamma ljuset faller in genom ett smalt fönster högt uppe på vänstra väggen.

Duk. 0,31×0,37. Signerad: *C. d'Unker Df 1863.*
Bergs saml.

ESKILSSON, PER. Född 1820 i Billeberga skn i Skåne, † 1872 på Bremö nära Sigtuna. Underofficer och sedan bokhållare; åtnjöt konstundervisning i hemlandet 1850—53. Reste sistnämnda år till Düsseldorf, där han studerade hos Tidemand. Återkom till Sverige 1859. Genremålare, som ofta behandlat Bellmans motiv.

154. UNGDOMSDANS UNDER EKEN. Byns ungdom, delvis i nationaldräkter, dansar parvis och roar sig efter bästa förmåga på gräskullen under en väldig ek. Ett par gubbar spela fiol och flöjt. Soligt sommarlandskap; till vänster utsikt öfver en vik; till höger skogen.

Duk. 0,42×0,59. Signerad: *P. Eskilson.*
Bergs saml.

GERTNER, JOHAN WILHELM. Dansk, född i Köpenhamn 1818, † 1871. Elev vid konstakademien vid 13 års ålder. Professor 1858. Porträttmålare.

155. PORTRÄTT AF EDWARD BERGH. Brb. en face. Underskrift: Edv. Bergh, född i Stockholm 1828/29 Mars.

Pennteckning. 0,23×0,17. Signerad: *Stockholm Slot 30 Mai 1870. I Vilhelm Gertner*
Bergs saml.

HASSELGREN, ERIK GUSTAF. Född i Stockholm 1781, † 1827. Tidigt elev vid konstakademien, där han utbildade sig under Hilleströms ledning. Reste 1806 till Dresden, där han dröjde ett år, sedan till Wien och Italien, där han dröjde fem år. Professor vid konstakademien 1816.

156. INTERIÖR AF EN STUGA. En gubbe sitter framför härden med ett barn på hvardera knäet. Bredvid honom sitter en kvinna.

Akvarellerad tuschteckning. Papper. 0,18×0,20.
Bergs saml.

HEIDECKEN, PER GUSTAF von. Född i Stockholm 1817, † 1864. Elev vid konstakademien samt år 1807 konduktör vid kgl. museum. Reste 1825 till Tyskland, Frankrike och Italien, återkom 1829. Lärare vid akademien sedan 1834. Tafvelrestauratör.

157. VY FRÅN ALBANO. En väg, där två munkar ses vandra, leder fram till en kyrka. Till vänster om vägen en stor (kloster?)-byggnad; till höger en trädbevuxen höjd.

Akvarellskiss. 0,17×0,23. Signerad: *G. v. H. Roma 1828 / Albano.*
Bergs saml.

HILLESTRÖM, PEHR d. ä. Född på Wäddö prästgård i Roslagen 1732, † i Stockholm 1816. Mottog sin första undervisning i Stockholm från 1743 af Johan Filip Korn samt sedermera på »ritareakademien» af Taraval och Hårleman. Utbildade sig under ledning af fransmannen Duru till hautelisseväfvare och förkofrade sig ytterligare i denna konst sedan han med statsunderstöd rest till Paris 1757. Här mottog han emellertid äfven undervisning i målning vid konstakademien och studerar särskildt Bouchers och Chardins konst. Återkom till Sverige 1759. Professor vid konstakademien 1794, direktör 1810. Utvecklade en ovanlig produktivitet som genremålare.

158. HOS SPÅGUMMAN. En ung dam i blå sidenrob, som sitter med ryggen mot åskådaren, är på besök hos en spågumma, som tyder hennes öden i kaffesumpen i en kopp. Gumman har mörk, gråblå kåpa med uppslagen kapuschong samt brillor på näsan. På andra sidan bordet sitter en yngre kvinna i brun klädning med hvit mössa på hufvudet. Hon slår kaffe i en kopp och håller ett bref i andra handen. Halfva figurer i naturlig storlek.

Duk. 0,80×1,10. Signerad: *Hilleström.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 14. Sirén, Hilleström 49.

159. KONSTRUKTIONSRITARE. Vid ett bord sitter en äldre man i mörkblå rock och hvitt krås. På bordet ligger en stor ritbok, i hvilken han med cirkeln ut-

fört konstruktioner. Till höger står en yngre man i brun frack och gula byxor, samtalande med den sittande. Båda ansiktena i profil.

Duk. 0,46×0,33. Signerad: *P. Hilleström pinx. 1792.* På frånsidan står skrifvet: »Förärd till Herr Capitain Flodberg af dess Wän och tienare P. Hilleström».
Bergs saml. Sirén, Hilleström, 87.

HÖCKERT, JOHAN FREDRIK. Född i Jönköping 1826, † i Göteborg 1866. Elev vid konstakademien 1844. Reste i sällskap med sin lärare J. Chr. Boklund 1846 till München, där han vistades till 1851; sedan i Paris till 1857. Fick första klassens guldmedalj på världsutställningen 1855. Från 1862 vistades han i Stockholm, men gjorde kortare resor till utlandet. Professor vid konstakademien 1864. Målade mest svenska folklifs- och historiebilder.

160. VY AF STADEN ELCHE I SPANIEN. Hvita torn och lådformiga hus bakom en hvit mur afteckna sig mot en högblå himmel. Framför muren röra sig svartklädda damer. I fgr en fruktförsäljare, ridande på en liten åsna, och i högra hörnet under ett tälttak tre figurer och några lerkärl.

Trä. 0,16×0,21. Signerad: *JH.* Måladt på frånsidan: *Parti från staden Elche i Spanien af J. F. Höckert 1864.*
Bergs saml. Retrospektiva utst. 1898.

161. STUDIE TILL EN BRÖLLOPSFÄRD I LAPPLAND. Vy af en insjövik med skogklädda stränder; i bgr ett snötäckt fjäll. Vid stranden i fgr lägger en båt till; en lapp går ut i vattnet för att draga den högre upp. På stranden en kvinna och ett barn samt ett skjul. Teckning med blystift på blå grund, höjd med hvitt.

Papper. 0,19×0,25. Signerad: *JH.*
Bergs saml.

HÖRBERG, PEHR. Född 1746 på ett soldattorp i Virestad skn i Småland, † 1816 på Falla i Hällestad skn i Östergötland. Efter att ha arbetat som embetsmålare på landet, besökte han Stockholm tre gånger 1783, 1784—85, 1787 och åtnjöt då undervisning vid konstakademien. Målade altartaflor till talrika kyrkor i Småland och Östergötland, men var äfven verksam som bildsnidare och etsare.

162. ZALEUCUS LÅTER STICKA UT ÖGONEN PÅ SIG SJÄLF OCH PÅ SIN SON. Framför ingången till en klassisk byggnad sitter domaren vid ett rokokobord. Talrika nyfikna tränga sig omkring honom. Han lyfter ena handen, pekande mot den gamle Zaleuchus, på hvilken en karl just sticker ut ögonen, men vänder sig till Zaleuchus' son, som sitter till höger med en bindel om ögonen. Dennes förtviflade maka knäböjer framför honom. Flere af de närvarande äro efterbildningar af figurer ur Rafaels verk.

Duk. 0,45×0,58. Signerad: *Pehr Hörberg pinx. 1785.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 15.

JERNBERG, AUGUST. Född i Gefle 1826, † i Düsseldorf 1896. Sin första konstnärliga handledning fick han af Wetterbergh och P. Berggren, var sedan ett par år elev vid konstakademien. Reste 1847 till Paris, där han uppehöll sig 6 år och äfven studerade hos Couture. Bosatte sig 1854 i Düsseldorf, som sedan förblef hans stamort ända till hans död.

163. TORGHANDEL I DÜSSELDORF. Kring kurfurstens ryttarstaty på gamla torget i Düsseldorf ha en mängd grönsaksförsäljare slagit upp sina stånd. Mellan stånden tränga sig köpare af olika samhällsklasser, förnäma damer, konstnärer, bönder och pigor. Den tjocke herrn, som samtalar med en gumma till höger i fgr, är den svenske målaren W. Engström. Bakom honom ses Gillis Hafström, som väjer undan för en äppelförsäljare och en skottkärra. På andra sidan om midtgruppen med de ljusklädda damerna kring grönsaksståndet står J. W. Wallander, samtalande med ett herrskap, som synes vara på turistbesök. I vänstra kanten konstnärens självporträtt. I bgr reser sig rådhuset och vid gatan till höger gamla, smala gafvelhus. Gråaktig helton; frukter och grönsaker med saftiga lokalfärger.

Duk. 1,15×1,96. Signerad: *A. Jernberg, Düsseldorf 1873.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 16.

KORN, JOHAN FILIP. Född i Stockholm 1728, † 1796. Elev af J. Säfvenbom vid akademiens skola. Embetsmålare, från 1759 mästare i målareembetet, men därjämte landskapsmålare. Har utfört vackra väggpanåer i rokokointeriörer.

164. DEKORATIVT LANDSKAP (troligen komponeradt efter någon fransk gravyr). På stranden till höger åtskilliga samtalande figurer. Ett par roddbåtar och en segelbåt lägga till. Högre upp på stranden vidtager skogsdungen och framför den ligga två torftiga fiskarkojor.

Duk. 0,33×0,47. Signerad: *J. F. Korn pinx.*
Bergs saml. Ej i Heleneborgskat.

KOSKULL, ANDERS GUSTAF. Född i Stockholm 1831, † 1904. Studerade i Düsseldorf under Tidemand och besökte Coutures atelier i Paris. Vistades mest i Düsseldorf ända till 1860, då han återvände till hemlandet.

165. DEN LILLE POSITIVSPELAREN. Vinterlandskap med djup snö. En liten gosse sitter frysande på en stubbe, lutande sig mot ett stort positiv. Djupa spår i den mjuka snön. Luften är tjock af snödimma. Oljefärgsskiss.

Duk. 0,36 × 0,31. Signerad: *A. G. Koskull.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 17.

KRONBERG, JULIUS. Född i Karlskrona 1850. Elev vid konstakademien 1865—72. Utbildade sig vidare i Köpenhamn, Düsseldorf, Paris och München till år 1877. Bosatte sig detta år i Rom och företog därifrån resor till Egypten och Tunis samt till Sverige. Professor vid konstakademien i Stockholm 1885. Utfört talrika stora figurkompositioner samt dekorativa målningar i Stockholms slott o. a. palats.

166. DRÖMMEN. En ung dam i spetskantad blå sidenklädning har slumrat in med lutan i knäet. Hon lutar hufvudet mot armen, som hvilar på en terassbalustrad. En amorin med hvita fågelvingar har klifvit upp på balustraden och hviskar i hennes öra. Vänstra hörnet upptages af en stor, blåhvit fajansurna med en agave, omslingrad af en klängväxt med röda blommor. I bgr parklandskap; motiv från Drottningholmsparken.

Duk. 1,00 × 1,31. Signerad: *Julius Kronberg. Stockholm Aug. 1883.*
Inköpt af kapten Berg från konstnären.

KUMLIEN, HJALMAR. Född i Härlunda skn i Skåne 1837, † 1897. Arkitekt, som byggt bl. a. huset n:r 7 Drottninggatan, Aktiebol. Casinos hus vid Kungsträdgården samt Stockholms stads sim- och badinrättningsbyggnad.

167. CENTRALSTATIONEN sedd från hörnet af Klarabergsgatan.

Akvarell. Papper. 0,37×0,56. Signerad: *Hj Kumlien 1871.*
Bergs saml.

168. VY AF JÄRNVÄGSBRON, Strömsborg, Riddarholmen och stadens norra strand med Riddarhuset och Rådhuset, tagen från trakten af nuvarande Järnvägstorget.

Akvarell. Papper. 0,37×0,56. Signerad: *Hj Kumlien 72.*
Bergs saml.

169. VY AF JÄRNVÄGSBRON och Strömsborg från Riddarholmsbron.

Akvarell. Papper. 0,37×0,56.
Bergs saml.

LAFRENSEN, NICLAS d. y. Född i Stockholm 1737, † 1807. Son och elev af miniatyrmålaren N. Lafrensen d. ä. Reste 1762 till Paris för att vidare utbilda sig som miniatyrist; i Stockholm 1769—74. Kgl. hofminiatyrmålare 1770. Åter i Paris 1774, där han var synnerligen högt skattad för sina gouacher ur den galanta världens lif. 1791 tillbaka i Stockholm.

170. KOMPOSITÖRENS INSPIRATION. Interiör af en oval salong med kolonner och statyer kring väggarna. Musikern sitter vid sitt arbetsbord, hans violoncell står där bredvid. Han ser bakom sig mot en sylfidisk dam, som kommer indansande, omhvärfd af små amoriner, en af amorinerna har fattat kompositören om armen för att väcka hans uppmärksamhet. I luften sväfva genier med en blomsterkrans och en tuba.

Tuschlavering. Papper. 0,20×0,15
Bergs saml.

LARSSON, SIMON MARCUS. Född vid Åtvidaberg i Östergötland 1825, † i London 1864. Sadelmakaregesäll i Stockholm, innan han ägnade sig åt måleriet. Elev vid konstakademien 1846. Utvecklade sig vidare genom självständiga naturstudier och genom beröring med Anton Melbye i Köpenhamn och A. Achenbach i Düsseldorf (1852—55). I Paris 1855—57, i Sverige 1857—60, i Finland och Ryssland 1860—62; sedan i London, där han dog i djupaste elände.

171. OVÄDER PÅ HAFVET. Det mörkgröna vattnet svallar i fräsande vågor. Seglarna, en fiskarbåt och, längre bort, en skonert, kastas våldsamt på vågkammarna. Himlen är täckt af tunga ovädersmoln, genom hvilka en skarp ljuseffekt bryter fram, upplysande de kala strandklipporna till vänster.

Duk. 0,55×0,85. Signerad: *S. M. Larsson 1852.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 18. — Detta var den första tafla, konstnären hemsände från Düsseldorf.

172. VATTENFALL I SOLNEDGÅNG. Vattnet störtar skummande ned för en brant klippvägg. I fallet resa sig stora stenar, och fgr bildas af blankslipade klippblock. Till vänster några magra granar; föröfrigt är fgr icke när-

mare utförd. Den nedgående solen sprider ett intensivt guldskimmer öfver himlen samt öfver bakgrundens skarpt modellerade klippor. Hela taflan strålar i orangeton.

Duk. 0,91 × 0,76. Signerad: *M. Larsson. Paris.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 19.

LAURÉUS, ALEXANDER. Född i Åbo 1783, † i Rom 1823. Elev vid konstakademien i Stockholm 1802. Tog mest intryck af Pehr Hilleström och C. F. von Breda. Uppträdde snart som självständig genremålare, behandlande med förkärlek figurmotiv i eldskensbelysning. Reste 1817 med stipendium till Paris, där han uppehöll sig tre år, samt därifrån till Rom, där han stannade till sin död.

173. DANSGILLET. Interiör af en värdshussal, upplyst med tre kristallkronor samt lampetter (enligt traditionen det gamla utvärdhuset »Clas på hörnet»). Här dansa talrika par; damerna klädda i urringade hvita empireklädningar, herrarna i kulörta frackar och knäbyxor. Till vänster vid disken står en fet gumma och serverar ur den stora bålen. I fgr ett par, sittande på en stol, damen i knäet på kavaljeren och bredvid dem en annan dam på en stol. Till höger musikanterna: fiolkvartett och flöjt. Luftig ljus färgstämning i blågrått och gulbrunt.

Duk. 0,51 × 0,67. Signerad: *A. Lauréus 1814.*
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 22.

174. PUBLIK SKRIFVARE I ROM. Framför ingången till ett hus sitter en man vid ett lågt litet bord och skrifver efter diktamen af en flicka, som sitter där bredvid. Bakom henne, med handen på stolkarmen, står en annan flicka i nationaldräkt. I högra hörnet sitta ett par karlar på marken. Skisserad, ej fullbordad målning i brun ton.

Papper. 0,28 × 0,33.
Anckarsvärds saml. Drottning Desiderias saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 23.

175. FLICKAN MED BREFVET. Hon sitter i ett rum, som endast svagt upplyses af ljuset, som står framför henne på bordet, samt af brasan i kakelugnen. Hon läser ett bref, som hon håller i handen. Röd, urringad dräkt och bara armar.

Trä. 0,39 × 0,31.
Bergs saml. Heleneborgskat. 24.

LEMKE, JOHAN FILIP. Född i Nürnberg 1631, † i Stockholm 1711. Elev af Evert Decker och Jacob Weyer i Hamburg. Vistades 20 år i Italien, hufvudsakligen i Rom. Återvände till Nürnberg 1673. Kallades till kgl. svensk bataljmålare 1683. Utförde efter Dahlbergs teckningar 20 stora bataljstycken för Drottningholm, förutom talrika mindre ryttartaflor.

176. RYTTARSTRID. Vildt handgemäng mellan turkiska och kristna ryttare; de förra anfalla med värjor, de senare försvara sig mest med pistoler. Hästarna, af hvilka tre stycken hvita, äro delvis sårade och krumbukta sig i våldsamma ställningar. Öppen vy öfver ett ödsligt högland; i bgr skönjes en stad. Gråaktig färgton.

*

Duk. 0,62×1,25.
Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 26.

LIMNELL, PER EMANUEL. Född i Karlskrona 1764, † i Stockholm 1821. Utbildade sig till dekorationsmålare vid Operan. Sedan 1796 elev vid konstakademien. Akvarellist och illustratör. Professor vid konstakademien 1812.

177. SAMMANSVÄRJNINGSSCEN. Framför ingången till ett grott-tempel stå några män med hjälmar på hufvudet och mantlar, kastade öfver skuldrorna. De hålla sina dolkar på ledarens svärdsklinga och eftersäga hans ed. Operascen.

Tuschlavering. Papper. 0,44×0,54. Signerad: *E. Limnell år 1828.*
Bergs saml.

LINDHOLM, LORENZ AUGUST. Född i Stockholm 1819, † i Rom 1854. Inträdde vid 14 års ålder i konstakademiens principskola. Målade under 40-talet små genrestycken för akademiens utställningar och för konstföreningen. Reste 1849 till Holland, där han mottog de afgörande intryck; sedan till Paris och Rom.

178. FRANSK KROGSCEN. Interiör af ett kalt rum med talrika figurer — män i bruna och blå arbetsblusar — som dricka, röka och prata. Kring bordet till vänster sitta några, lyssnande till hvad en gubbe läser ur en tidning. Till höger i fgr en grupp af två rökande män och en liten gosse, som matar en hund. Vid disken i bgr ses en kvinna, som serverar en karl. Dunkel helton, lokalfärger i brunt, grått och blågrönt.

Trä. 0,36×0,51.
Bergs saml.

179. UNG FLICKA VID SIN SÖMNAD. Interiör af ett enkelt vindsrum med en byrå och några stolar. Solljuset faller in i en strimma genom det öppnade fönstret i bgr., men den syende flickan sitter i skuggan af den tjocka muren och ser längtansfullt ut mot det grönskande landskapet.

Trä. 0,29×0,37.
Bergs saml.

LUNDGREN, EGRON SELLIF. Född i Stockholm 1815, † 1875. Utbildade sig först till bergsingeniör, men inträdde 1835 som elev vid konstakademien. Reste till Paris 1839, i Italien 1841—49, i Spanien 1849—51, sedan i London och Indien (1858). Äfven under senare år vistades han mest på resor i Spanien och Orienten samt i England, där han var mycket uppburen som akvarellmålare.

180. INTERIÖR AF ETT ORIENTALISKT SOFRUM. På en terassformig upphöjning äro flera bäddar uppradade. Till vänster en förnämare bädd omfattad med barriär och stolpar som bära ett tak. Till höger på det lägre planet i fgr sitter en man i blågrön mantel och hvit turban. Saftiga bruna, blågröna och hvita toner.

Akvarell. Papper. 0,30×0,36. Signerad: *E. L.*
Bergs saml.

MARTIN, ELIAS. Född i Stockholm 1739, † 1818. Utbildade sig först hos sin fader till snickare och embetsmålare, men hans konstnärsbegåfning uppmärksammades af Augustin Ehrensvärd, som tog honom med sig till Sveaborg, där Martin flitigt målade och tecknade. Reste till Paris 1766; till London 1770, tillbaka till Sverige 1782. Vistades ånyo i England 1788—91; sedan i Stockholm. Mottog bestämmande konstnärliga intryck från den romantiska landskapskonsten i England (Gainsborough).

181. UNG DAM I EN PARK. Hon sitter i skuggan af ett stort träd på en gräsbevuxen kulle; bredvid henne står en stor blombukett. Hon är iklädd hvit chiffonklädning och gul fichue samt hvit spetsmössa. Landskapstonen går i blågrönt.

Papper, uppklistradt på duk. 0,31×0,23. Signerad: *E. M.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 21 (Lafrensen).

182. BOSKAP VID SKOGSTJÄRNEN. En ung tjur har kommit ned till skogstjärnen för att dricka. Han står framför en tjock trädstam, betraktande några får, som äfven kommit till tjärnen för att släcka sin törst. Bakom stammen framträder en ko. På sidorna stänges utsikten af klippor, men midt i bilden kan man följa vattnet ett stycke inåt bgr. Det skimrar som guld, och den disiga morgonluften är äfven fylld af solglans. — Pastos färg i gult och brunt.

Duk. 0,57× 0,83.
Bergs saml. Heleneborgskat. 27.

183. MANSPORTRÄTT, enligt traditionen C. M. Bellman. Bröstbild åt höger med hufvudet vridet åt vänster. Håret bakåtstruket, pannan rynkad, blicken vild. Mörk rock och hvit halsduk.

Papper, uppsatt på duk. 0,51×0,39. — Ett motstycke till detta porträtt ansågs framställa korpral Mollberg.
Bergs saml. Heleneborgskat. 28.

184. SKOGSBACKE MED BETANDE BOSKAP. I fgr en ström, där korna släcka sin törst. Ett par knotiga ekar på backen. Några figurer sitta på stranden i fgr. Otydlig inskrift i nedra kanten: Alt i on Soardin (?)

Tuschlavering. 0,17×0,27.
Bergs saml.

MASRELIEZ, LOUIS ADRIAEN. Född i Paris 1747, † i Stockholm 1810. Kom redan i unga år jämte sin fader skulptören J. A. Masreliez till Stockholm. Elev vid konstakademien. Reste öfver Paris till Italien 1769, vistades länge i Bologna (där han var ledamot af akademien); hemkallades 1783. Professor vid konstakademien 1748; direktör 1805—1810. Sysslade mest med dekorativa väggmålningar.

185. HOMER, DIKTANDE SINA SÅNGER. Den gamle, blinde sångaren sitter i skuggan af ett stort träd. Det inspirerade ansiktet är vändt mot höjden, högra armen lyftad. Andra handen håller han på en gråtande ynglings hufvud, hvilken knäböjer vid hans vänstra sida. Mot hans högra knä lutar sig en ung kvinna och en annan knäböjer mellan knäna. I bgr skymta till vänster ett par manliga figurer

och till höger ett tempel. Skissartad målning i gulbrun ton med ljusblå, gula och röda lokalfärger.

Duk. 0,30×0,40.
Gåfva af okänd 1911.

MELBYE, DANIEL HERMAN ANTON. Dansk, född i Köpenhamn 1818, † i samma stad 1875. Elev af K. V. Eckersberg; utbildade sig vidare på egen hand under långa sjöfärder, som utsträcktes ända till Marocko och till Konstantinopel. Vistades sedan 11 år utomlands, hufvudsakligen i Paris. Verksam i Köpenhamn, Hamburg och Paris. Mycket högt uppskattad af samtiden som marinmålare.

186. LOTSBÅTEN. För en frisk slör, med endast försegel och apa hissade, styr den öppna båten in emot fgr. Två lotsar sköta roder och segel. Längre ut på hafvet synes en kutter med hög rigg. Grönt vatten, grå himmel.

Duk. 0,34×0,48. Signerad: *Anton Melby 1852.* Motstycke till följande.
Bergs saml. Heleneborgskat. 45.

187. FISKLÄGET i kvällsstämning. På stranden till vänster en fiskarstuga; vid bryggan är en roddbåt angjord. Hafvet ligger spegelblankt, skimrande rödt i kvällsljuset. På skutan, som ankrat ett stycke från stranden, firar man ned seglen till natten. Rödgul horisont, grå himmel.

Duk. 0,34×0,48. Signerad: *Anton Melby 1852.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 46.

MELBYE, KNUD FREDRIK WILHELM HANNIBAL. Dansk, född i Helsingör 1824, † i Roskilde 1882. Broder till och elev af Anton Melbye. Var elev vid konstakademien 1844—45, men utbildade sig vidare i utlandet, företrädesvis i England. Återvände till Danmark 1867.

188. KÖPENHAMNS REDD. I bgr skymta stadens spiror och torn. På redden ligger ett stort segelfartyg och smärre båtar, seglare röra sig åt olika håll. Till höger äfven en liten ångbåt. Grönt vatten; ljusa moln på himmelen.

Papp. 0,17×0,25. Signerad: *Wilhelm Melby 1850.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 47.

NORDGREN, AXEL. Född i Stockholm 1828, † i Düsseldorf 1888. Efter att ha genomgått konstakademien, reste han 1851 till Düsseldorf, där han studerade under Gudes ledning. Bosatt i Düsseldorf, företog han ofta studieresor till Sverige och Norge och målar mest nordiska landskap.

189. MORA KYRKA, sedd från öster. I fgr den öppna kyrkbacken; till vänster ett lider, till höger taket af en liten koja. Tidig vår med snörester kvar på det branta, röda taket. Kyrkan i öfrigt gulrappad.

Duk. 0,37×0,39. Oval. Signerad: *A. Ndn 51.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 31.

PLAGEMAN, ARNOLD ABRAHAM. Född på S. Barthélemy 1826, † i Göteborg 1862. Sjöofficer; kom till Sverige första gången 1844. Tjänstgjorde i Förenta Staternas flotta 1847—49. Fick sin konstnärliga utbildning under ledning af A. Melbye

i Köpenhamn 1850—51. Uppehöll sig växelvis i Stockholm och Göteborg, men deltog äfven i amerikanska slafkriget 1860—61.

190. FISKARBÅTAR I STORM. Hafvet svallar i långa, fräsande vågor, som slå i bränningar mot fyrens klippa. Himlen är betäckt med tunga ovädersmoln. Åska och regn synes hota att bryta lös. Fiskarbåtarna till vänster i fgr bärga en del af sina segel och länsa undan för det nalkande ovädret.

Trä. 0,35×0,56. Signerad: *Arnold Plageman - - 59.*
Bergs saml.

RICHTER, JOHAN. Född omkr. 1667, † i Venedig före 1748. Son af guldsmeden Hans Richter i Stockholm och broder till porträttmålaren David Richter. Arbetade hos Johan Sylvius på Drottningholm 1686—90. Reste sedan till Venedig och utbildade sig där till veduta-målare i Luca Carlevaris och Canalettos art. *I hans art:*

191. VY FRÅN CANALE GRANDE. I fgr till vänster ett par gotiska palats samt ett större renässanspalats. Gondoler och barker röra sig på kanalen. Grönt vatten, blå himmel, husen i grått och brunt. Rätt flyktigt målad.

Duk. 0,26×0,38. Motstycke till följande.

192. VY AF RIVA DEGLI SCHIAVONI med kyrkan S:ta Maria della Pietà. Till vänster bron, som för öfver Rio dei Greci; på högra sidan om kyrkan gotiska palats. Gondoler och stora lastbarker röra sig på vattnet.

Duk. 0,26×0,38. Motstycke till föregående.
Löwenhielms saml. Kinmansons saml. Cervins saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 50 och 51 (Canaletto). En jämförelse med Nationalmusei taflor af Richter tyder på att han utfört dessa vyer.

RINGDAHL, JOHAN JULIUS. Född i Ystad 1813, † 1882. Elev vid konstakademien i Stockholm. Behandlade mest motiv ur barnens värld. Lärare vid konstakademien. Hans krafter brötos genom ett slaganfall 1850.

193. GOSSAR SOM SPELA BOLL. En står färdig att med sällträet slå till bollen, som kamraten kastar upp. En tredje sitter och ser på; andra äro beredda att taga emot bollen. Lätt antydt landskap.

Penteckning. Papper. 0,33×0,47. Signerad: *J. G. Ringdahl 1839.*
Bergs saml.

ROBERG, PAUL EMIL RICHARD. Född i Stockholm 1821, † 1859. Utbildade sig först vid k. teaterns dekorationsmålareverkstad, men blef senare äfven elev vid konstakademien. Reste 1850 öfver Italien till Algeriet; kallades 1852 till dekorationsmålare vid k. teatern och utvecklade där under de följande åren en mycket rik och betydande verksamhet.

194. VY FRÅN CAPRI. Förgrundspartiet omfattas med höga, delvis öfvervuxna trädgårdsmurar. En väg leder inåt bgr. Där resa sig ruiner af ett romerskt byggnadsverk och längre bort en spetsig, gräsklädd bergstopp. Högblå himmel. Några små figurer i fgr.

Papp. 0,36×0,43. Signerad: *E. Roberg 1858.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 34.

195. TYROLERBY. Vid den öppna platsen ligger en liten kyrka med spetsigt torn samt några stenhus med höga spetsiga tak. Människor stå och prata i dörren till höger; en kvinna går öfver torget, ledande en liten gosse vid handen.

Akvarell. Papper. 0,27×0,22. Signerad: E. R.
Bergs saml.

RÖHL, MARIA KRISTINA. Född på Skönstavik vid Stockholm 1801, † 1875. Elev af kopparstickaren Forssell. Utbildade sig till framstående och mycket anlitad porträttecknare (i svartkrita och pastell). Uppehöll sig i Paris och i England på 1840- och 50-talen.

196. PORTRÄTT AF KONSTNÄREN NILS ANDERSSON. Knapp bröstbild åt höger med hufvudet en face. Han är iklädd målarblus och en svart halsduk. Svart hår, svart, kort skägg och mustascher. Brun fond.

Pastell. 0,43×0,34. Signerad: *Maria Röhl Paris 1856.*
Bergs saml.

SANDBERG, JOHAN GUSTAF. Född i Stockholm 1782, † 1854. Elev vid konstakademien 1794, utvecklade han sig hufvudsakligen genom inflytande från C. F. von Breda. Anslöt sig till »göternas» fosterländska riktning, utställde fornnordiska kompositioner 1818. Professor vid konstakademien 1828. Direktör 1845—53. Fick aldrig tillfälle att studera utomlands, men var synnerligen uppskattad som lärare vid konstakademien.

197. SVENSK ALLMOGE, SAMLAD KRING GUSTAF WASAS STATY. Vy af Riddarhustorget med Oxenstiernska palatset och Riddarholmskyrkan i bgr. Kring Gustaf Wasas staty stå allmogemän och kvinnor i nationaldräkter från Skåne, Värend, Vingåker, Leksand, Rättvik, Lappland o. a. trakter. I vänstra hörnet stå några lappar och i det högra civilt klädda stockholmare. Konung Karl Johan rider åtföljd af sin uppvaktning på Riddarholmen. Ljus vårluft och späd grönska.

Duk. 0,77×1,04. Signerad: *J. G. Sandberg pinxit 1828.*
Taflan beställdes af hofmarskalken baron Ridderstolpe. Konstakademiens utst. 1829.
v. Richmans saml. C. Scharps saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 35.

SCHOLANDER, FREDRIK WILHELM. Född i Stockholm 1816, † 1881. Elev vid konstakademien 1831. Reste 1841 till Paris, därifrån 1843 till Italien, där han samtidigt med sina arkitektstudier utbildade sig till akvarellist. 1848 professor i byggnadskonst vid akademien, sedan 1868 dess sekreterare. Verksam som arkitekt, akvarellist, författare, musiker m. m.

198. VENETIANSK SCEN UNDER KARNEVALEN. I en förnäm gondol, som ros af pager i granna dräkter, sitter ett sällskap, delvis maskerade figurer. Midt i båten står en pierrot upprätt och spelar guitarr, bakom honom en som sjunger. Höga palats kanta den smala kanalen.

Akvarell. Papper. 0'46×0,36.
Bergs saml.

199. INTERIÖR AF EN GOTISK KYRKA. Man ser snedt genom ena sidoskeppet och midtskeppet. Predikstolen är fästad vid den stora förgrundspelaren. Där står en munk och talar till menigheten nere i kyrkan.

Akvarell. Papper. 0,33×0,24. Signerad: *Scholander 1844.* Motstycke till följande. Bergs saml.

200. VID INGÅNGEN TILL KYRKAN. Man ser från vestibulen genom vänstra sidoskeppet, hvilket bildas af tunga, korta kolonner med gotiska kapitäl uppbärande stjärnhvalf. I fgr en dam, ledande en äldre kvinna.

Akvarell. Papper. 0,33×0,24. Signerad: *Scholander 1844.* Motstycke till föregående. Bergs saml.

STÄCK, JOSEF MAGNUS. Född i Lund 1812, † i Stockholm 1868. Student 1829. Elev vid konstakademien 1839—42. Utbildade sig vidare i München, Rom, Paris och Holland 1842—48. Professor vid konstakademien 1852. Kgl. hofmålare. Målade såväl utländska som svenska landskapsmotiv.

201. SLOTTSRUIN I MÅNSKEN. Nattens blåsvarta dunkel skingras endast midt i bilden af det silfverhvita månljuset, som glimmar på vattentjärnen i fgr. På klippan till höger skönjer man ett väldigt torn och till vänster bågställningar. Cypresser stå i mörk silhuett mot natthimlen.

Duk. 0,48×0,67. Signerad: *J. Stäck 1858.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 37.

202. BÅTAR I MÅNSKEN. Vid en brygga ligga några skutor med slaka segel. De lasta af hö, som köres bort på vagnar. På stranden längre bort ses en kvarn. Den stora, hvita månen framträder mellan nattens moln och speglar sig i vattnet.

Trä. 0,12×0,16. Signerad: *Stäck 1838.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 36.

TROILI, GUSTAF UNO. Född på Ramsbergs bruk i Värmland 1815, † i Stockholm 1875. Underlöjtnant 1840. Inträdde som elev vid konstakademien och åtnjöt särskild undervisning af den äldre Södermark, som han äfven åtföljde till Rom 1845. Återvände 1849. Verksam som porträttmålare. Arbetade i Paris 1857—58 på Coutures atelier, sedan i Stockholm.

203. ITALIENSKA VALLGOSSAR. De sitta på en liten kulle ute på Campagnan. Den ene blåser på en klarinett; den andre håller den stora, hvita vallhunden i en kedja. De äro iklädda gröna rockar samt toppiga filthattar; den ene har en brun mantel kastad öfver axlarna. Vidsträckt utsikt öfver Campagnan. Kvällsbelysning.

Duk. 0,34×0,40. Signerad: *G. U. Troili Roma 1847.*
Huss' saml. Bergs saml.

WAHLBOM, JOHAN WILHELM CARL. Född i Kalmar 1810, † i London 1858. Började som militär, var elev vid konstakademien 1828—33. Studerade sedan 1838 i Paris under Winterhalter, sedan i Rom, där han stannade fem år. Återvände till Stockholm 1848. Vice professor 1849. Reste 1850 åter till Italien, Paris och London, där han dog.

104. GUSTAF II ADOLF GER AUDIENS ÅT UTLÄNDSKA SÄNDEBUD. Konungen står framför sin stol; vid hans sida Axel Oxenstierna. Drottningen sitter på den andra stolen, och lutad mot hennes knä står den lilla prinsessan. Sändebuden komma in från vänstra sidan, bugande sig för konungen; på högra sidan stå hofdamerna. Förnämt slottsgemak med stengolf och taflor på väggarna.

Akvarell. 0,24×0,39. Signerad: *C. Wahlbom. Paris 1841.*
Bergs saml.

WAY, JOHAN. Född 1792 i Rute på Gottland, † i Stockholm 1873. Deltog som underlöjtnant i fälttågen i Tyskland och Norge 1813—14. Uppehöll sig sedan i Belgien, där han utbildade sig till miniatyrmålare under påverkan från E. de la Tour. Ledamot af konstakademien 1821. Ritmästare vid Upsala universitet 1831. Anlitades af konungafamiljen och den förnäma världen som miniatyrmålare.

205. PORTRÄTT AF EMELIE HÖGQVIST. Knästycke åt vänster. Hon sitter i en länstol och är iklädd urringad gul sidenklädning. Högra armbågen hvilar mot stolens armstöd och hakan stödes mot pekfingret. På bordet bredvid står en blå vas med rosor. Grå bgr.

Elfenben. 0,11 ½× 0,10.
Bergs saml. (Okänd).

WESTIN, FREDRIK. Född i Stockholm 1782, † i samma stad 1862. Elev vid konstakademien af Lorenz Pasch d. y. och Masreliez. Guldmedalj 1807. Reste aldrig till utlandet, men målade antikiserande kompositioner med ledning af gravyrer. Professor vid konstakademien 1816; direktör 1828—40.

206. MUSIKEN. Allegorisk komposition med fyra kvinnofigurer, af hvilka en står, spelande herdeflöjt under ett träd; en annan sitter bredvid henne under trädet, spelande lyra, och midt emot dem sitta på marken tvenne unga damer, som sjunga ur ett nothäfte. Arkadiskt landskap.

Duk. 0,64×0,52. Signerad: *Westin pinx. 1848.*
Drottning Desiderias och drottning Josefinas saml. Bergs saml. Heleneborgskat. 39.

WICKENBERG, PETTER GABRIEL. Född i Malmö 1812, † i Pau i södra Frankrike 1846. Åtnjöt först undervisning i Malmö; inträdde 1830 som elev vid konstakademien. 1836—38 studerade han i Berlin, och efter ett kort besök i Sverige for han sistnämnda år till Paris, där han utställde på salongen och belönades med guldmedalj och hederslegionen.

207. VALLGOSSEN. Han sitter utanför sin riskoja, bredvid honom ett par getter och en gumse. Bakom kojan några låga träd; i öfrigt vidsträckt utsikt öfver låglandet ända bort till hafvet i fjärran. Molnig himmel. Mjuk, gråaktig helton.

Trä. 0,29×0,38. Signerad: *P. Wickenberg 1837.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 40. Kruse, Wickenberg 48.

208. BARNEN MED SKOTTKÄRRAN. En halfvuxen gosse skjuter en skottkärra, i hvilken sitter en liten flicka med en hundvalp. Bredvid kärran springer

en större hund. Kulligt landskap; bakom porten till vänster ses taket af en stuga. Molnig himmel. Färgskala i blå-grått.

Trä. 0,24×0,36. Signerad: *Wickenberg 1843.*
Bergs saml. Kruse, Wickenberg 64.

ZOLL, KILIAN CHRISTOFFER. Född i Hyllie vid Malmö, † 1860 på Stjernarp i Halland. Elev vid konstakademien 1835; studerade i Köpenhamn 1845, 1846 och 1848. Tecknade folklifsbilder under resor i olika trakter af Sverige. Reste 1854 till Düsseldorf, målade här delvis tillsammans med Marcus Larsson. Återkom följande år, men uppehöll sig ånyo i Düsseldorf år 1858.

209. KORTSPELARNA. Tre gossar luta sig fram öfver ett bord, där spelkort ligga utbredda. En af dem uppvisar belåtet spaderess och en annan räknar pengar i handen. Till vänster bakom gossarna står en man, rökande pipa. Alla figurerna i bgb. Svag belysning i gulröd ton från en liten oljelampa, som står på bordet i fgr.

Duk. 0,25×0,30.
Bergs saml. Heleneborgskat. 43.

210. GUMMAN MED SPINNROCKEN. Hon sitter i profil åt höger, trampande sin spinnrock; bredvid henne står en liten gosse, som håller en uppslagen bok i ena handen; hans uppmärksamhet fängslas af katten, som stryker sig mot hans ben. På bordet till vänster kaffepanna och koppar.

Duk. 0,51×0,45. Signerad: *K. C. Zoll 1851.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 41.

211. NOTDRAGNING OM NATTEN VID HELGASJÖN nära Växiö. På stranden är uppgjord en stockeld. Vid denna sitta en gubbe och ett par flickor. Två män hålla på att draga upp noten ur sjön. Till höger ses ruinerna af Kronobergs slott, omgifna af höga träd. Stenig strand. Nattens dunkel stänger föröfrigt utsikten.

Duk. 0,45×0,62. Signerad: *K. Zoll 1857.*
Bergs saml. Heleneborgskat. 42.

ÅKERSTRÖM, JONAS. Född 1759 i Helsingland, † i Rom 1795. Elev vid konstakademien 1782, arbetade äfven hos Desprez vid kgl. teaterns dekorationsverkstad. Reste till Rom 1788, efter att ha vunnit akademiens stora pris, och uppehöll sig här till sin död.

212. TRE MÄN I RUSTNINGAR och hjälmar med höga plymer. Operafigurer.

Akvarell. Papper. 0,29×0,21. Signerad: *Ions Åkerström.*
Bergs saml.

Okänd.

213. VY AF EN ITALIENSK TERASSTRAPPA med utsikt öfver blånande vatten. Berg i bgr.

Akvarell. Papper. 0,7×0,5. Bergs saml.

214. BEDJANDE GUBBE OCH BARN. Han ligger på knä med knäppta händer framför en kyrkomur; barnen sluta sig intill honom.

Akvarell. Papper. 0,28×0,21. Motstycke till följande.

215. STADSPORT I SÖDRA TYSKLAND (?). I det höga, gotiska porttornet är insatt en relief af ett helgon i öfvernaturlig storlek. Till höger en barockkyrka. På torget utanför porten människor och fordon.

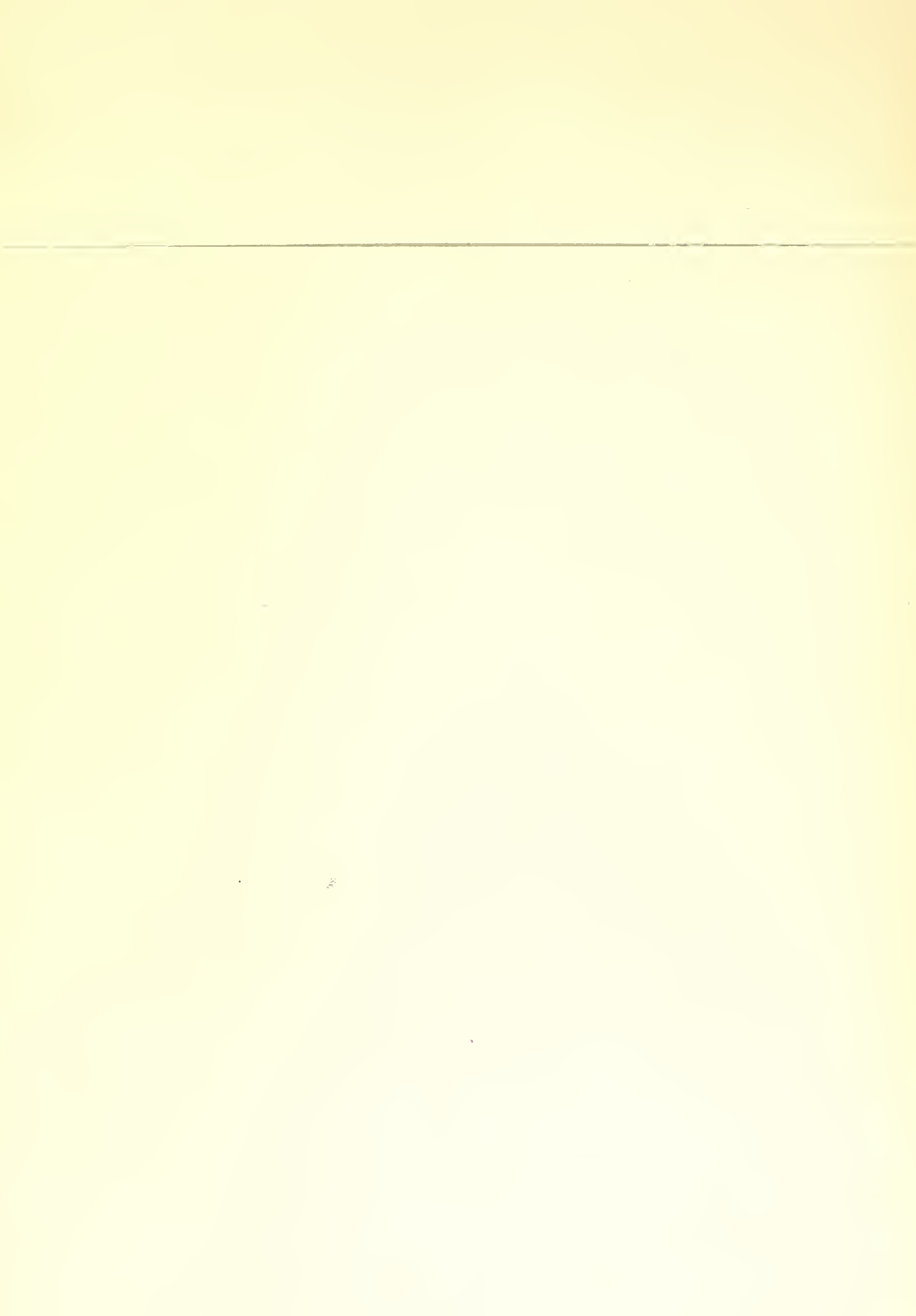
Akvarell. Papper. 0,28×0,21. Motstycke till föregående.
Bergs saml.

ILLUSTRATIONSFÖRTECKNING.

Rättelser.

Sid. 79 rad 22 står 67, skall vara 87.
» 93 » 14 tillägges framför *Samma komposition* 138 A.
» 108 » 1 står 104, skall vara 204.
Bild 37 står Nicolas Moes, skall vara Nicolaes Maes. Samma rättelse i illustrationsförteckningen.

UPPSALA 1912
ALMQVIST & WIKSELLS
BOKTRYCKERI-A.-B.

